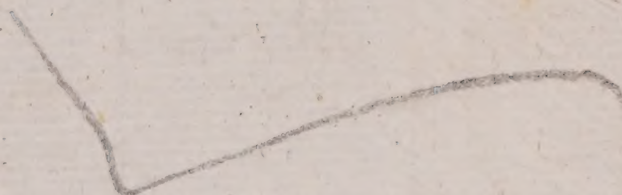

OVER DE

ZIEKTEN

VAN HET

VROUWELIJKE GESLACHT.

HANDLEIDING
TOT DE
KENNIS EN GENEZING
VAN DE
ZIEKTEN
VAN HET
VROUWELIJKE GESLACHT,

DOOR

JOZEF JAKOB VAN PLENK,

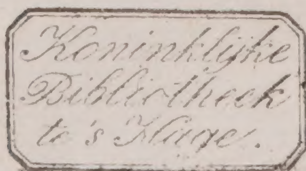
Raad van zijne Keizerlijke Koninklijke Majesteit van Oostenrijk, rustend Hoogleeraar aan de Genees- en Heelkundige Hoogeschool van Jozef, alsmede eersten Geneesheer bij het Krijgswezen.

Uit het Latijn vertaald.

Te AMSTERDAM, bij
WILLEM VAN VLIET.
MDCCCIX.

De Baarmoeder veroorzaakt duizende Kwalen, en ontelbare Onheilen.

DEMOCRITUS.

VOORREDE

VAN DEN

SCHRIJVER.

Het Lot der beminnelijke Sekse, daar zij door meer en hevigere Ziekten, dan het mannelijke Geslacht, wordt aangedaan, is zekerlijk te beklagen. Van hier vordert hare Ziekten alle vlijt en bestendige zorg van de Geneesheeren, opdat derzelver Kennis en Geneeswijze zekerder en gemakkelijker worde. Naardien, echter, de Behandeling dezer Ziekten niet slechts alleen vereischt de kennis van Genees- en Heelkunde, maar inzonderheid eene grondige kennis van Vroedkunde, zou het allerwenschelijkst wezen, wanneer de Hoogleeraren in de Vroedkunde, na het eindigen van hunne Lessen over dezelve, 'er ook bijvoegden eene Onderwijzing in de Kennis van de Ziekten der Vrouwen en Kinderen. Dezen regel heb ik mij aangewend te volgen, gedurend de veertien jaren, dat ik in het openbaar Lessen over de Vroedkunde moest geven. Nu biede ik mijnen beminden Hoorders dit kort Begrip aan; welk ik in mijne Lezingen over de Ziekten der

Vrouwen heb gevolgd. Ik heb weinige en alleen zoodanige Geneesmiddelen 'er bijgevoegd, die of ik zelf, of andere geloofwaardige Schrijvers in deze Ziekten het zekerst werkende hebben bevonden. Ik heb mij bijna van alle Bespiegeling (Theorie) onthouden, want deze wordt ondersteld reeds in de Beginzelen van de algemeene Ziektekunde medegedeeld te zijn. Doch hoe jammer is het, dat de Bespiegeling in de meeste Ziekten nog zoo twijfelachtig is, dat bijna iedere tien jaren eene andere worde aangenomen.

VOORREDE

VAN DEN

VERTALER.

Wij zouden hier, even als bij onze Overzetting van PLENKS *Handleiding tot de Kennis van de Ziekten der Kinderen*, niets hebben bijgevoegd, waren wij daartoe niet opgewekt door de Recensie van dat Werkje in de *Vaderlandsche Bibliotheek* voor dit jaar No. XI. Eene zekere achting hebbende voor hetzelve Tijdschrift, smartte het ons daarin eene Aanmerking te vinden wegens beduidende Schrijffouten in onze Vertaling en werden bewogen den Steller der Recensie te doen uitnoodigen ons die op te geven, waarin hij ook te wille geweest is, en van welke wij dankbaar gebruik makende, aan den voet dezes een klein Bijvoegsel geven van het Lijstje der *Errata*, in de Vertaling over de *Ziekten der Kinderen* inge-

ſlopen, die met de pen door de Bezitters van dezelve gemakkelijk kunnen verholpen worden. Hoedanig men, echter, deze Fouten, welke zoo ligtelijk aan het oog van elk, die geen volſtrekte Ariſtarch is, onzes inziens, kunnen ontglippen, maar niet te min bij deskundigen zullen opgemerkt zijn, moet beſchouwen als beduidende Fouten, laten wij aan het geëerd publiek ter beöordeeling over. Intusſchen, echter, hadden wij gewenscht, dat de Recenſent bij zijne aanteekening de Latijnſche Uitgave van Schrijvers Werk, had kunnen nazien, dan vertrouwen wij, dat hij zich onthouden zou hebben van eene aanmerking, die niet te pasſe komt, wanneer men blootelijk vertaalt, en de voorſchriften van het origineel met geene aanmerkingen verrijkt, waarmede de Werken van HUFELAND, enz. maar geene of weinige van PLENK zijn verſierd geworden. Die Aanmerking betrof het Voorſchrift zelve *bl. 78 Over de Ziekten der Kinderen boven aan.* Na de opgegevene Verbetering is deze Overzetting, gelijk alle andere Voorſchriften, volkomen volgens hetgene PLENK in het *Latijn* heeft opgegeven: Doch, en dit willen wij hier wel bijvoegen, wij hebben, zoo wel als ons de Recenſent heeft medegedeeld, daarop onze aanmer-

merking, want, indien wij al de Form van het Voorſchrift behielden, zouden wij ten aanzien van de *Cicuta* met twee of drie greinen beginnen, en dan de gift van dezelve, bij opklimming, allengkens vermeerderen. Maar de verantwoording der Voorſchriften blijft in alle gevallen voor den Autheur zelven. Op de bijzondere Beöordeeling van de nuttigheid onzer Vertaling, die misſchien bij de Heelmeesters ten platten Lande en bij de Bezitters van de vorige vertaalde Werken van PLENK anders beſchouwd zal worden, en op de Uitdrukkingen, die de Recenſent in zijn antwoord aan den Uitgever dezes heeft gebezigd, zullen wij niet weder antwoorden. De ontdekking van zijnen naam en ſtand, door vriendſchappelijke verkeering, achten wij te vertrouwelijk, om daarvan gebruik te maken. Jeugdige, pas van de Akademie komende, lieden hebben dikwijls genegenheid zelfs in twisten te willen ſchitteren, wij zullen 'er ons van onthouden en over de recenſie van deze Vertaling ook niets op papier ſtellen. De ons beöordeeld hebbende Recenſent zij intusſchen verzekerd van onze achting, en blijve op den duur in het volſte genot van zijnen regt geſchatten roem.

BIJVOEGSEL OP DE VERBETERINGEN VAN DE HANDLEIDING TOT DE ZIEKTEN DER KINDEREN, DOOR J. J. VAN PLENK.

Bl. 30. reg. 2. *ſtaat:* Liq. Corn. Cerv. ſucc. gt. ij. *lees:* gt. vj.

Bl. 72. reg. 9. *ſtaat:* Alle uur — *lees:* alle twee uren een kleine Lepel.

Bl. 78. de laatſte reg. van onderen, *ſtaat:* Stroop — van elks een *half* dragme, *lees* een *half* once.

Bl. 88. reg. 2. *ſtaat:* Elix. acid. Halleri dr. iij. *lees:* dr. ij. welk ook beneden in de Overzetting van het Recipe moet veranderd worden.

Bl. 254. reg. 5. *ſtaat:* Semin. Aniſi deſtill. dr. β. *lees:* Seminis Aniſi ſtellati dr. β. en in de Overzetting moet voor overgehaald Anijszaad gelezen worden *Steranijs* een *half* dragme.

Bl. 333. laatſte reg. *ſtaat:* een once *lees:* twintig droppelen.

AL-

ALGEMEENE INHOUD.

De Ziekten, welke het Vrouwelijk Geslacht uit deszelfs Bestemming, of ligchaamlijk Gestel ondergaat, kunnen verdeeld worden in Ziekten van

KRAAM-

ZIEK-

ZIEKTEN

DER

VRIJSTERS,

welke bij jonge Dochters ontſtaan
door de Maandſtonden, en het
opkomen der Wellustprikke-
lingen.

I N H O U D.

OVER DE

ZIEKTEN

DER

VRIJSTERS.

TE VROEGTIJDIGE MAAND-STONDEN

MENSTRUATIO PRÆMATURA.

bestaan in eenen regelmatigen (*a*) Stondenvloed vóór het veertiende jaar des ouderdoms.

De KENTEEKENEN worden door het Gezigt ontdekt. 'Er zijn Waarnemingen voorhanden wegens Meisjes, die van het eerste jaar hunner geboorte tot het dertiende toe den Stondenvloed hadden (*). In zeer warme Landen, als te Goa, krijgen de jonge Dochters in de zesde of zevende maand den maandelijkschen Vloed, trouwen op haar achtste, en worden in haar negende of tiende jaar reeds Moeders (†). *Diagnosis.*

(*a*) *Fluxus periodicus.*

(*) HALLERI Elem. Physiol. Tom. VII. pag. 139.

(†) LEAKE Medical Instruction, Vol. I. pag. 49.

Prognosis. De VOORSPELLING is. Meisjes, die vroegtijdig de Maandstonden hebben, vertoonen ook meestal een vroegtijdig verstand en schranderheid. De Bloedvloed wordt zeldzaam zoo overvloedig, dat 'er eenig gevaar dreigt. Bij haar, welke vroegtijdig de Maandstonden ontdekken, houden dezelve ook vroegtijdig op; en zoo ook wederkeerig.

Causa proxima. De NAASTE OORZAAK van eenen regelmatigen Stondenvloed is nog onbekend.

Causæ excitantes. De OPWEKKENDE OORZAKEN van vroegtijdigen maandelijkschen Bloedvloed zijn: Eene heete Luchtgesteldheid, speecerijachtig en zeer voedend Voedsel, afdrijvende Middelen, een ledig Leven, vroegtijdige prikkeling van Wellust. Somtijds is 'er eene erfelijke gesteldheid (*b*), zoo dat alle Meisjes uit hetzelfde Geslacht vroegtijdig de Maandstonden krijgen.

Therapia. Nauwelijks is 'er ooit eenige GENEESWIJS nodig. Indien de Stonden te overvloedig worden, moet 'er eene Stoving uit koude Azijn op de Schaamdeelen aangelegd, en inwendig een Kaneelmengsel gegeven worden.

MENSTRUATIO SEROTINA.

TE LANG ACHTERBLIJVENDE MAANDSTONDEN

noemt men, wanneer de eerste maandelijk-

(*b*) *Dispositio hereditaria.*

ſche Bloedvloed niet op den gewonen tijd plaats heeft.

De KENTEEKENEN worden ontdekt uit het berigt van de jonge Dochter. De Stonden komen ſomtijds eerst in het twintigſte jaar en nog later te voorſchijn. Ja men heeft zeldzame voorbeelden, bij welke zij gedurende haar geheel leven niet verſchenen. Sommige der Meisjes, die laat de Maandſtonden krijgen, genieten de beste Gezondheid. Andere, echter, worden, als in beletten Vloed, gekweld door de Aandrangen der Maandſtonden (*a*), als Pijn in het Lijf (*b*), Pijn in de Lendenen, winderige Opzetting van den Onderbuik, en der Teeldeelen, Zwaarte en Spanning van de Baarmoeder (*c*) en der Dijen enz. In zoodanige geſteldheid moet men dadelijk onderzoeken, of 'er geene Toegroeijing (*d*) van de Teeldeelen plaats heeft. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Somtijds ondergaat men het achterblijven der Maandſtonden zonder beledigING der Gezondheid, ſomtijds, echter, veroorzaken zij zeer vroeg Zenuwziekten, Bleekzucht (*e*), Waterzucht (*f*), Longtering (*g*). *Prognoſis.*

De NAASTE OORZAAK is veelal onbekend. *Cauſa proxima.*

(*a*) *Molimina menſtrualia.* (*b*) *Tormina.*
(*c*) *Uterus.* (*d*) *Atreſia.* (*e*) *Chloroſis.*
(*f*) *Hydrops.* (*g*) *Phthiſis.*

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene koude Luchtgesteldheid. Een werkzaam en kuisch Leven, met eenen spaarzamen Leefregel. Om deze reden krijgen de jonge Dochters uit den Boerenstand later de Maandstonden, dan die uit de Steden. Ter nederslaande Gemoedsaandoeningen, als Vrees, Droefheid, ongelukkige Liefde. Een gebrek in de Baarmoeder of den Eijerstok (*h*), somtijds eene erfelijke Gesteldheid.

Therapia. GENEESWIJZE. Indien 'er geene Aandrangen der Maandstonden zijn, en de jonge Dochters zich wel bevinden, moet de geheele zaak der Maandstonden nog eenigen tijd aan de Natuur worden overgelaten. Zoodra 'er, echter, ziekelijke Toevallen (*i*) komen, moet men de Stondenverwekkende Middelen (*k*) toedienen, die straks zullen opgegeven worden. Wanneer 'er eene Toegroeijing (*l*) plaats heeft, geschiede eene Opening.

BELETTE STONDENVLOED

MENSTRUATIO SUPPRESSA seu MENOSTASIA

is een wegblijven van de Stonden, nadat zij reeds eenige maanden gevloeid hebben.

Diagnosis. De KENTEEKENEN worden ontdekt uit het berigt van de Zieke. 'Er verschijnt

(*h*) *Ovarium.* (*i*) *Symptomata.* (*k*) *Emmenagoga.* (*l*) *Atresia.*

geen of ten minste eene geringe hoeveelheid Bloeds. De Beletting komt of langzaam aan, terwijl de Vloed iedere maand minder wordt, en eindelijk geheel wegblijft. Of terwijl zelf de Stonden vloeijen, houden zij plotseling op. Eene *schielijke* Beletting wordt (*a*) achtervolgd door eene hevige Koorts, door Ontsteking (*b*) van de Baarmoeder, van den Eijerstok of van de Longen, door hevige Krampen (*c*), Verlammingen (*d*), Beroerte, en den Dood.

Eene langzaam opkomende Opstopping (*f*) laat somtijds de Gezondheid eenen langen tijd onbeledigd, eindelijk volgen Loomheid en Zwaarte des Ligchaams, voornamelijk in de Beenen, moeijelijke Ademhaling (*g*), bezwaarde Spijsvertering (*h*), Bleekzucht (*i*), Pijn in het Hoofd, Hartklopping, Suiseling in het Hoofd (*k*), verscheidene Zenuwziekten, wederkeerende Bloedvloeijingen (*l*) uit niet gewone Deelen, Waterzucht, Longtering.

VOORSPELLING. Eene plotselinge Beletting der Stonden is gevaarlijker, dan eene *Prognosis.*

(*a*) *Suppressio subitanea.* (*b*) *Inflammatio.* (*c*) *Spasmi.* (*d*) *Paryses.* (*e*) *Apoplexia.* (*f*) *Suppressio successiva.* (*g*) *Dyspnea.* (*h*) *Dyspepsia.* (*i*) *Chlorosis.* (*k*) *Vertigo.* (*l*) *Haemorrhagiae periodicae.*

langzame: deze ten minste openbaart langzamer hare nadeelige verschijnsels.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene krampachtige Zamentrekking of Gebrek van Werkzaamheid (*m*) van de Vaten der Baarmoeder.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN van *schielijke* Beletting des Stondenvloeds. Verkoeling van het Ligchaam, inzonderheid van de Voeten, gedurende het aanzijn der Stonden. Onmatig Springen, Toorn, Verontwaardiging, buitensporige en te sterke Liefde, Overlading van de Maag met versch, nog warm zijnde, Brood, of met Brandewijn, of Delfstoffelijk Zuur onder den Vloed der Stonden. Eene *langzaam opkomende* Beletting ontstaat uit een ledig Leven, het gebruik van warme Dranken, droevige Zielsaandoeningen; uit eenen voorafgaanden Buikloop (*n*) of eenen tegenwoordig zijnde Waterzucht, Kwaadsappigheid des Ligchaams (*o*), Tering.

Therapia. GENEESWIJZE. In eene *plotselinge* Beletting (*p*) van de Stonden, wanneer 'er zich teekenen van Ontsteking of Bloedrijkheid (*q*) openbaren, geschiede zonder verwijl eene Aderlating op den Voet, geve men verkoelende Middelen (*r*), en

(*m*) *Inertia activitatis.* (*n*) *Diarrhoea.*
(*o*) *Cachexia.* (*p*) *Menostasia acuta.*
(*q*) *Plethora.* (*r*) *Antiphlogistica.*

de Onderbuik, Voeten en Scheede worden bedekt met eene verzachtende Pleister, de Beenen in een Voetbad geplaatst en verzachtende en verkoelende Klisteren gezet.

In eene *langzame* Beletting (*s*) der Stonden, echter, worden aangebragt prikkelende Klisteren uit Honigazijn van Zeeajuin (*t*), Voetbaden met Mostaard, Wrijvingen van de benedenste Ledematen, halve Baden, Uitwasemingen van de Scheede door Leverluchtbaden (*u*), Bloedzuigers of Koppen (*v*) en het Galvanisme in den omtrek der Teeldeelen. Op de Schamelheid legge men eene Moederharstpleister met Saffraan.

Inwendig worden 'er Maandstondenverwekkende Middelen gegeven, vooral op dien tijd, op welken te voren de Stonden verschenen zijn. De zachtste zijn: Koolstofzuur (*w*), Staal en Staalwaters, Krapwortel, Poleikruid. Sterkere zijn de Bladen van den Zevenboom, en het openend Elixir van *Klauder.*

Stondenverwekkend Mengsel van Krapwortel.

℞ *Rad. Rubiæ tinctorum unc. j.*
Aquæ communis q. s.

(*s*) *Menostasia lenta.* (*t*) *Oxymel scillicitum*
(*u*) *Thermæ hepaticæ.* (*v*) *Ventosæ.*
(*w*) *Acidum Carbonicum.*

Coquantur leni calore ad col. unc. viij.
Adde
Boracis dr. j.
Syrupi Cort. Aurantiorum unc. j. (†)

Gebruik. Alle drie uren een klein kopje.

Stondenverwekkend Mengſel van den Zevenboom.

℞ *Herbæ Sabinæ recentis unc. j.*
Aquæ communis q. ſ.
Coquatur leni calore ad colat. unc. vj.
Adde
Boracis dr. j.
Syrupi Rubi Idæi unc. j. (††)

Gebruik. Alle drie uren een klein kopje.

(†) Dat is:
N. V.
Krapwortel *één* once.
Gemeen Water *zoo veel genoeg is.*
Gekookt met eene langzame hitte om de hoeveelheid van *acht* oncen te verkrijgen,
Voeg 'er bij van
Goudlijm *één* dragme
Stroop van Oranjeſchillen *één* once.

(††) Dat is:
N. V.
Verſche Bladen van Zevenboom *één* once.
Gemeen Water *zoo veel genoeg is.*
Gekookt op een zacht vuur tot *zes* oncen,
Voeg 'er bij van
Goudlijm *eene* dragme.
Stroop van Flambozen *één* once.

Openend Elixir van Klauder.

℞ *Salis Tartari dr. j.*
Aquæ Naſturtii
——— *Cochleariæ.*
——— *Sambuci aa. unc. iij.*
Solutioni filtratæ adde
Aloes,
Myrrhæ aa. dr. β.
Croci dr. β. (†)

Gebruik. Drie dagen hebbende ſtaan trekken, wordt het Mengſel toegediend.

Stondenverwekkende Staalwijn.

℞ *Herbæ Pulegii unc. j.*
Limaturæ Martis recentis unc. ij.
Vini Rhenani generoſisſimi libr. ij. (††)

(†) Dat is:
N. V.
Wijnſteenzout *ééne* dragme.
Water van Kers.
——— Lepelblad.
——— Vlier, van elks *drie* oncen.
Het Ontbindſel door gezegen zijnde,
Voeg 'er bij van
Aloë,
Myrrhe van elks *één half* dragme.
Saffraan *één half* dragme.

(††) Dat is:
N. V.
Poleikruid *één* once.
Versch Vijlſel van Staal *twee* oncen.
Allerbesten Rijnſchen *Wijn* twee ponden.

Staat drie of vier dagen in eene lange Fioolflesch te trekken, en de Flesch wordt meermalen omgefchud. Daarna laat men het Mengfel vier-en-twintig uren ftilftaan, eer het toegediend wordt.

Gebruik. Een *half* kopje tweemaal daags.

MENSTRUATIO ERRONEA.

AFDWALENDE STONDENVLOED

wordt genoemd een wederkeerende maandelijkfche Stondenvloed uit eene niet gewone plaats.

Diagnofis. KENTEEKENEN. 'Er is bijna geen gedeelte des Ligchaams, waaruit de maandelijkfche Vloed der Vrouwen reeds niet is waargenomen, als uit de Neusgaten, den binnenften Hoek des Oogs, het Oor, de Kasfen der Tanden, de Speekfelbuis, Keel, de Longen, Borften, de Maag, uit Aambeijen, de Nieren of den Huid. Somtijds gefchiedt de Uitperfing van het Bloed op meer plaatfen tegelijk. Nu en dan ontftaan 'er Blutsvlekken in de Handen. Deze Bloedvlietingen komen, gelijk de Maandftonden, alle drie of vier weken weder, en houden na weinige dagen op. De Maandftonden vloeijen ten dien tijd fpaarzamer, of blijven geheellijk achter.

Prognofis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeldzaam gevaarlijk, en wijkt van zelve, wanneer

de Stonden uit de Baarmoeder weder verschijnen. Van hier is het een goed teeken, wanneer 'er Aandrangen van de Maandstonden komen.

OPWEKKENDE OORZAAK. Een belette Stondenvloed of die spaarzaam vloeit. Eene Affcheiding van Bloed immers, op de eene plaats belet, breekt op de andere uit. *Causa exitantes.*

GENEESWIJZE. De Ziekte wordt van den beginne behandeld door uitwendige Maandstondenverwekkende Middelen, Voetbaden met Mostaard, halve Baden, prikkelende Klisteren, Uitwasemingen van de Baarmoeder; Bloedzuigers aan Scheede, Aderlating op den Voet. Op de Schamelheid worde gelegd eene Pleister van Moederharst met Saffraan, en eene verzachtende Pap. Eindelijk geve men Krapwortel met Goudlijm. *Therapia.*

TE STERKE STONDENVLOED

MENSTRUATIO NIMIA.

is een zoo overvloedige Vloed van Stonden, dat zij eene groote zwakheid te weegbrengt.

De KENTEEKENEN wordt men gewaar door het berigt der Zieke. De Stonden vloeijen overvloediger of duren meer dagen, dan gewoonlijk, of komen meermalen, dan gewoonlijk, terug. Zij brengen te weeg eene groote Loomheid, Bleekheid *Diagnosis.*

van het Aangezigt, Koude in de Ledematen, Flaauwte.

Prognosis. VOORSPELLING. Eene schielijke Bloedstorting kan den Dood aanbrengen; eene wederkeerende, echter, Bleekheid, Waterzucht, Witten Vloed.

Causa proxima. De NAASTE OORZAAK is eene Slapheid (*a*) van de Vaten der Baarmoeder.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene ruime Levenswijze, die voedende is, met het gebruik van Specerijen. Te sterke Beweging, als Springen, gedurende de Maandstonden. Wellustig leven, Geilheid, veelvuldige Zelfbevlekking.

Causa disponens. VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Zwakke, zeldzaam sterke, Meisjes zijn aan deze Ziekte onderhevig.

Therapia. GENEESWIJZE. In den omtrek der Schamelheid worde aangelegd een koud Kompres van Water en Azijn, van welk tegelijk iets in de Scheede wordt ingebragt. Inwendig geve men een

Kaneelmengsel.

℞ *Aquæ Menthæ unc. vj.*
Tincturæ Cinnamomi unc. j.
Syrupi Diacodii unc. j. (†)

(†) Dat is:
N. V.
Kruis en Muntwater *zes* oncen.
Kaneeltinctuur *één* once.
Stroop van Diacodion *één* once.

(*a*) *Atonia.*

Gebruik. In den beginne alle uren twee lepels, daarna alle twee uren.

Indien de Bloedvloed niet ophoude, voege men bij het Mengſel *twee* ſcrupels Aluin, en *één* grein Heulſap (*b*).

BEDORVEN STONDENVLOED MENSTRUATIO CORRUPTA.

beſtaat in eene tegennatuurlijke hoedanigheid van het Bloed der maandelijkſche Stonden.

De KENTEEKENEN worden ontdekt door het bezien van het Linnen, in welk witachtige, groenachtige of zwartachtige Vlekken zich vertoonen. Het verdikte Bloed is veeltijds gelijk aan afſpoelſel van vleesch en ſtinkend. De Stonden vloeijen dikwijls onregelmatig, nu ſchielijker, dan trager, meestal met Pijn. Velen hebben tegelijk eenen ſtinkenden Adem. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Gezondheid blijft lang onbeledigd. *Prognoſis.*

De NAASTE OORZAAK is eene Kwaadſappige (*a*), zwakke Geſteldheid. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. 'Er worden aangewend bittere en Staalmiddelen. De ſtank der Stonden wordt het best genezen door verſchen Kervel, (*b*) gekookt in Vleesch-

(*b*) *Opium.* (*a*) *Cachectica.* (*b*) *Cerefolium.*

nat, en daarvan nu en dan een kopje gebruikt.

MENSTRUATIO DOLOROSA seu COLICA MENSTRUALIS.

PIJNLIJKE STONDENVLOED

OF

MAANDKOLIEK

is een pijnlijke maandelijkſche Bloedvloed.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Iedere maand komen 'er zware Rug- en Lendenpijnen, ſcherpe Perſingen van de Baarmoeder uit de Baarmoeder naar beneden, Hoofdpijn, eene Koorts van eenen dag (*a*), ſtinkende Adem.

Prognoſis. VOORSPELLING. Bij de komst van het Bloed der Stonden zelve, houden de Toevallen meestal op. Maar zij komen elke maand weder, tot dat de Meisjes een, en wel vruchtbaar, Huwelijk aangaan.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene zoo vermeerderde Levenskracht in de Baarmoeder, dat 'er ſomtijds eene Ontſteking van haar en van den Eijerſtok volgt.

Therapia. De GENEESWIJZE zij geheellijk verkoelende (*b*), zelfs moet men de volbloedigen op den Voet aderlaten, of Bloedzuigers zetten, op den Buik eene Stoving aanleggen van verzachtende Kruiden met

(*a*) *Ephemera.* (*b*) *Antiphlogiſtica.*

zwart Bilzenkruid (*c*), in plantdelfſtoffelijk Water (*d*) gekookt, en verzachtende Klisteren, en Voetbaden met Mostaard toedienen. *Inwendig* worde een verkoelend Stonden verwekkend Mengſel gegeven (*). Door Heulſap, nog meer door verwarmende, afleidende (*e*) Middelen, een warm Bad en heete Stovingen worden meestal gewoonlijk de Pijnen vermeerderd.

℞ *Cremoris Tartari ſolubilis unc.* ß.
Aquæ Sambuci unc. vj.
Salis Tartari dr. j.
Syrupi Althææ unc. j. (†)

Gebruik. Alle twee uren twee lepels.

STONDEN VERVANGENDE SCHURFT SCABIES CATAMENIALIS.

is een puistachtige Uitſlag elke maand, in plaats van de Maandſtonden, voor den dag komende.

(*) JOH. FRANK, Reizen 2e. Deel. *Hoogduitſche Uitgave.*
(*c*) *Hyoſciamus.* (*d*) *Aqua vegeto-mineralis.*
(*e*) *Antispasmodica.*
(†) Dat is:
N. V.
Oplosbaren Wijnſteen een *half* once.
Vlierwater *zes* oncen.
Wijnſteenzout *ééne* dragme.
Stroop van Heemswortel *één* once.

Diagnosis. KENTEEKEN. De Puisten zijn bijna der Schurft gelijk, maar niet besmettende, en verdwijnen van zelve wederom binnen weinige dagen.

Causa proxima. De NAASTE OORZAAK is gebrek aan de Maandstonden.

Therapia. GENEESWIJZE. De Maandstonden worden hersteld, en zuiverende Middelen (*a*) met Moor van Spiesglas (*b*) gegeven.

MASTODINIA VIRGINUM.

MAAGDELIJKE BORSTPIJN

is eene Pijn in de Borsten, wanneer de Stondenvloed aanstaande is.

Diagnosis. KENTEEKENEN. De Borsten zijn pijnlijk, voornamelijk op het aanraken, en een weinig gezwollen. De omtrekken der Tepels jeuken en hebben eene ligte roode kleur.

Prognosis. VOORSPELLING. De Pijn houdt ten eenemaal op, wanneer de Stonden beginnen te vloeijen.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid (*a*) van de Baarmoeder met de Borsten.

Therapia. GENEESWIJZE. De Borsten worden door warmgemaakte Doeken tegen de koude, vooral des Winters, beveiligd. Eene te sterke Pijn vordert eene pijnstillende Stoving uit Bladeren van Kaasjeskruid (*b*) en zwart Bilzenkruid.

(*a*) *Purificantia.* (*b*) *Aethiops antimonialis.*

(*a*) *Consensus.* (*b*) *Malva.*

HET BEDBEWATEREN

ENURESIS NOCTURNA.

is eene onwillekeurige Lozing der Pis in den Slaap.

Het KENTEEKEN wordt ontdekt op het zien van het Bed, door Pis bevlekt, in den tijd der Huwbaarheid. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte wijkt van zelve in den tijd dat Dochters de Stonden zullen krijgen, zoodra dezelve voor den dag komen. Eene Bedbewatering ook, die uit eene kwade gewoonte ontstaan is, houdt somtijds in den tijd der Huwbaarheid op. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Zwakheid van de Sluitspier der Waterblaas. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE is 'er zeldzaam van noden. Wanneer de Ziekte tot eene gewoonte overgaat, geve men een *Causæ excitantes.*

Poeder tegen het bij Nacht wateren

℞ *Foliorum uvæ Ursinæ unc. j.*
Cantharidum tenuiss. pulv. gr. x.
Sacchari albi unc. ß. (†)

Gebruik. Twee- of driemaal daags een kleine lepel.

(†) Dat is:
N. V.
Bladen van Beerenbezien *één* once.
Zeer fijne Poeder van Spaansche Vliegen *tien* greinen.
Witte Suiker een *half* once.

WITTE VLOED DER JONGE DOCHTERS

LEUCORRHOEA VIRGINUM.

bestaat in eene Droppeling van etterachtige Slijm uit de Scheede.

Diagnosis. KENTEEKENEN worden ontdekt uit het beschouwen van het Hemd, met geelachtige witte Vlekken besmet. Een Maandelijksche witte Vloed, komt één' of twee dagen vóór en na de Maanstonden. Maar die uit eene andere oorzaak ontstaat, duurt de geheele Maand door.

Prognosis. VOORSPELLING. Een witte Vloed, die de Stonden vergezelt, is eene Ziekte van geen belang; maar een slepende (a) brengt groote Verzwakking, kwade Gesteldheid, en Vermagering te weeg.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Zwakheid van de Klieren der Baarmoeder (b).

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Aanstaande Stondenvloed, verwaarloosde Reinheid der Teeldeelen, Zelfbevlekking, Verkoeling der Teeldeelen, Bleekzucht.

Causa disponens. VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Rosachtige Meisjes zijn voornamelijk aan deze Ziekte onderworpen.

Therapia. GENEESWIJZE. De witte Vloed, die vóór of na de Stonden plaats heeft, worde aan de Natuur overgelaten. Maar in eenen slependen geve men een

(a) *Chronica.* (b) *Glandulæ Vaginæ.*

Balsemachtig Slikmiddel.

℞ *Balsami Copaivæ unc. j.*
——— *Peruviani dr. ij.*
Spiritus Nitri dulcis dr. iij.
Syrupi Cort. aurant. unc. ij. (†)

Gebruik. Twee- of driemaals daags een groote lepel.

ZOMERSPROETEN *LENTIGINES.*

zijn bruine Vlekken van gedaante als Linzen in het Aangezigt en boven op de Hand.

De KENTEEKENEN ontdekken zich op het Gezigt. Deze Vlakken jeuken niet, breken uit in de Lente en den Zomer, 's Winters verdwijnen of verminderen zij. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. Zij brengen eenen misstand in het Aangezigt te weeg: maar Zweren in deze gesteldheid worden moeijelijker genezen. *Prognosis.*

De NAASTE OORZAAK is eene afdwalende Vermenging van het Slijm van Malpighius. *Causa proxima.*

(†) Dat is:
N. V.
Balsem van Copaiva *één* once.
——— van Peru *twee* dragmen.
Geest van verzoete Salpeter *drie* dragmen.
Stroop van Oranjeschillen *twee* oncen.

Causæ excitantes. Opwekkende oorzaak. Aandoening van de Hitte der Zonne in den Zomer, voornamelijk, wanneer het Aangezigt met koud water gewasfchen, oogenblikkelijk aan de Zonne wordt blootgefteld.

Causa disponens. Voorbeschikkende oorzaak. Blanke Meisjes met rosfe Hoofdharen zijn voornamelijk aan deze Ziekte onderhevig. Bij dezelve verdwijnt zij ook in den Winter niet geheellijk.

Therapia. Geneeswijze. Inwendig geve men Hui van Melk, gekookt met Kervel of Aardrok (*a*). Uitwendig worde toegediend.

Azijn op Peperwortel.

℞ *Armoraciæ rafæ Manip. ij.*
Aceti Vini lib. j. (†)

Men laat het eenige dagen zonder vuur trekken en

Gebruik het, om 's avonds, vóór dat men naar Bedde gaat, het Aangezigt 'er mede te wasfchen.

Of men legge aan

(*a*) *Fumaria.*

(†) Dat is:
N. V.
Gefchrapten Peperwortel *twee* handen vol.
Wijnazijn *één* pond.

Blanketwater van Hufeland.

℞ *Furfurum Amygdalarum dr. ij.*
Aquæ Rosarum.
Aquæ Naphæ aa. unc. iij.
Terantur in emulsionem, cui adde
Tincturæ Benzoes dr. ij.
Boracis dr. j. (†)

Gebruik. Tot wasſching van het Aangezigt.

JEUKTE VAN DE SCHAMELHEID is eene gewaarwording aan de Schamelheid, welke dwingt tot kraauwen. PRURITUS VULVÆ.

Het KENTEEKEN wordt ontdekt door het Berigt en Gezigt van een zich meermalen kraauwende Meisje. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. Eene Jeukte omtrent den tijd der Maandſtonden verdwijnt met de *Prognosis.*

(†) Dat is:
N. V.
Amandelpars *twee* dragmen.
Rozenwater,
Gedistilleerden Oranjebloeſem van elks *drie* oncen.
Tot eenen Amandeldrank gewreeven,
Voeg 'er bij van
Tinctuur van welriekende Aſa *twee* dragmen.
Goudlijm *één* dragme.

komst van het Stondenbloed. Maar Jeukte uit eene andere oorzaak duurt ook tusschen den tijd der Stonden, en gewent de Meisjes aan Zelfbevlekking.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Een uitwendig tegengewoonlijk Gevoel aan de Schamelheid.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAAK. Aanstaande Stondenvloed, Dauwworm of Luizen in de Schamelheid, Aarsmaden (*a*) in Endeldarm.

Therapia GENEESWIJZE. Eene Jeukte ter gelegenheid van de Maandstonden worde aan de Natuur overgelaten. Maar in eene slepende Jeukte geve men inwendig Moor van Spiesglas, en uitwendig legge men aan Azijn van Lavendel, of eene Ontbinding van opgehevene Kwik (*b*), Loodsuiker (*c*), of Geele Kwikzalf (*d*).

ATRESIA GENITALIUM.

GESLOTENE TEELDEELEN

worden genoemd, wanneer de weg der Teeldeelen ongeopend is.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Voor den tijd dat de Stonden moeten verschijnen, wordt de Ziekte naauwelijks bemerkt. Maar wanneer ten tijde der Huwbaarheid elke maand de Onderbuik zwelt, eene onaangename

(*a*) *Ascarides.* (*b*) *Sublimatum.*
(*c*) *Saccharum.* (*d*) *Unguentum mercuriale citrinum.*

Zwaarte onder Schamelheid, en Pijn in den Onderbuik, Lendenen en Heupbeenderen, en de Maandſtonden niet of zeer gering voor den dag komen, dan moet 'er onderzoek gedaan worden naar den weg der Teeldeelen. De Toeſluiting, immers, kan vierſoortig zijn.

1. Toeſluiting van de *Lippen* (a), wanneer de groote en kleine Lippen der Scheede zoo zamengegroeid zijn, dat 'er ſlechts eene vore of een ſpoor van de Spleet aanwezig is.
2. Toeſluiting van het *Maagdenvlies* (b), wanneer het Maagdenvlies zoo naar voren verlengd is, dat het den Mond der Scheede ſluit.
3. Toeſluiting van de *Scheede* (c). Wanneer de Wanden der Scheede zamengegroeid of door een Vlies geſloten zijn.
4. Toeſluiting van den *Mond der Baarmoeder* (d). Wanneer deszelfs Lippen zijn zamengegroeid.

Eene Toeſluiting van de *Lippen* en van het *Maagdenvlies* wordt men door het Gezicht gewaar, maar eene Toeſluiting van de *Scheede* en der *Baarmoeder* moet door den vinger onderzocht worden. Wanneer de Toeſluiting *volkomen* is, laat zij geenen druppel Bloeds van de Maandſtonden, maar

(a) *Atreſia labialis.* (b) —— *Hymenea.*
(c) —— *vaginalis.* (d) —— *Orificii uteri.*

wanneer zij *onvolkomen* is, laat zij een weinig van hetzelve met moeite door.

Prognosis. VOORSPELLING. Indien aan het in de Baarmoeder afgefcheidene Bloed geen doorgang gegeven wordt, volgen 'er zeer kwade Ziekten en de Dood. In eene Toefluiting van den Baarmoeder komt het Stondenbloed alle maanden uit de Scheede te voorfchijn. Somtijds, echter, zweet het door de uitwendige oppervlakte der Baarmoeder.

Caufa proxima. DE NAASTE OORZAAK dezer Toefluiting is eene afdwalende Vormdrift (*a*). Zeer zeldzaam is eene Zamengroeijing der Scheede waargenomen, veroorzaakt door Pokken.

Therapia. GENEESWIJZE. Eene Toefluiting der Lippen en van het Maagdenvlies worde in het midden in de lengte doorgefneden. Eene Toefluiting van de Scheede en der Baarmoeder moet door het verborgen Lancet (*f*) geopend worden, wanneer men eene Vochtgolving in deze ontdekt.

CHLOROSIS.

VRIJSTERZIEKTE

is een Ongedaante met Bleekheid van het Aangezigt en met Loomheid.

Diagnosis. KENTEEKENEN. 'Er is eene Bleekheid van Aangezigt, Lippen en Tong aanwezig.

(*a*) *Nifus formativus.* (*b*) *Lanceola occulta.*

Groote Loomheid, Gevoeligheid en Droefheid. Hijgende Ademhaling, voornamelijk onder het opklimmen van trappen.

Gebrek aan of overtollige Eetlust, ongeregelde of verſtopte Stondenvloed.

Eenige Meisjes hebben den witten Vloed. Andere gevoelen geneigdheid tot Wellust. Sommigen lijden Hoofd- of Lendenpijn. De Pols wordt tegen den avond bij zeer velen gering, ingekrompen en ſneller. Dit Koortsje noemen zij de *witte* of *liefdeskoorts* (*a*).

VOORSPELLING. De Ziekte wel behandeld wordende, is niet gevaarlijk, maar verwaarloosd zijnde, gaat zij ligtelijk over in Waterzucht of Longtering. De Stonden zijn meestal pijnlijk. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Zwakheid der Bloedbereidende Vaten. *Cauſæ proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Verblijf in eene onzuivere Lucht, zittend Leven, ſpaarzaam Voedſel en uit het Plantenrijk, te zware Slaap, lange Verkoeling, nederdrukkende Gemoedsaandoeningen, heimelijke Liefde, Misbruik van Buikzuiverende Middelen en van Aderlatingen. Der genen, die aan de Vrijſterziekte onderworpen zijn, ſchaden inzonderheid zure dingen, Boomvruchten, Rust en Aderlating. *Cauſa excitantes.*

(*a*) *Febricula alba vel amatoria.*

Therapia. GENEESWIJZE. Dierlijk Voedſel, matige Beweging in eene zuivere Lucht op het Land, en veelvuldige Vervrolijking van Geest. Inzonderheid brengen laauwe Baden en een gelukkig Huwelijk veel toe tot genezing der Ziekte.

In het begin der Ziekte kan men 'er om de groote gevoeligheid van de Maag naauwelijks iets anders verdragen, dan het zuur Elixer van Haller en Quasſiehout.

Mengſel tegen de Vrijſterziekte.

℞ *Decocti Quasſiæ unc. vj.*
Elixirii acidi Halleri unc. β.
Aquæ Naphæ.
Syrupi Cort. Aurant. aa. unc. j. (†)

Gebruik. Alle drie uren twee lepels.

De Zwakheid van de Maag vervolgens verbeterd zijnde, worden 'er Staal met bittere Middelen gegeven.

Staaltinctuur.

℞ *Tincturæ Martis pomatæ dr. j.*
Aquæ Cinnamomi unc. ij.

Tinc-

(†) Dat is:
N. V.
Afkookſel van Quasſiehout *zes* oncen.
Zuur Elixer van Haller een *half* once.
Gedistilleerden Oranjebloeſem,
Stroop van Oranjeſchillen van elks *één* once;

Tincturæ Thebaicæ gut. xxx.
Extr. Quassiæ scr. j. (†)

Gebruik. Drie of viermalen daags een kleine lepel.

Eindelijk, indien de Maag het Staal zonder Maagpijn kan verdragen, worden 'er Staalmiddelen toegereikt.

Staalpoeder.

℞ *Limaturæ Martis alcohol,*
Cinnamomi,
Sacchar. albi aa. gr. iv. sensim vj. (††)

Maak zulke *tien* Poeders; en
Gebruik dagelijks drie Poeders.

(†) Dat is:
N. V.
Appelstaaltinctuur *één* dragme.
Kaneelwater *twee* oncen.
Thebaisch Tinctuur *dertig* droppelen.
Extract van Quassiehout *één* scrupel.

(††) Dat is:
N. V.
Zeer fijn gewrevene Staalvijlsel,
Kaneel,
Witte Suiker van elks *vier* greinen, langzamerhand vermeerderd tot *zes* greinen.

Staalconserf.

℞ *Electuarii Diatessaron unc. ij.*
Limaturæ Martis dr. ij. (†)

Gebruik. Driemaal daags twee kleine lepels.

Een zeer zachte Waterzucht der genen, die door de Vrijsterziekte gekweld worden, vereischt alleen Pisdrijvende Middelen (*a*), als Jeneverbessen of Peterseliezaad: inzonderheid is van goede uitwerking de Stalkruidwortel (*b*). Maagpijn heeft dikwijls geluisterd naar Bloem van Spiauter (*c*) of Kalk van Bismuth (*d*) tot een half of geheel grein met Suiker gegeven.

PICA VIRGINUM.

BEDORVEN HONDSHONGER VAN MEISJES

is eene groote begeerte om zekere soort van Spijzen of niet eetbare zaken in te slokken.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Er zijn gezien, die de Kalk der muren, dove Kolen, Roet, Leder,

(†) Dat is:
N. V.
Van de vierledige zamengestelde Conserf *twee* oncen.
Staalvijlsel *twee* dragmen.

(*a*) *Diuretica.* (*b*) *Radix Ononidis spinosæ.*
(*c*) *Floris Zinci.* (*d*) *Magisterium Bismuthi.*

Garen, Keukenzout, Specerijen, Azijn, enz. inslokten. De Meisjes hebben meestal eenen afkeer van gewone Spijzen, en verbergen looslijk de Ziekte, zoo dat men dezelve op eene bedekte wijze moet waarnemen.

VOORSPELLING. Het is een wonder, dat deze Ziekte eenen langen tijd geen nadeel aan de gezondheid doe, eindelijk veroorzaakt zij bedorvene Spijsvertering, Bleekzucht of andere Ziekten. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene onregelmatige, maar onbekende gewaarwording in de Zenuwen van de Maag. *Causa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Bleekzucht, belette Stondenvloed, heimelijke Zwangerheid, doch meestal is de oorzaak onbekend. *Causæ excitantes.*

GENEESWIJZE. De eerste wegen gezuiverd zijnde, geve men het *Therapia.*

Poeder van Fischer.

℞ *Salis mirabil. Glaub. unc. ij.*
Extracti Hyosciami albi gr. xx.
Pulpæ Colocynthidis gr. x. (†)

Gebruik. Driemaal daags een *half* dragme.

(†) Dat is:
N. V.
Wonderzout van Glauber *twee* oncen.
Extract van wit Bilzenkruid *twintig* greinen.
Merg van Koloquint *tien* greinen.

HÆMO-PTHYSIS.

BLOEDSPUWING

is eene uitwerping van Bloed uit de Longen door Hoest.

Diagnosis. De KENTEEKENEN worden ontdekt uit 't Gezigt van het uitgeworpen Bloed, welk ligt rood, en schuimend is. De Ziekte ontstaat somtijds zonder eenige bekende oorzaak, nadat een klein Hoestje lang vooruit gegaan of schielijk ontstaan is, met Kitteling in de Keel, eene vastzittende Pijn omtrent het Borstbeen, opklimmende Hitte uit de Longen, eenen zoeten of valschen smaak in den Mond.

Prognosis. VOORSPELLING. Eene Bloedspuwing ten tijde der Maandstonden, welke dus alle maanden wederkomt, is meestal zonder gevaar. Maar eene hebbelijke gaat bijna altijd in Longtering over.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Verwijding of Breuk van de Longvaten (a).

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. De Bloedspuwing bij Vrijsters ontstaat veeltijds uit verstopte Maandstonden, onmatig Springen of eene teringachtige Gesteldheid des Ligchaams.

Therapia. GENEESWIJZE. In de *Verheffing* (b) der Ziekte worde gegeven een Amandeldrank met Salpeter en Arabische Gom, of een waterig Mengsel, welk den Geest van

(*) *Vasa pulmonalia.* (b) *Paroxysmus.*

Vitriool of het zuur Elixer van Haller bevat. Anderen prijzen bitter of Keukenzout aan.

De Drank zij koud, de Stand regtop, de Handen en Beenen worden in een Bad geplaatst, en op de Borst aangelegd Spongien in koud water natgemaakt; men belette het fpreken, en bij dringende noodzakelijkheid gefchiede 'er eene Aderlating.

Buiten de *Verheffing* worden in eene hebbelijke Bloedfpuwing aangeprezen de Senegawortel, het paarsch Vingerhoedkruid (c) en eene kleine gift van Braakwortel.

BLOEIJENDE LONGTERING

PHTHISIS FLORIDA.

is eene Uittering van het Ligchaam door eene Verzwering in de Longen, bij Meisjes, welke blozende Wangen hebben.

KENTEEKENEN. De Ziekte maakt drie Tijdperken. *Diagnofis.*

1. *Beginnend* Tijdperk (a). De Meisjes krijgen uit eene zeer ligte oorzaak eenen droogen en afgebroken' Hoest. De Ademhaling wordt bij iedere fterkere beweging, bij voorbeeld, onder het opklimmen van trappen, hijgende, en tusfchen de Schouderbladen in

(c) *Digitalis Purpura.* (a) *Stadium Exordii.*

den Rug worden 'er vliegende ſteken gevoelt. Na den eten en tegen den avond ontſtaat 'er eene vlugtige en drooge Hitte met tusſchenkomende Huiveringen, ſnelleren, harden en kleinen Pols. De Wangen, Lippen en Traanheuvels (*b*) worden meer rood. De Slaap is wegens de Hitte bij nacht onrustig. Intusſchen blijft de Eetlust goed, doch het Ligchaam begint te vervallen.

2. Tijdperk van *Volkomenheid* (*c*). Reeds ontſtaan 'er elken morgen Zweetingen. In den vroegen ochtenſtond is 'er bijna geene Koorts, en Zieken werpen onder eenen hevigen Hoest etterachtige, ſtinkende, groen geele, ſomtijds met bloedige ſtrepen vermengde, Fluimen, uit. Onderwijl vermeerdert, echter, van dag tot dag de zwakheid der Krachten en het verval van het Ligchaam, ook wordt de Stem raauw, en de oppervlakte van de Pis, met een vetachtig Vlies bedekt.

3. Tijdperk van *onherſtelbaarheid*. Nu komen 'er Teringlopen (*d*), de Beenen worden met Zuchtgezwellen (*e*), de Tong met Spruw (*f*), de Keel

(*b*) *Carunculæ lacrimales.* (*c*) *Stadium confirmatum.* (*d*) *Stadium conclamatum.*

(*e*) *Diarrhoea colliquativa.* (*f*) *Oedema.*

(*g*) *Apthae.*

met roosachtige Ontſtekingen (h) bezet. De Haren vallen uit, de Nagels der Vingers worden krom. De Fluimen ſtinken en worden moeijelijker opgebragt, eindelijk ten eenemaal tegengehouden. De Ademhaling wordt zeer bezwaard, 'er volgen Flaauwten, en de meeste Lijderesſen ſterven zachtkens met eene volkomene zelfbewustheid, en zeer dikwijls onder eenen Buikloop (i).

VOORSPELLING. De Ziekte loopt bij blozende Kinderen ſnellijk hare Tijdperken door, van waar zij ook eene *vliegende Longtering* genoemd wordt. De Ziekte is allergevaarlijkst, meestal doodelijk, daar zij ons de ſchoonſte Meisjes en Jongelingen omtrent den tijd der Huwbaarheid, of tusſchen het vijftiende en vijf-en-dertigſte jaar hunnes Ouderdom wegrukt. Teringachtige Vrouwen, echter, bevinden zich beter in hare Zwangerheid, en brengen meestal vette Kinderen voort (k). *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Verzwering in de Zelfſtandigheid (l) van de Long, uit overerving van eene teringachtige Geſteldheid, waarvan de *Teekenen* zijn: *Cauſa proxima.*

Een rank Ligchaam, ſchielijk in de lengte groeijende. Een lange Hals, plat-

(h) *Eryſipelas.* (i) *Depoſitio alvi.*
(k) *Phthiſis velox.* (l) *Parenchyma.*

te Borst met uitſtekende Sleutel- en Borstbeenderen. Een teder Vel, roode vlek op de Wangen, blonde Haren, en melkwitte Tanden. Een ligt aandoenlijke Geest, dikwijls wederkomende Neusbloeding (*m*), Bloedſpuwing, en Ontſteking in de Keel (*n*).

Cauſa excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene teringachtige Geſteldheid aanwezig zijnde, wordt de Ziekte ligtelijk opgewekt door eenen te ſnellen groei van het Ligchaam, groote Verkoeling, onmatig Springen, misbruik van geestrijke Dranken en Specerijen. Eene met Zuurſtof gevulde Berglucht, maar zeer dikwijls Longontſteſting, Bloedſpuwing en verwaarloosde Verkoudheid. Eindelijk Afkomst uit teringachtige Ouders.

Therapia. GENEESWIJZE. Het Voedſel zij ligt Vleesch en Eijeren. Selterwater met Melk. Ezelinnenmelk of Zog uit de Borſten van eene gezonde Voedſter. Men houde zijn verblijf in eene gezonde Buitenlucht, en tot Geneesmiddelen worden toegediend.

Afkookſel van IJslandſche Mos.

℞ *Lichenis Islandici dr. vj.* (†)

Ge-

(*m*) *Epiſtaxis.* (*n*) *Angina.*

(†) Dat is:
N. V.
IJslandſche Mos *zes* dragmen.

Gekookt met Water tot *één* pond.

Gebruik. Eenige kopjes daags met Melk.

Afkooksel van Salepwortel.

℞ *Radicis Salep. dr. j.*
Radicis Liquiritiæ dr. ij. (†)

Gekookt met Water tot *één* pond.

Mengsel van Loodsuiker.

℞ *Aquæ Fl. Chamomillæ unc. iv.*
Sacchari Saturni gr. j.
Laud. liquid. Sydenh. gt. xxx.
Syrupi Rubi Idæi unc. j. (††)

Gebruik. Alle twee uren *één* kleine lepel (*).

(†) Dat is:
N. V.
Salepwortel *één* dragme.
Zoethout *twee* dragmen.

(††) Dat is:
N. V.
Water van Kamillenbloemen *vier* oncen.
Loodsuiker *één* grein.
Vloeibaar Heulsap van Sijdenham *dertig* droppelen.
Stroop van Flambozen *één* once.

(*) Zie HUFELAND, Nieuw Journaal, Boek XV. St. 1. En de beroemde STARK, in de Latijnsche Verhandeling over het gebruik van Loodsuiker in volkomene Longtering, Marb. 1801. Van tien Zie-

De Peruviaanſche Koortsbast; het paarsch Vingerhoedkruid, Waterpeterſelie, Fontanellen en Setons, zijn in verzworene Longtering van geen nut.

THERAPIA PALLIATIVA. VERZACHTENDE GENEESWIJZE. In de hevigheid van de Hoest, in Teringloop, en Slaaploosheid, geve men Heulſap met Slijm van Arabiſche Gom, ontbonden in Stroop van Diacodion. In verſtopte Fluimlozing worde 'er bijgedaan Goudzwavel van Spiesglas (o). In Bloedſpuwing en teringachtig Zweeten het zuur Elixer van Haller met Heulſap. In pijnlijke en verſtikkende Bezetting van den Borst eene Spaanſche Vliegpleister, Voetbaden: *Inwendig*, Aether van Vitriool (p) met Kamfer. In eenen ondragelijken Stank van den Adem zuivere Honig (q), in Melk ontbonden.

RUCTATIO UTERINA.

WINDLOZING UIT DE BAARMOEDER

is eene Lozing van Winden uit de Baarmoeder door de Scheede.

ken wierden Zeven genezen, en geen, hoewel ſommige langzamerhand binnen eenige maanden verſcheidene oncen Loodſuiker gebruik hadden, werd door Kolijk of Verlamming aangedaan.

(o) *Sulphur auratum Antimonii.* (p) *Naphtha Vitrioli.* (q) *Mel virgineum.*

Het KENTEEKEN wordt ontdekt door het Gehoor van de Winden, die somtijds uit de Scheede zich lozen met eene Schudding en Trilling van het geheele Ligchaam. Nu en dan wordt de Baarmoeder voor een oogenblik opgeblazen. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is voorbijgaande (*a*). Maar voor schaamachtige Meisjes zeer ongemakkelijk, en langdurende verandert zij in Trommelzucht (*b*) van de Baarmoeder. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene krampachtige Verwijding en opgevolgde Zamentrekking van de Baarmoeder. De Ziekte, immers, wordt waargenomen in Meisjes met Opstijging, Geelheid (*c*) en Manziekte (*d*) gekweld. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. 'Er worden Middelen tegen Opstijgingen gegeven. *Therapia.*

OPSTIJGINGEN

HYSTERIA.

bestaat in eene bijzondere Gesteldheid van het Zamenstel der Zenuwen, welke, dikwijls uit de ligtste oorzaken, krampachtige Bewegingen te weeg brengt.

KENTEEKENEN. De Ziekte levert gedurende de Verheffingen hare bijzondere toneelen op. Gedaanten, namelijk van Stikking, *Diagnosis.*

(*a*) *Transitorius.* (*b*) *Tympanites.*
(*c*) *Salacitas.* (*d*) *Nymphomania.*

Vallende Ziekten, Hoofdpijn, Hartklopping, Zwaarmoedigheid, Wellust. Deze gedaanten zijn fomtijds enkelvoudig, fomtijds komen zij vereenigd voor, en fomtijds volgen zij elkander op.

De VOORBODE (*a*) van eene aanftaande Verheffing doet zich meestal kennen door een aanhoudend Geeuwen, Uitrekken, door verfcheidenheid van Gemoedsgefteldheid, nu droevig, dan uitbundig vrolijk, Koude der Ledematen, en aanhoudende Lozing van vele en zeer heldere Pis.

Prognofis. VOORSPELLING. De Ziekte heeft meer ongemaks, dan gevaars. De wederkomst der Verheffing heeft plaats nu eens om iedere, dan tweemaal in ééne en dezelfde maand, en weder later. De Verheffing duurt eenige uren, fomtijds één' of twee dagen. De Ziekte is van eenen flependen aard (*b*), en moeijelijk te genezen. Ontdekt zich niet zelden van het begin der Huwbaarheid af tot het ophouden der Maandftonden toe.

Caufa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene aangeborene eigenfoortige Beweegbaarheid der Zenuwen. Misfchien uit eene tedere gefteldheid derzelven.

Caufæ paroxismum excitantes. OORZAKEN, DIE DE VERHEFFING OPWEKKEN. Aanftaande Stondenvloed, of eene plotfelinge Verftopping van denzelven,

(*a*) *Prodromus.* (*b*) *Chronicus.*

Toorn, Gramſchap, Begeerte naar den Bruidegom, onaangename Reuk, Volbloedigheid, Geelheid, Gebruik van ontlastende Middelen, Aderlating, Zelfbevlekking.

VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Landmeisjes worden zelden door de Opſtijging gekweld. Maar in Steden vindt men niet alleen ongehuwde, maar ook gehuwde, zwangere Vrouwen en Weduwen, die door deze Ziekte zeer dikwijls zijn aangedaan. *Cauſa disponens.*

GENEESWIJZE. In de *Verheffing* moet het Ligchaam van knellende Klederen ontdaan en te Bed gelegd worden. De koude Deelen worden met een wollen Lap, doortrokken met den rook van ſtinkende Kruiden, gewreven, en aan de Neusgaten gebragt een *Therapia.*

Stinkend Reukmiddel.

℞ *Tincturæ Castorei,*
——— *Aſæ foetidæ aa. unc. β.*
Olei Rutæ gt. viij.
Aceti Rutæ unc. j. (†)

Gebruik. Tot een Reukmiddel.

(†) Dat is:
N. V.
Tinctuur van Bevergeil,
Tinctuur van Duivelsdrek van elks *een half* once.
Olij van Wijnruit *acht* droppelen.
Azijn van Wijnruit *één* once.

Inwendig worde gegeven een

Mengſel tegen Opſtijging.

℞ *Aquæ Rutæ unc. iv.*
Castorei gr. xx.
Extracti Opii gr. j.
Camphoræ Mucilagine ſubactæ gr. x.
Syrupi Menthæ unc. j. (†)

Gebruik. Alle halve uur *één* lepel.

Droppels tegen Opſtijging.

℞ *Spiritus Nitri dulcis*
Laudani liquidi aa. dr. jβ.
Liquoris Cornu Cervi ſuccinati dr. j.(††)

Gebruik. Alle uren *vijftien* droppelen.

Buiten de Verheffing komen te pas welriekende Lisch (*c*), Valeriaanwortel,

(†) Dat is:
N. V.
Wijnruit Water *vier* oncen.
Bevergeil *twintig* greinen.
Extract van Heulſap *één* grein.
Kamfer met Gomſlijm gemengd *tien* greinen.
Stroop van Kruismunt *één* once.

(††) Dat is:
N. V.
Geest van verzoete Salpeter,
Vloeibaar Heulſap van elks *anderhalf* dragme.
Gebarnſteend Vocht van Hertshoorn *één* dragme.

(*c*) *Calamus aromaticus.*

Oranjebladen, Druivenkruid (*d*), Hout van den Marentak (*e*), Bloemen van Spiauter, zuur Elixer van Haller, dierlijke Olie van Dippel, Staal- en bittere Middelen.

TOEWRINGING VAN DE KEEL UIT DE BAARMOEDER.

SUFFOCATIO UTERINA.

is de Gewaarwording van eenen Bal uit den Onderbuik, naar de Keel opftijgenden en dezelve toewringenden.

KENTEEKENEN. Na eenen voorafgeganen Voorbode van Opftijging, wordt men fchielijk gewaar eene Verftikking (*a*) in de Keel, met Verkoeling van het geheele Ligchaam. Meestal volgen 'er Sprakeloosheid, Belemmering in de Zintuigen en Ademhaling, Tandknerfing, en ftuipachtige Zamentrekkingen der Spieren, ook fomtijds eene woedende IJlhoofdigheid. *Diagnofis.*

Op het einde der Verheffing, welke dikwijls éénen of twee dagen duurt, opent de Lijderes de Oogleden. Het Aangezigt begin allengskens rood te worden en de Pols zich te verheffen en alzoo eindigt de geheele Aanval. Som-

(*d*) *Chenopodium Ambrofiodis.* (*e*) *Lignum Visci Quercini.* (*a*) *Strangulatio.*

tijds loost de Baarmoeder een ſlijmerig Vocht.

Prognoſis. VOORSPELLING. Deze is èene zeer menigvuldige gedaante van de Opſtijging, en komt meer voor in den Winter, dan in Zomer. Somtijds gaat de Ziekte tot Bezwijming, en den Dood over.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Opſtijgende Stuiptrekking van den Slokdarm en de Borst.

Therapia. GENEESWIJZE. Men brenge aan de Neusgaten een ſtinkend Reukmiddel, en zette eene Klisteer uit Bevergeil en Duivelsdrek met een Dojer van een Ei, ontbonden in een Aftrekſel van Vlier. Inwendig worden 'er Droppels tegen de Opſtijging gegeven.

CONVULSIO ſeu EPILEPSIA HYSTERICA.

STUIPTREKKING OF VALLENDE ZIEKTE UIT OPSTIJGINGEN

noemt men eene onwillekeurige Schudding der Spieren zonder belediging van de Zintuigen.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Na het voorafgaan van de Verheffing der Opſtijgingen krijgt de Zieke veelal Stuiptrekkingen in alle Ledematen; zij blijft, echter, uit- en inwendig eene volkomene Bewustheid van

Zinnen behouden. Deze Bewustheid in de Verheffing aanhoudende onderscheidt eene Vallende Ziekte uit Opstijging van eene ware. De Ziekte komt somtijds enkelvoudig voor, somtijds is zij vergezeld met de Keelverstikking in dezelfde of in onderscheidene Verheffingen.

VOORSPELLING. Eene Stuiptrekking uit Opstijging is zoo hevig, noch zoo moeijelijk te genezen, als eene ware Vallende Ziekte. *Prognosis.*

GENEESWIJZE. De Lijderes worde dadelijk te Bedde gelegd, opdat zij zich door eenen Val niet kwetse; en men wende in- en uitwendige Middelen aan tegen Opstijgingen. En wanneer de Ziekte niet wijke, worden 'er Geneesmiddelen tegen Vallende Ziekte gegeven. *Therapia.*

SPIJKERPIJN UIT OPSTIJGINGEN

CLAVUS HYSTERICUS.

is eene scherpe Pijn in eene kleine plaats van het Hoofd.

KENTEEKENEN. De Pijn beslaat naauwelijks den omtrek van eenen duim achter of op de kruin van het Hoofd, schijnt het te doorboren, en is somtijds zoo koud als ijs. Men vindt ook Vrouwen met Opstijging gekweld, die gedurende de Verheffingen Hoofdpijn of scheele Hoofdpijn lijden, en somtijds met Braking vergezeld. *Diagnosis.*

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer ongemakkelijk en moeijelijk te genezen.

Causa proxima. De NAASTE OORZAAK dezes Ziekte of van deze gedaante van Opstijging wordt niet begrepen.

Therapia. GENEESWIJZE. Men wende aan in- en uitwendige Geneesmiddelen tegen Opstijgingen. Wanneer een stinkend Reukmiddel niet helpt, gebruike men het

Neuswater van Vicat.

℞ *Spiritus vini tenuioris unc. j.*
Spiritus Salis Ammoniaci vinosi unc. ß.
Opii scr. ij.
Camphoræ scr. j. (†)

Staat drie dagen zonder hitte te trekken, eer het Mengsel toegediend worde.

Gebruik. Vier of vijf Droppelen op de hand gewreven, worden sterk tegen de Neusgaten aangebragt.

Somtijds heeft de wol van Bijvoet (*a*) op

(†) Dat is:
N. V.
Zeer fijnen Brandewijn *één* once.
Geest van Ammoniakzout met Wijn een *half* once.
Heulsap *twee* scrupels.
Kamfer *één* scrupel.

(*a*) *Moxa.*

de pijnlijke plaats verbrand de Ziekte in den grond genezen (*).

DROEFGEESTIGHEID

OF

IJLHOOFDIGHEID UIT OPSTIJGINGEN

MELANCHOLIA ſeu DELIRIUM HYSTERICUM.

is eene Verbijstering van den Geest omtrent zekere voorwerpen uit eene Geſteldheid tot Opſtijging.

KENTEEKENEN. Zoodanige aan Opſtijgingen onderworpene Voorwerpen worden droevig en vreesachtig, beminnen de eenzaamheid, ſchreijen nu, lagchen weder zonder oorzaak. Het onwillekeurig lagchen is ſomtijds zoo ſterk, dat zij ſchijnen te ſtikken. Somtijds ontſtaat 'er zoo groot verdriet in het leven, dat de ellendigen zich verhangen of uit het venſter of van boven neder in eene rivier zich ſtorten. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Deze gedaante van Opſtijging is moeijelijk te genezen en gevaarlijk. Ligter worden Lijderesſen, die in de verheffing zwijgen, dan zij, die veel ſchreijen of lagchen, herſteld. *Prognoſis.*

De GENEESWIJZE zij als tegen de Opſtijgin- *Therapia.*

(*) VIGAROUS, Cours elementaire des Maladies des Femmes, Tom. I. pag. 503.

gen. Indien dezelve, echter, feilt, worde 'er gekamferde Azijn gegeven of een

Poeder tegen Razernij

℞ *Folior. Digitalis purpureæ gr. j.*
Salis essentialis Tartari gr. iij.
Camphoræ gr. ij.
Sacchari Canariensis gr. x. (†)

Maak twaalf zoodanige Poeders en

Gebruik 's morgens en 's avonds één.

MAAGPIJN

CARDIALGIA.

is eene onaangename Gewaarwording in de Maag.

Diagnosis. De KENTEEKENEN ontdekt men uit het Berigt van de Ziekte. De Pijn is somtijds zoo hevig, dat zij eene Bezwijming te weeg brengt. Somtijds gaat Braking en Hik *vóór* de Maagpijn of vergezelt haar. Nu en dan is de Maagpijn zacht, maar om de weinige tusschenpoozen zeer lastig. De Verheffing geëindigd zijnde, blijft 'er meestal eene Gevoeligheid van

(†) Dat is:
N. V.
Bladen van paarsch Vingerhoedkruid *één* grein.
Wezenlijk Zout van Wijnsteen *drie* greinen.
Kamfer *twee* greinen.
Kanarijsuiker *tien* greinen.

den Hartkuil over, dat men hem niet kan aanraken.

VOORSPELLING. De Ziekte is somtijds langdurig en moeijelijk voor Genezing. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Een krampachtige Aandoening van de Maag, welke dikwijls Meisjes, met Vrijsterziekte en Opstijgingen gekweld, aandoen. *Causa proxima.*

De GENEESWIJZE geschiede door Middelen tegen Opstijgingen met één grein Heulsap. Somtijds maakt één grein Braakwortel (*a*) een einde aan deze ongemakken. In slepende (*b*) Maagpijn hebben zich inzonderheid aangeprezen de Bloemen van Spiauter, Kalk van Bismuth, van een half grein driemaal daags af, Quassiehout en de Poeder van *Brand* tegen Maagpijn, *Therapia.*

℞ *Florum Sulfuris,*
Limaturæ Martis,
Extracti Trifolii fibrini aa. dr. iij. (†)

Gebruik. Driemaal daags *tien* greinen.

(†) Dat is:
N. V.
Bloem van Zwavel,
Staalvijlsel,
Extract van Waterdrieblad van elks *drie* dragmen.

(*a*) *Ipecacuanha.* (*b*) *Chronica.*

NYMPHOMANIA ſeu FUROR UTERINUS.

MANZIEKTE

OF

RAZENDE MOER

is eene groote en onbeſchaamde Begeerte naar Wellust.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. De Ziekte maakt meest twee Tijdperken.

1. *Zacht* Tijdperk (*a*). De dartele Meisjes zien de Mansperſonen met ſcheele en vliegende Oogen, en diepe Ademhalingen aan, veranderen dikwijls van Kleur in het Aangezigt en van Pols, en geeuwen, wanneer 'er over liefde geſproken wordt. Somtijds hoort men een Geluid in den Onderbuik en Windlozing uit de Baarmoeder, maar nog niet begeeren zij onbeſchaamd eene vleeſchelijke Bijwoning.
2. Tijdperk van *Razernij*. Eindelijk de

(*a*) *Stadium mite.* (*b*) *Stadium furibundum.*

ſchaamte geheellijk afgelegd hebbende, vallen zij alle te gemoet komende Mansperſonen tot vleeſchelijke Vermenging aan, en deze dit weigerende, beledigen zij hen met Scheldwoorden en Vuistſlagen. Somtijds laten zij de Pis en uit de Scheede het Vocht van de Voorſtanderklier vloeijen. Meermalen danſen zij met ontblooten Schameldeelen en zingen vuile Liedjes.

VOORSPELLING. De Ziekte is in het tweede Tijdperk ſchandelijk en moeijelijk te genezen, zelfs vindt zij geene voldoening bij den ſterkſten Mansperſoon. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene verhoogde Werkzaamheid in de Teeldeelen, welke in het eerſte Tijdperk van eenen opſtijgenden, in het tweede van eenen razenden aard is. *Cauſa proxima.*

VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Huwbare Meisjes van heete Geſteldheid, en Weduwen, aan gedurige vleeſchelijke Vermenging gewoon, vermaak vindende in de lezing van dartele Boeken, of wrijvingen van hare Teeldeelen, inzonderheid zijn ook de zulke aan de Ziekte onderhevig, die met Opſtijgingen gekweld worden. *Cauſa disponens.*

GENEESWIJZE. Na voorafgegane Aderlating, toediening van een ontlastend Middel, *Therapia.*

en eene koude Inſpuiting (*c*) geve men gekamferden Azijn, en het Poeder tegen Razernij uit het Vingerhoedkruid; en verder bevordere men het Huwelijk.

(*c*) *Injectio frigida.*

ZIEKTEN

VAN

JONGGETROUWDEN,

die uit de Bijſlaap ontſtaan, of de Bevruchting beletten.

De

I N H O U D.

ZIEKTEN

VAN

JONGGETROUWDEN.

ONTSTEKING VAN DE SCHAMELHEID

PHLOGOSIS VULVÆ.

is eene Ontfteking van de Schamelheid door vleefchelijke Vermenging.

Het KENTEEKEN wordt ontdekt door het Gezigt van de binnenfte Lippen der Schamelheid; door eene roodachtige en bij het aanraken pijnlijke Opzwelling van den Voorhuid en Kittelaar; door eenen moeijelijken en pijnlijken Gang. Somtijds ontftaat 'er eene Vernaauwing van den Voorhuid, moeijelijke Pislozing of koude Pis. Somtijds, gelijk ik heb waargenomen, wordt de Toom der Lippen verfcheurd. *Diagnofis.*

VOORSPELLING. De Ziekte verdwijnt ligtelijk na eenige rust der Teeldeelen. *Prognofis.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. De eerfte vleefchelijke Vermenging is wegens de Engte der Scheede, en de Verfcheuring van het Maagdenvlies bijna altijd pijnlijk en met *Caufæ excitantes.*

Bloeding vergezeld, wanneer 'er geene aangeborene Ruimte der Scheede en van het Maagdenvlies aanwezig is.

Therapia GENEESWIJZE. 'Er worde een verzachtende Pap, of Plantdelfstoffelijk Water op de Ontsteking gelegd, en men onthoude zich, zoo lang dezelve duurt, van vleeschelijke Bijwoning.

CLITORISMUS.

WANSTALLIGHEID VAN DEN KITTELAAR

is eene onnatuurlijke Verlenging van den Kittelaar.

Diagnosis. Het KENTEEKEN wordt ontdekt door het Gezigt van eenen Kittelaar boven de zes en zeven duimen lang.

Prognosis. VOORSPELLING. Daar dit gebrek den Man tegenstaat, eischt hij daarom de echtscheiding van zoodanige Vrouw. Wanneer dusdanige lange Kittelaar door de wrijving der Klederen bijna aanhoudendlijk wordt opgerigt, maakt dit zulke Vrouwen zoo dartel, dat zij ook met hare eige Sekse zich vermengen, en dikwijls onnozele Meisjes verleiden.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK is eene afdwalende Vormdrift van den Kittelaar.

Therapia. GENEESWIJZE. De Kittelaar worde gelijk met den omtrek der Schaambeenderen afgesneden, en de Bloedvloeijing, welke

altijd zwaar is, door het Wondewater van *Theden* bedwongen. Eene wegneming door Afbinding is te pijnlijk.

UITPUILING VAN DE BINNENSTE LIPPEN DER SCHAMELHEID

PROPTOMA NYMPHARUM.

is eene tegennatuurlijke Verlenging van de binnenſte Lippen der Schamelheid.

Het KENTEEKEN wordt ontdekt op het zien van de binnenſte Lippen der Schamelheid, tot vele duimen dikwijls uit de Scheede hangende. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Door dit gebrek wordt de vleeſchelijke Zamenwoning voor Man en Vrouw moeijelijk. *Prognoſis.*

GENEESWIJZE. De Uitſtekende Lippen moeten met het Mes afgekort, en de Bloedvloeijing door het Water van *Theden* geſtempt worden. *Therapia.*

VLEESCHBREUK VAN DE LIPPEN DER SCHAMELHEID

SARCOCELE LABIORUM VULVÆ.

is een zeer lange vleeſchelijke Uitwas, groeijende uit de groote Lip der Schamelheid.

Het KENTEEKEN wordt ontdekt door het zien van een ſponsachtig, pijnlijk, aan den Huid gelijkkleurig Gezwel, tot vele duimen uit de groote Lip naar de Dij uitpuilende. *Diagnoſis.*

Prognosis. VOORSPELLING. Het Gebrek maakt de vleefchelijke Vermenging moeijelijk en door de drukking van het Gezwel pijnlijk.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Een onregelmatige Groei (*a*) op zekere plaats van de groote Lippen der Schamelheid.

Causa excitans. De OPWEKKENDE OORZAAK is niet bekend. De Ziekte is zeldzaam in onze Landftreken, maar in Egijpte veelvuldig.

Therapia. GENEESWIJZE. Het Gezwel worde van de Lip der Schamelheid uitgefneden.

LEUCORRHOEA VENEREA.

VENERISCHE WITTE VLOED

is eene Droppeling van etterachtig Vocht uit de Scheede, door eene Venerifche Befmetting.

Diagnosis. KENTEEKEN. De Ziekte maakt meestal twee Tijdperken.

1. Tijdperk van *Ontfteking* (*a*). 'Er ontftaat eenige dagen na eene onzuivere vleefchelijke Vermenging eene Jeukte in den Mond der Scheede, eene onaangename gewaarwording onder het Zitten, en een pijnlijke Brand onder de Waterlozing. Somtijds zwellen de groote en kleinere Lippen der Schamelheid en de Kittelaar zeer, en de etterachtige Droppeling uit de Scheede wordt zoo overvloedig en

(*a*) *Vegitatio.* (*a*) *Stadium inflammatorium.*

ſcherp, dat de Huid der Schamelheid, van den Bilnaad en der Dijen ellendiglijk ontvellen, de Onderbuik ontſtoken wordt, en geen aanraking duldt. Somtijds worden 'er koortsachtige Toevallen, Braking, Zwelling van de Liesklieren, Veneriſche Zweren, Pijnen in de Lendenen, den Rug en de Liezen geboren.

2. *Naastvolgend* Tijdperk (*b*). Binnen eene of twee weken verdwijnen langzamerhand alle Toevallen van het Tijdperk van Ontſteking, maar de etterachtige Droppeling blijft dikwijls nog vele maanden duren, en houdt eindelijk geheel op.

VOORSPELLING. De Ziekte is in haar begin dikwijls zoo zacht, dat zij voor eenen gewonen Witten Vloed gehouden wordt. De Zamentrekking van den Pisleider en het ophouden der Pis, zoo veelvuldig in eenen Zaadloop (*c*) der Mannen, wordt bij de Vrouwen niet waargenomen. *Prognoſis.*

OPWEKKENDE OORZAAK. Vleeſchelijke Vermenging met eenen Man nog aan den Zaadloop onderhevig. Zij is, gelijk ik gezien heb, eene zeer veelvuldige Ziekte bij Jonggetrouwden, omdat de Jongelieden meenen, dat de Zaadloop geene aanſteking te weegbrengt, wanneer de Droppeling uit den Pisleider wit is, en *Cauſæ excitantes.*

(*b*) *Stadium ſecundarium.* (*c*) *Gonorrhoea.*

met kleine droppels voorkomt, maar de ondervinding heeft het tegendeel geleerd.

Therapia. GENEESWIJZE. In het Tijdperk van Ontsteking worde toegediend Hennipzaadmelk, een verzachtend Afkookfel en pijnstillend Poeder.

Verzachtend Afkookfel.

℞ *Herbæ Malvæ*
Radicis Althææ aa. unc. j. (†)

Gebruik. Een handvol tot een Afkookfel.

Pijnstillend Middel.

℞ *Gummi arabici unc. j.*
Sacchari albi unc. β.
Opii puri gr. ij. (††)

Gemengd zijnde onder elkander

gebruik 'er viermaal daags eenen kleinen lepel van met Amandelmelk.

(†) Dat is:
N. V.
Kaasjeskruid
Heemswortel van elks *één* once.

(††) Dat is:
N. V.
Van Arabische Gom *één* once.
Witte Suiker een *half* once.
Zuivere Heulsap *twee* greinen.

In het naastvolgend Tijdperk echter, wanneer alle Brand onder de Pislozing verdwenen is, geve men

Balſemachtig Likmiddel.

℞ *Balſami Copaivæ unc. β.*
——— *Peruviani dr. j.*
Spiritus Nitri dulcis dr. j.
Syrupi Ononidis unc. j. (†)

Onder een gemengd zijnde

gebruik 'er viermaal daags eenen kleinen lepel van.

Indien 'er tegelijk Veneriſche Zweren in de Teeldeelen aanwezig zijn, worden dadelijk ook in- en uitwendig de Kwikmiddelen toegediend.

AANBEIJEN AAN DE SCHEEDE

HŒMORRHOIDES VAGINÆ.

beſtaan in eene ſpatachtige (*a*) Opzwelling van de Aderen in de holte der Scheede.

(†) Dat is:

N. V.
Balſem van Copaiva een *half* once,
——— van Peru *één* dragme.
Geest van verzoete Salpeter *één* dragme,
Stroop van Stalkruid *één* once.

(*a*) *Varicoſa.*

Diagnosis. KENTEEKENEN. Met den Vinger ſtoot men op ſpatachtige Gezwelletjes in de Scheede. De vleeſchelijke Zamenwoning is moeijelijk en bloedig.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer ongemakkelijk. In Joodſche Vrouwen moet zij van den maandelijkſchen Stondenvloed, welke haar de vleeſchelijk Bijwoning verbiedt, wel onderſcheiden worden.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Zwakheid der Aderen in de Scheede.

Therapia. GENEESWIJZE. Inwendig worde het Poeder tegen Aanbeijen uit Zwavel en Magneſie en Room van Wijnſteen toegediend. Uitwendig eene

Inſpuiting van Goudlijm.

℞ *Boracis unc. ß.*
Aquæ destillatæ unc. ij. (†) (*)

Gebruik. Om eens of tweemaal daags in te ſpuiten.

(†) Dat is:
N. V.
Goudlijm een *half* once.
Gedistilleerd Water *twee* once.

(*) LOFLER Bijdrage tot de Heelkunde, I B. bl. 381. *Hoogd. Uitgave* van 1788.

ENGTE DER SCHEEDE

ANGUSTIA VAGINÆ.

heet eene zoo geringe wijdte der Scheede, dat daardoor de Toegang des Mans belet wordt.

Het KENTEEKEN wordt ontdekt door het onderzoeken der Scheede, die naauwelijks aan den Pink doorgang verleent. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte maakt de vleeschelijke Vermenging voor den Man onmogelijk, maar somtijds, gelijk ik heb waargenomen is de Bevruchting geschied door eene uitwendige uitstorting des Zaads, welke ter zijnen tijd door eene, doch zeer moeijelijke, Verlossing gevolgd werd. Maar na deze Baring blijft de Scheede wijd, van waar derhalve de Ziekte geene scheiding des Huwelijks wettigt. *Prognosis.*

GENEESWIJZE. De Scheede wordt door een Kaarsje van gewaschte Spons, langzamerhand dikker gemaakt, en door Waterdamp verwijd. *Therapia.*

MOEIJELIJKE VLEESCHELIJKE BIJWONING

COITUS MOLESTUS.

is eene vleeschelijke Vermenging, welke der Vrouw om eenige onaangename gewaarwording moeijelijk is.

Diagnosis. Kenteekenen. De eerste Vleeschelijke Vermenging moeten meestal pijnlijk, de volgende vol Wellust zijn. Van hier is 'er eenige Ziekte aanwezig, wanneer in alle vleeschelijke Vermenging pijn en geen Wellust gevoeld wordt.

Prognosis. Voorspelling. Meestal wordt hierdoor het Ontvangen en de gewaarwording van Wellust belet. Eenige Vrouwen braken of krijgen Stuiptrekkingen onder de Bijwoning, eenige zijn daaronder gestorven.

Causæ excitantes. Opwekkende oorzaken. Eene te enge Scheede of te dikke Roede van den Man. Aanbeijen, Verzweringen, Ontstekingen, of te groote Gevoeligheid van de Scheede.

Therapia. Geneeswijze. Men neme de opwekkende Oorzaak weg.

VROUWELIJKE ONGEVOELIGHEID

ANAPHRODISIA MULIEBRIS.

noemt men het niet gewaarworden van Wellust in de vleeschelijke Bijwoning.

Diagnosis. Het kenteeken wordt men gewaar uit de bekentenis en koelheid der Vrouwe, of uit hare afkeer van de vleeschelijke Bijwoning.

Prognosis. Voorspelling. Eene wegneming van wellustige Begeerten maakt meestal de Bijwoning onvruchtbaar. Dikwijls verdwijnt de Ziekte met den tijd.

NAASTE OORZAAK. Het ontbreken van genoegzaam gevoel in den Kittelaar of de binnenste Lippen der Scheede, eene koude Gesteldheid van de Schamelheid of Baarmoeder. *Causa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Een tegenspoedig, droevig, gebrek lijdend of ziekelijk leven. Voorafgegane veelvuldige Zelfsbevlekking. Nog te jonge of reeds te oude Leeftijd door te lang ongehuwd gebleven te zijn. Afkeer van eenen, of lelijken of ondeugenden, Echtgenoot. Zeer dikwijls, echter, kan de oorzaak niet ontdekt worden. *Causæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Men geve aan koele Vrouwen inwendig Muskus met Amber, en steke een Balletje daarvan in de Scheede. Ook kan men inwendig Tinctuur van Spaansche Vliegen toedienen. *Therapia.*

VROUWELIJKE ONVRUCHTBAARHEID

STERILITAS MULIEBRIS.

bestaat in Onmagt van de Vrouw om vrucht te ontvangen, hoewel 'er eene volkomene vleeschelijke Vereeniging met een gezond en sterk man plaats heeft.

Het KENTEEKEN wordt ontdekt uit eene vergeefsche Bijwoning. De Onvruchtbaarheid, echter, gaat met den tijd over, of is altijddurende. *Diagnosis.*

Prognosis. VOORSPELLING. Somtijds ontvangen Vrouwen, die vele jaren onvruchtbaar geweest zijn, buiten verwachting, en worden nog moeders van een talrijk Kroost.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Een belette Doorgang van den Teelgeest (*a*) des mannelijken Zaads tot den Eijerstok van de Vrouw.

Causa disponens. VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Eene geheel manächtige gesteldheid des Ligchaams, of eene, die om zoo te spreken der mannelijke gelijk is, als bij Vrouwen, die gebaard (*b*) zijn.

Causæ remotæ. De VERWIJDERDE OORZAKEN van eene Onvruchtbaarheid, welke *voorbijgaande* is, of ontstaat uit eene geneeslijke Ziekte, zijn: slepende Witte of Bloedvloed, geslotene Scheede, of eene slijmproppige of breukachtige Verharding van dezelve, Uitzakking van de Baarmoeder, Waterzucht, Trommelzucht, Vervulling met Slijmstoffen, Engte van de Scheede, schuinsche Ligging van de Baarmoeder, welke somtijds door eenen aangenomen stand des Mans overwonnen wordt, te groote Vettigheid of Koelheid, en een te jeugdige Leeftijd.

De oorzaken van *ongeneeslijke* Onvruchtbaarheid zijn: eene ontbrekende Baarmoeder, Zamengroeijing van den Mond des Eijerstoks of van de Trompetten van Fallopius, of eene verkeerde Ligging van

(*a*) *Aura spermatica.* (*b*) *Barbatæ.*

de Eijerſtokken uit hoofde van een mismaakt Bekken, eene Baarmoeder met Knoestgezwel of Kanker bezet, manächtige Geſteldheid. Gebrek aan den Stondenvloed, echter, belet zelden het ontvangen.

GENEESWIJZE. De oorzaak van geneeslijke Onvruchtbaarheid, wordt door hare geſchikte Hulpmiddelen weggenomen; de vleeſchelijke Bijwoning hebbe dadelijk na het eindigen van de Maandſtonden plaats, en de Baarmoeder worde tot het ontvangen voorbereid door eene voorafgaande kitteling van den Kittelaar. Bijzonderlijk worden aangeprezen het gebruik van Leverluchtbaden, of van Staalmiddelen en Muskus. *Therapia.*

VALSCHE ZWANGERHEID

GRAVIDITAS SPURIA.

beſtaat in eene Opzwelling van de Baarmoeder, zonder dat dezelve in of buiten zich eenige Vrucht bevat.

KENTEEKENEN wordt men gewaar uit het afwezen van de Teekenen eener echte Zwangerheid, welke zijn: Eene Zwelling, aanhoudenlijk oprijzende in het middenpunt van den Onderbuik (a), denzelven niet eenparig vervullende; het in de *Diagnosis.*

(a) *Axis Hypogaſtrii.*

eerſte maanden eenigzins nederdalen van de Baarmoeder, die op het gevoel aan alle zijden geſloten en week is. Eene kenbare onderſcheidene Beweging des Kinds na de vier of vijfde maand. Het ophouden van de Maandſtonden onder behoud van Gezondheid, en met eene Zwelling van de Borsten.

In eene valſche Zwangerheid worden 'er Verſchijnſels, geheellijk met deze Teekenen ſtrijdig, en geene Beweging van het Kind waargenomen, gelijk wij ſtraks in iedere ſoort eener valſche Zwangerheid zullen zien.

INDURATIO UTERI.

VERHARDING VAN DE BAARMOEDER

is eene zeer harde Opzwelling van den Baarmoeder.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Eene rondachtige Zwelling, op het gevoel zeer hard, in den Onderbuik, naar beneden drukkende, zonder den ſtand des Ligchaams, wanneer hetzelve nederligt, te volgen. De Pijn der nederdrukkende zwaarte is bij eenen opgerigten ſtand grooter en het Piſſen moeijelijk. Maar het voornaamſte Teeken is een gezwollen en verharde Hals van de Baarmoeder (*a*).

(*a*) *Cervix uterina.*

VOORSPELLING. Eene moeijelijk te genezen Ziekte, die Onvruchtbaarheid en het ophouden der Maandſtonden, ſomtijds den Kanker in de Baarmoeder, veroorzaakt. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene ſlijmachtige, zuchtachtige, of kropzeerige Opvulling van de Baarmoeder. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Verkoeling, Opſtopping van de Maandſtonden, Droefheid. *Cauſæ excitantes.*

VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Niet alleen onvruchtbare Vrouwen, welke in hare jeugd kropzeerig geweest zijn, maar ook Kraamvrouwen en oude Vrouwen worden dikwijls door deze Ziekte aangetast. *Cauſa disponens.*

GENEESWIJS. In deze Ziekte wordt als een zeer uitſtekend Geneesmiddel gehouden de Bladen van den Zevenboom (*). *Therapia.*

Afkookſel van Zevenboom.

℞ *Herbæ Sabinæ recentis unc. j.*
Coque leniter in Vaſe clauſo cum Aquæ communis libr. j.

Co-

(*) BURDACH, Handboek der nieuwſte Geneesmiddelen, bl. 315. *Hoogd. Uitgave.*

Colaturæ unciarum ſex admiſce Syrupi Ceraſorum nigror. unc. j. (†)

Gebruik. Alle half uren drie lepels.

Conſerf van Zevenboom.

℞ *Herbæ Sabinæ recentis unc. j.*
Contundatur et cum Sacchari albi unc. j. teratur, ut fiat conſerva, huic adde Syrupi cort. Aurantior. unc. β. (††)

Gebruik. Twee of driemaal daags *twee* kleine lepels.

HYDROMETRA.

WATERZUCHT VAN DE BAARMOEDER

is eene Opzwelling van de Baarmoeder door Water, in derzelver holte opgeſloten.

(†) Dat is:
N. V.
Verſche Bladen van den Zevenboom *één* once,
Zachtkens in een geſlotenen Pot gekookt met *één* pond gemeen Water: doe, bij een Doorzeegſel van *zes* oncen van
Stroop van Krieken *één* once.

(††) Dat is:
N. V.
Verſche Bladen van den Zevenboom *één* once,
Fijn geſtoten en met *één* once witte Suiker gewreven tot eene Conſerf. Waarbij voeg van
Stroop van Oranjeſchillen een *half* once.

KENTEEKENEN. Eene Zwelling uit den Onderbuik, achterwaards naar de Schaambeenderen zich allengkens verheffende, naar beneden drukkende met een gevoel, als of de Baarmoeder wilde uitſtorten. Zij verſchilt van echte Zwangerheid: door eene meer Stompheid des Gezwels, door eene Vochtgolving in het Gezwel, meer, echter, te ontdekken in eenen gefloten' Mond van de Baarmoeder, en door eene veelvuldige Uitvloeijing van bloedachtige Wei uit de Scheede onder het niezen en hoesten. Door weekheid der Borsten en het Gemis van Melk in dezelve. Door het niet ontdekken van Beweging der Vrucht in de Baarmoeder na de vijfde maand. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is moeijelijk te genezen. Somtijds, echter, vloeit het Water, alleen door de krachten der Natuur, uit de Baarmoeder door de Scheede weg. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Toefluiting van den Mond der Baarmoeder door Kramp, Slijm of door een Gezwel in den omtrek van den Mond der Baarmoeder. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Men beproeve het inwendig gebruik van den Zevenboom. Daarna, echter, worden Pisdrijvende Middelen gegeven. Uitwendig wordt aangeprezen eene Beſmering van de Opzwelling *Therapia.*

met vlugtige Zenuwzalf, lauwe Baden, Bedamping van den Baarmoeder door Wafem, Niezen, Danfen, het inlaten van een ftomp Stift in den Mond der Baarmoeder. Maar eene Buikopening door den Troikar (*a*) is niet aan te raden.

PHYSOMETRA.

TROMMELZUCHT VAN DE BAARMOEDER

beftaat uit eene Opzwelling van de Baarmoeder door Lucht, in derzelver holte opgefloten.

Diagnofis. Kenteekenen. Eene niet zoo groote Zwelling van den Onderbuik, veerkrachtig rond en ligt, geluid gevende, wanneer men 'er tegen flaat, bij warmte grooter wordende, onder het niezen en hoesten fomtijds een geruisch van Winden uit de Scheede lozende.

Prognofis. Voorspelling. Zij is eene flepende Ziekte en moeijelijk te genezen; nu en dan, echter, fchielijk verdwijnende door van zelf komende lozing van Winden uit de Baarmoeder.

Caufa proxima. Naaste oorzaak. Eene eigenwillige Uitfpanning van de Baarmoeder door eene opgevolgde Kramptrekking van derzelver mond, gelijk fomtijds in Opftijging wordt waargenomen.

(*a*) *Paracentefis.*

GENEESWIJZE. Uitwendig worde aangelegd eene Pleister van Moederhars (*a*) en laauwe Halfbaden. Inwendig diene men toe Bevergeil met Heulfap. Somtijds helpt een Afkookfel van den Zevenboom. *Therapia.*

VLEESCHKLOMP MOLA.

is eene Opzwelling van de Baarmoeder door een fponsachtig of, met waterblaasjes bezet, Ligchaam, in derzelver holte befloten.

KENTEEKENEN. 'Er komt in de drie eerfte maanden geen teeken voor, waardoor de Dragt van zoodanigen Vleeschklomp van eene ware Zwangerheid kan onderfcheiden worden; van de vierde maand af is de Buik reeds meer gezwollen, dan in eene ware Zwangerheid, en, echter, wordt 'er geene Beweging van de Vrucht in de Baarmoeder ontdekt. De Vleeschklomp verblijft zelden boven de vier maanden in de Baarmoeder. Maar meestentijds wordt hij op het einde dezer maand na voorafgegane Huivering, met eenen Bloedvloed uit de Baarmoeder en ware Barensweeën uit de Baarmoeder gelost. Een geloste Vleeschklomp, echter, is vierderlei. *Diagnosis.*

(*a*) *Emplaftrum de Galbano.*

1. *Sponsachtig* (*a*), welke als een vaste (*b*) Vleeschklomp voorkomt. Hij wordt van eenen voorafkomenden Moederkoek (*c*) onderfcheiden door zijne gladde Oppervlakte en grootere Vastheid (*d*): en van eenen Slijmprop uit de Baarmoeder door het afwezen van den Steel (*e*).
2. Uit eene *onvolwasfene Vrucht ontftaande* (*f*). Wanneer namelijk in zijnen top een Blaasje gevonden wordt, vervuld met waterig Vocht, en eene geringe onvolwasfene Vrucht.
3. *Waterblaasachtig* (*g*). Als hij een' tros voorftelt, beftaande uit duizend en meer Blaasjes of Blazen.
4. *Bloedig* of *valsch* (*h*), welke flechts een groote hoop geronnen Bloeds is, dat gekend wordt uit de oplosbaarheid in laauw water.

Prognofis. VOORSPELLING. De Ziekte is fomtijds om de Bloedvloeijing gevaarlijk. Om de grootte van den Vleesklomp is 'er eene moeijelijke Verlosfing aanftaande. Nu en dan volgt op de Dragt van eenen Vleeschklomp eene ware Zwangerheid.

(*a*) *Mola fungofa.* (*b*) *Masfa carnis inftar folida.* (*c*) *Placenta prævia.* (*d*) *Confistentia.* (*e*) *Pedunculus.* (*f*) *Mola embryonata.* (*g*) — *hydatitofa.* (*h*) — *fanguinea feu fpuria.*

NAASTE OORZAAK. De Vleeschklomp ſchijnt te ontſtaan uit eene door onbekende oorzaak Verbastering van het bevrucht Eitje tot eenen ſponsachtigen Klomp. Somtijds heeft hij zijnen oorſprong uit een gedeelte van een' Moederkoek in de laatſte Verlosſing achtergebleven, en uit eene te ſchielijk verrigtte vleeſchelijke Vermenging. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. De Dragt en Baring van eenen Vleeschklomp worde aan de krachten der Natuur overgelaten. Indien een Bloedvloed bekommering verwekke, geve men een Kaneelmengſel, en, wanneer de Weeën te weinig zijn, Heulſap. *Therapia.*

WATERBLAASJES IN DE BAARMOEDER

HYDATIDOSIS.

veroorzaken eene Lozing van groote en kleine Blazen uit de Baarmoeder.

KENTEEKENEN. De Vrouwen lozen uit de Baarmoeder losſe Blazen (*a*), welke de grootte hebben van Erwten, ſomtijds van Notenmuskaat-, of Okkernooten, ja ſomtijds van Hoender-eijeren. Zoodanige Vrouwen worden gezegd Eijeren te baren. Somtijds maken zij zich eenen geheelen vezelachtigen Trots of *Diagnoſis.*

(*a*) *Veſicæ ſolitariæ.*

Klomp kwijt. In zoodanigen Klomp worden nu en dan levendige Waterblaas-Wormpjes (*b*) gevonden, welke Wormen zijn van eene blaauwe kleur, wier Mond vierlobbig, en Ligchaam als van eenen Lintworm is, eindigende in eene Waterblaas.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer zeldzaam, meestal van zelve door Ontlasting verdwijnende, gelijk een waterblaasachtige Vleeschklomp.

Causa proxima. De NAASTE OORZAAK is niet in den grond bekend.

Therapia. GENEESWIJZE. De Ziekte moet men aan de Natuur overlaten, en opdat de Baarmoeder gezuiverd worde, geve men Bladen van den Zevenboom, en gebruike Leverluchtbladen, om de Blaaswormen te dooden.

ASCITES EXTERNUS.

UITWENDIGE BUIKWATERZUCHT

is eene Verzameling van Water tusschen het Buikvlies (*a*) en de dwarse Spieren (*b*) van den Onderbuik.

Diagnosis. KENTEEKENEN. De Ziekte heeft meestal eenen zeer langzamen loop en maakt drie Tijdperken.

(*b*) *Hydatigenæ.* (*a*) *Peritonæum.*
(*b*) *Musculi transversales.*

1. *Beginnend* Tijdperk (*c*). De Ziekte begint met Opzwelling van de Liezen (*d*) en van het bovenste gedeelte der Dijen. Deze Opzwelling blijft vele maanden, jaren somtijds, duren.

2. *Kenbaar* Tijdperk (*e*). Eindelijk zwelt daarbij de Onderbuik en het benedenste deel van den Rug. Niet zelden te gelijk een of beide de benedenste Ledematen tot den Voet toe. Dit Gezwel is rood, zeer pijnlijk, behoudt geen kuil van eenen ingedrukten Vinger, en wordt door oplossende Stovingen weder verdreven. De Opzwelling van den Onderbuik, echter, is overal gelijkmatig, niet golvend, noch wanneer men 'er opslaat, geluid gevende, en naar den eenen kant vallende bij de zijdelingsche plaatsing van het Ligchaam. Somtijds verdwijnt de Navel door de spanning van het Vel naar binnen; meermalen puilt hij naar buiten uit. De Pislozing en de Stondenvloed blijven onveranderd. De Beweegbaarheid der benedenste Leden is zoo vrij, dat de Lijderessen trappen en bergen zonder hinder kunnen opklimmen.

(*c*) *Stadium Exordii.* (*d*) *Inguina.*
(*e*) *Stadium manifestum.*

3. *Doodelijk* Tijdperk (*f*). Eindelijk verbreekt het Water het Buikvlies, ſtort in de Holte van den Onderbuik, en veroorzaakt den Dood.

Eene uitwendige Buikwaterzucht *verſchilt* van eene inwendige. Deze, immers, begint met een Zuchtgezwel in de Beenen, welk binnen weinige maanden tot den Onderbuik opklimt. De Onderbuik groeit ſchielijk aan, de Pis, die men loost, is weinig en rood, 'er is eene moeijelijke Ademhaling, Spijswalging, Zwaarheid en Onbeweegbaarheid in de Beenen. De Ziekte gaat meestal binnen het jaar tot den Dood over, terwijl een uitwendige Buikwaterzucht ſomtijds twintig, ja veertig, jaren duurt.

Progno-ſis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer moeijelijk te genezen, durende meestentijds zonder Levensgevaar het geheele aanwezen van den mensch op aarde. Sommige Vrouwen worden, terwijl zij aan deze Ziekte lijden, zwanger en baren gelukkiglijk. Ontlastende, ook Pisdrijvende, Middelen, en eene Buikopening met den Troikar helpen niets.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Werkeloosheid van de Watervaten, waardoor het, in de wa-

(*f*) *Stadium lethale.*

terzuchtige plaats uitgeſtorte, Water niet wordt opgeſlorpt.

OPWEKKENDE OORZAKEN. Een Val op den Onderbuik, een langdurig rusten van denzelven tegen eene harde tafel onder den arbeid. Enge Keurslijven of zware Opperklederen. Veelvuldige Zwangerheid. *Cauſæ excitantes.*

VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. De Ziekte tast bijna alleenlijk Vrouwen en Meisjes aan, die den besten welſtand genieten, naauwelijks één der Mannen wordt door dezelve gekweld. *Cauſa disponens.*

GENEESWIJZE. Het Gezwel worde met het Lancet geopend, en de Wond vele maanden met eene lange en harde Steekwiek open gehouden. *Therapia.*

VERHARDING VAN DEN EIJERSTOK

INDURATIO OVARII.

is eene harde Opzwelling van den Eijerſtok in de regter- of linkerzijde van den Onderbuik.

KENTEEKENEN. De Ziekte kan bij haren aanvang niet gekend worden, maar verouderd zijnde, wordt zij ontdekt door een hard Gezwel beneden aan de zijden van den Onderbuik, of op de plaats *Diagnoſis.*

van den Eijerſtok. Somtijds wordt dit Gezwel ook met den Vinger gevoelt in het bovenſte gedeelte van de Scheede, en het uiteinde der Zijde, waar het Gezwel plaats heeft, wordt waterzuchtig. Nu en dan wordt de Baarmoeder in eene ſchuinſte rigting in het Bekken nederwaarts gedrukt, en den Hals der Waterblaas zamenperſende, brengt zij Pisopſtopping te weeg (*).

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is bijna altijd ongeneeslijk, en veroorzaakt langzamerhand den Dood.

Cauſa proxima et remota. De NAASTE en VERWIJDERDE OORZAAK is meestal onbekend. De Stoffe in het Gezwel opgeſloten, alleenlijk bij het ontleden van het doode Lijk te onderzoeken, is gewoonlijk als van een ſpek- (*a*) vet- (*b*) of waterblaas Gezwel (*c*). Somtijds worden 'er vele Haren en Beentjes, gelijk Tanden, in het Gezwel gevonden. Nu en dan is 'er eene onvolwasſene Vrucht in den Eijerſtok aanwezig.

Therapia. 'Er is geene GENEESWIJZE. Eene Uitſnijding van den zieken Eijerſtok zou alleenlijk helpen.

(*) Handelingen van het Geneeskundig Genootſchap te Koppenhage. II Deel, bl. 259. *Latijnſche Uitgave.*

(*a*) *Materia ſteatomatoſa.* (*b*) —— *atheromatoſa.* (*c*) —— *hydatidoſa.*

WATERZUCHT VAN DEN EIJERSTOK

HYDROPS OVARII.

is eene waterachtige Opzwelling van den Eijerſtok.

KENTEEKENEN. Een hard Gezwel, welk naauwelijks golft, onpijnlijk is, allengkens aangroeit, en diep verſcholen ligt in eene zijde van den Onderbuik. Niet zelden worden in de Dije van dezelfde zijde een Zuchtgezwel en eenige Verdooving waargenomen. Somtijds groeit het Gezwel dermate, dat de Zieke in haren gang het evenwigt verliest. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is meestal ongeneeslijk en duurt zeer lang, ook gaat zij niet zelden ten laatſte tot een Buikwater (*a*), en, bij het ſcheuren van den Eijerſtok, tot den Dood over. Maar men heeft ook gelukkige Waarnemingen, dat het Water zich ontlast heeft in de Baarmoeder, en uit deze, door de Scheede, is uitgevloeid. *Prognoſis.*

De NAASTE en VERWIJDERDE OORZAAK is zelden bekend. De Ziekte doet dikwijls onvruchtbare en oudere Vrouwen aan. *Cauſa proxima et remota.*

(*a*) *Aſcites.*

Therapia. De GENEESWIJZE is meestal vruchteloos, ook wordt de Opening met den Troikar (*b*) afgeraden.

(*b*) *Paracentesis.*

ZIEKTEN

VAN

ZWANGEREN,

welke haren oorſprong nemen uit de Zwangerheid.

In het *eerste* Tijdperk ontstaan deze Ziekten door eene Medegevoeligheid van de Baarmoeder uit de prikkeling van de ontvangene Vrucht. In het *tweede* uit Volbloedigheid door het achterblijven van de Maandstonden, en uit de Aandrangen van dezelve. In het *derde* uit de Opklimming van de uitgezette Baarmoeder naar het bovenste gedeelte van den Buik, en uit de hevige Beweging der Vrucht.

I N H O U D.

I N H O U D.

Z I E K T E N

V A N

Z W A N G E R E N.

S P IJ S W A L G I N G

AVERSATIO CIBI.

is een Afkeer van zekere Spijzen, welke men buiten de Zwangerheid beminde.

KENTEEKENEN. Eenigen kunnen Osſevleesch, anderen eene andere ſpijze niet proeven, zelfs niet zien, of zij worden door Braking of Flaauwte aangedaan. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte verdwijnt meestal in de derde maand. Somtijds geeft zij het Geſlacht te kennen van de Vrucht in de Baarmoeder verborgen. De Vrouw had eenen afkeer van den Koffijdrank, terwijl zij van een meisje, en beminde denzelven ſterk, terwijl zij van een jongen zwanger was. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de bezwangerde Baarmoeder met de Maag. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Men geve Selterwater te gebruiken. *Therapia.*

MALACIA. BEDORVEN HONGER

is eene onbetoomde Begeerte naar zekere Spijze, of om iets oneetbaars te nuttigen.

Diagnosis. De KENTEEKENEN worden ontdekt uit het Berigt van de zwangere Vrouw, of, wanneer zij zich harer onmatige lust ſchame, uit eene geheime Waarneming van haar doen. Meestal is 'er tegelijk eene Bleekzucht en Afkeer van gewone Spijzen bij tegenwoordig.

Tot bedorven' Honger in *eetbare* Spijzen behoort eene onbetoomde Lust naar Kaas, Kreeften, Peper, Gember, Foelie, Zout, raauwe Tarw of Boekwijt, raauwen Visch, Haring, levendige Hoenderen, Azijn, Wijn.

Tot bedorven Honger in *niet eetbare* Spijzen wordt gebragt het eten van Kalk van de Muren, Krijt, Albast, Zand, Wasch, Leder, Wol.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is meestal van geene lange duurzaamheid, ſomtijds blijft zij, echter, de geheele Zwangerheid aanhouden, of komt, na dat zij opgehouden is, weder. Meestal wordt de bedorven Honger, zonder ſchade der Gezondheid, verdragen, hetgeen te bewonderen is. Ik heb nogtans een dood ter wereld gekomen Kind gezien, van welk, door het te veel gebruik van Sprot, de geheele

Huid onveld was. Maar het is vooroordeel, dat het Kind, door het weigeren van zoodanige Spijzen aan eene Zwangere, door Moedervlekken zou geschonden worden.

NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de Baarmoeder met Zenuwen der Maag. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. 'Er worde Selterwater toegediend.

BRAKING

VOMITUS.

is eene Uitwerping van hetgene in de Maag besloten is door de Holte van de Slokbuis en des Monds.

KENTEEKENEN. Dit veelvuldig verschijnsel van Zwangerheid komt zeer dikwijls aan 's morgens en in de drie eerste maanden. Zeldzaam in de laatste maand der Zwangerheid. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Zwangeren braken meestal ligtelijk, maar eene te hevige, lange en aanhoudende Braking brengt Vermagering, Zwakheid en Miskraam te weeg. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK is eene krampachtige Zamentrekking van de Maag en tegelijk van de Buikspieren. De Braking in de eerste maanden ontstaat uit eene Medegevoeligheid der Zenuwen: die, echter, op het einde der Zwangerheid komt, ontstaat uit de *Causa proxima.*

Opklimming van de uitgeſpannene Baarmoeder naar de Maag.

Therapia. GENEESWIJZE. Een dronk Selterwater heeft mij meer baat toegebragt dan Heulſap. Dit, echter, ontbrekende worde de Drank van *Riverus* gegeven, namelijk Zout van Alſem met Sap van Citroen in eenen ſtaat van Gisting of het

Lucht-Poeder

℞ *Sodæ depuratæ dr. j.*
Cremoris Tartari dr. iij.
Sacchari Canarienſis dr. ij. (†)

Wrijf het tot eene zeer fijn Poeder, en *gebruik* daarvan eenen kleinen Lepel in een Glas water, onmiddelijk onder de Opbruizing, alle twee of drie uren.

BUIKLOOP

DIARRHOEA.

is eene veelvuldige Ontlasting van dunne Drekſtoffen.

Diagnoſis. Het KENTEEKEN wordt uit het Berigt der Ziekte medegedeeld. Zij is gewoon voor-

(†) Dat is:
N. V.
Gezuiverd Delfſtoffelijk Loogzout *één* dragme.
Room van Wijnſteen *drie* dragmen.
Kanarieſuiker *twee* dragmen.

namelijk der Zwangeren in de eerste maanden aan te komen.

VOORSPELLING. Wanneer de Afgang pijnlijk, slijmerig met Bloed vermengd en veelvuldig is, dan is 'er gevaar van eene Miskraam. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de Baarmoeder met de Ingewanden. Somtijds is Verkoeling de oorzaak. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. 'Er worde terstond toegediend Heulsap of een *Therapia.*

Mengsel tegen Buikloop

℞ *Aquæ Menthæ unc. iv.*
Concharum præparatarum dr. j.
Laudani liquidi Sydenhami gut. xx.
Syrupi Menthæ unc. j. (†)

Gebruik. Alle twee uren twee lepels.

HARDLIJVIGHEID CONSTIPATIO.

is eene zeldzamere en moeijelijkere Buikontlasting.

(†) Dat is:
N. V.
Kruis- en Muntwater *vier* oncen.
Bereide Oesterschelpen *één* dragme.
Vloeibaar Heulsap van Sydenham *dertig* droppels.
Stroop van Kruis en Munt *één* once.

Diagnosis. Het KENTEEKEN wordt ontdekt uit het Berigt der Zwangere. De Ingewanden zwellen dikwijls door de Drekstoffen op, 'er is Benaauwheid en ijdele Aandrang tot Ontlasting bij tegenwoordig.

Prognosis. VOORSPELLING. Eene hevige en ijdele Persing kan aanleiding tot Miskraam geven. Somtijds geeft het de Sekse van de Vrucht te kennen. Eenige Vrouwen hebben in de Dragt van een' Zoon, eenen ruimen Stoelgang, en worden in de Zwangerheid van eene Dochter altijd door groote Hardlijvigheid gekweld.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de bevruchte Baarmoeder met de Ingewanden, ook een zittend Leven der zwangere Vrouw, en het drinken van weinig koud Water.

Therapia. GENEESWIJZE. Men zette Klisteren uit Afkooksel van Zemelen, met Olijfolie en Suiker of een weinig Zout. Inwendig worde gegeven een verzachtend Likmiddel met een weinig verdubbeld Geheimzout (*a*), of eenige lepels Mannadrank alle uren.

ANIMI DELIQUIUM.

FLAAUWTE

is een plotselinge Stilstand van de Levens en dierlijke Krachten met eenen zwakken Pols en Ademhaling.

(*a*) *Arcanum duplicatum.*

KENTEEKENEN. De Zwangere wordt zeer zwak, krijgt Draaijingen in het Hoofd, en Verduisteringen van het Gezigt, de Ooren ruifchen, het Aangezigt wordt bleek en met koud Zweet overtogen. De Zwangere Vrouw valt neer en is buiten kennis. De Pols en Ademhaling, indien 'er geene volkomene Bezwijming (*a*) bijkomt, zijn zeer zwak. *Diagnofis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is meestal voorbijgaande, fomtijds gaat zij over tot eene volkomene Bezwijming. *Prognofis.*

NAASTE OORZAAK. Eene zwakkere Doorloop van het Bloed naar de Herfenen. *Caufa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene onaangename Reuk van Spijs of van eene andere zaak. Hitte van een Vertrek, met vele menfchen vervuld, als in Kerken en Schouwburgen, ter nederflaande Gemoedsaandoeningen. *Caufæ excitantes.*

GENEESWIJZE. De zwangere Vrouw worde terftond in de vrije koude Lucht gebragt, en op den rug ter neder gelegd. Met eene zekere kracht werpe men haar koud Water in het Aangezigt. Aan den Neus wordt gehouden een Reukmiddel uit fpecerijachtigen Azijn of Geest van Ammoniakzout, in den mond gegoten krachtige Azijn, Wijn of pijnftillend delfftoffelijk Vocht, welk de zwangere Vrouwen om aan- *Therapia.*

(*a*) *Asphyxis.*

houdende Flaauwten altijd bij zich moeten dragen, ten einde het bij de hand te hebben.

MENSTRUATIO.

STONDENVLOED VAN ZWANGEREN

is een maandelijksche Bloedvloed ten tijde der Zwangerheid.

Diagnosis. De KENTEEKENEN worden uit het Berigt der Zwangere ontdekt. De Ziekte wordt van eenen Bloedvloed uit de Baarmoeder onderscheiden, omdat het Bloed alleenlijk maandelijks te voorschijn komt, en bij onderzoek met den Vinger de Mond der Baarmoeder altijd gesloten wordt gevonden.

Prognosis. VOORSPELLING. Een maandelijksche Bloedvloed, is meestal middelmatig, en buiten alle gevaar. Men heeft voorbeelden van Zwangeren, die tot de zesde, zevende, achtste maand ja de geheele Zwangerheid door, ook dikwijls herhaald, zonder eenig nadeel den Stondenvloed hebben. 'Er zijn bevruchte Vrouwen geweest, die nooit de Maandstonden hebben gehad, tenzij zij Zwanger waren.

Causa proxima. De NAASTE OORZAAK van den Stondenvloed is niet bekend. Het Stondenbloed schijnt

bij Zwangeren uit de Vaten der Scheede, en de uitwendige Oppervlakte van den Mond der Baarmoeder te vloeijen.

GENEESWIJZE. 'Er worde de meeste Rust van Ziel en Ligchaam, en een gematigde Leef- en Eetregel in acht genomen. *Therapia.*

BLOEDVLOED UIT DE BAARMOEDER. HÆMORRHAGIA UTERINA.

is een Bloedvloed uit de Holte van de bevruchte Baarmoeder.

KENTEEKENEN. Bij onderzoek met den Vinger wordt de Mond der Baarmoeder meer of min open gevonden. Wanneer de Bloedvloed ſterk is of langer duurt, komt 'er in kort eene groote Zwakheid met pijn in de Lendenen, en met Gevoel van Zwaarte en Hitte in den omtrek van den Baarmoeder, Perſing tot Stoelgang, moeijelijke Pislozing, Hartklopping, ſtompe Pijn in de Beenen. Eindelijk volgt 'er Bleekheid van het Aangezigt, en het vervalt, Beving der Lippen, Draaijing in het Hoofd, Ruiſching van de Ooren, Koude in de Ledematen, Braking, koud Zweet, ſnelle, kleine, naauwelijks merkbare Pols, Bezwijming, Stuipen, en de Dood. *Diagnosis.*

Prognosis. VOORSPELLING. Hoe langzamer in Zwangerheid de Bloedvloed aankomt, zooveel gevaarlijker is hij. Allergevaarlijkst is de Bloedvloed, welken een voorafgaande Moederkoek veroorzaakt. Op het einde van de derde maand, geeft hij te kennen, het nabij zijn van eene Miskraam, en op het einde der zevende maand, dat de Moederkoek voorafkomt.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Losmaking van den Moederkoek op den Grond der Baarmoeder, of een voorafkomende Moederkoek.

Causa excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Een Val op den Buik, of eene andere hevige Drukking van denzelven. Eene ſterke Beweging door danſen. Specerijachtige Voedſel, ingenomene ſterke Stondenverwekkende of Braak of ontlastende Middelen, Schrik, Toorn, aanſtaande Miskraam, of een vooraf komende Moederkoek.

Causa disponens. VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Zelden worden ſterke, maar zwakke Vrouwen meestal door deze Ziekte aangetast.

Therapia. GENEESWIJZE. Op den Buik en de Lendenen, worde gelegd eene koude Stoving uit Water en Azijn (*a*). Men neme de uiterſte rust van Ziel en Ligchaam in acht. Inwendig worde gegeven een

(*a*) *Oxycratum.*

Kaneelmengsel

℞ *Aquæ Menthæ unc. vj.*
Tincturæ Cinnamomi unc. j.
Syrupi Chamomillæ unc. j. (†)

Gebruik. In het begin alle half uren, daarna alle uren twee lepels. Voeg 'er vervolgens bij

Aluminis dr. j. (††)

En indien 'er pijnen zijn,

Opii gr. j. (†††)

Wanneer, echter, de Moederkoek vooraf komt, baat niets, dan de wegneming van denzelven en der Vrucht uit de Baarmoeder. Wanneer de Levenskracht reeds zeer uitgeput is, geve men in alle soort van Bloedvloed een

Phosphoor Mengsel.

℞ *Aquæ Menthæ piperitæ unc. ij.*
Acidi phosphori puri dr. ij.

Syr.

(†) Dat is:
N. V.
Kruis en Muntwater *zes* oncen.
Tinctuur van Kaneel *één* once.
Stroop van Kamille *één* once.

(††) Aluin *één* dragme.

(†††) Heulsap *één* grein.

Syr. Rubi Idæi unc. β. (†)

Gebruik. Alle uren een kleine lepel, doch de Gift moet allengskens vermeerderd worden.

HÆMORRHAGIA A PLACENTA PRÆVIA.

BLOEDVLOED UIT EENEN VOORAFKOMENDEN MOEDERKOEK

is een Bloedvloed door een' voorafkomenden Moederkoek in den Mond der Baarmoeder.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Tegen het einde der zevende of in de achtste maand verliest de zwangere Vrouw, zonder de minste pijn en zonder eenige veroorzaakte aanleiding, eene hoeveelheid Bloeds uit de Baarmoeder. De Bloedvloed wordt, echter, niet geacht, omdat hij in kort ophoudt. Maar na weinige dagen volgt 'er een ruimere en allengskens verschrikkelijke Bloedvloed. In den Mond der Baarmoeder ontdekt de navorschende Vinger, in plaats van de Blaas van Lamvliesvocht, een sponsachtig en ongelijk Ligchaam.

(†) Dat is:
N. V.
Pepermuntwater *twee* oncen.
Zuiver Phosphoorzuur *twee* dragmen.
Stroop van Brambozen een *half* once.

VOORSPELLING. De Ziekte is altijd doodelijk, indien de Verlosfing door de Kunst niet geëindigd wordt. *Prognofis.*

NAASTE OORZAAK. Eene onregelmatige aanhanging van den Moederkoek aan den Mond der Baarmoeder, van welke de oorzaak onbekend is. *Caufa proxima.*

GENEESWIJZE. Zoodra de Mond der Baarmoeder zoo wijd gaat, dat 'er twee Vingeren kunnen ingebragt worden, moet de Moederkoek aan de ééne zijde omgeflagen en met eene ingebragte Hand de Vrucht bij de' Beenen uitgehaald worden. De Kunstbewerking is zeer gemakkelijk, omdat al het Vocht van het Lamvlies (*a*) nog aanwezig is. Maar om de Levenskrachten onder de Kunstbewerking te bewaren moet tegelijk het het Kaneelmengfel meermalen toegediend worden. *Therapia.*

STUIPTREKKINGEN

ECLAMPSIA.

zijn onwillekeurige Bewegingen van alle willekeurige Spieren, met belediging van Bewustheid en de Zintuigen, en met eenen fcherpen Afloop.

KENTEEKENEN. De Ziekte komt meestal aan in de laatfte maanden van de Zwangerheid. De voorbode van Stuiptrekkin- *Diagnofis.*

(*a*) *Amnion.*

gen maken fomtijds Hoofdpijn, Trilling, Benaauwdheid, aanhoudend Geeuwen, of Tandknerfing, of Pijn in de Baarmoeder. Eindelijk verliest de zwangere Vrouw hare Bewustheid en uiterlijke Zinnen, valt neder en de Leden worden onwillekeuriglijk, dikwijls met het Schuim voor den Mond en Zamentrekking der Handen in de Vuisten gefchud. Bij het ophouden van de Verheffing volgt een Beroerteflaap, en niet zelden na den tweeden of derden Aanval de Dood.

Prognosis. VOORSPELLING. Deze fcherpe Vallende Ziekte is meestal doodelijk. Zij, die eene Miskraam krijgen, komen 'er meermalen door. Die onder de Stuiptrekking van zelve baren, of door de Kunst van de Vrucht verlost worden, willen, wanneer zij uit de Stuiptrekkingen komen, haar eigen Kind niet erkennen.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene verhoogde Prikkelbaarheid van het zenuwachtig Zamenftel (*a*) door de Zwangerheid.

Causa disponens. VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Die voor het eerst baren en aan Opftijgingen (*b*) onderhevig zijn, krijgen ligtelijk, onder de Zwangerheid en Baring, Stuiptrekkingen.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Schielijke Schrik, Toorn, langdurige Buik- of Pisverftopping, ongeregelde Ligging van de

(*a*) *Exaltata Syftematis nervofi Irritabilitas.*
(*b*) *Hyftericæ.*

Vrucht, Hevigheid van Weeën, Bloedvloed van de Baarmoeder, Breuk (*c*). Meestal, echter, is de oorzaak onbekend. Is 'er ook eene mededeelende Overeenſtemming (*d*) door het Gezigt en Gehoor?

GENEESWIJZE. Somtijds is in het begin der Ziekte van dienst geweest de Braakwortel, met eene volkomene gift of bij gedeelten toegediend (*). *Therapia.*

℞ *Radic. Ipecacuanhæ gr. vj.*
Sacchari albi gr. xxx. (†)

Word verdeeld in *zes* Poeders, en ten *gebruike* alle uren een Poeder gegeven.

Gekamferde Naphtha.

℞ *Camphoræ gr. xx.*
Napthæ Vitrioli unc. β.
Liquoris Cornu Cervi ſuccinati gt. xx.

Sy-

(*c*) *Ruptura.* (*d*) *Conſenſus communicativus.*

(*) Verhandelingen van Genees- en Heelkundige Akademie van Jozef te Wenen, I B. bl. 318. *Hoogd. Uitgave* in 8vo.

(†) Dat is:
N. V.
Braakwortel *zes* greinen.
Witte Suiker *dertig* greinen.

Syrupi Diaçodii unc. ij. (†)

Gebruik. Alle half uren een lepel.

Uitwendig worde de Zieke in een laauw Bad geplaatst, en het Ligchaam met Loog (*a*) gewasſchen.

MASTO-DINIA.

PIJN IN DE BORSTEN

is eene ſpannende Pijn in de Borſten, onder Zwangerheid.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Somtijds wordt reeds in de derde of vierde maand der Zwangerheid eene ſpannende Pijn, en ſomtijds een melkachtig Gezwel in de Borst ontdekt.

Prognoſis. VOORSPELLING. Zij is eene Ziekte van geen gevaar, maar eene zoo vroege Pijn in de Borſten duidt eene Miskraam, of de Dragt van eenen Vleeschklomp aan.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de Baarmoeder met de Borſten.

(*a*) *Lixivium alcalinum.*

(†) Dat is:
N. V.
Kamfer *twintig* greinen.
Naphtha van Vitriool een *half* once.
Gebarnſteenden Geest van Hertshoorn *twintig* droppels.
Stroop van Diacodion *twee* oncen.

GENEESWIJZE. 'Er worde een Doek, wel met Kamfer en Saffraan doorwreven, aangelegd. *Therapia.*

Z O G V L O E D

GALACTIRRHOEA.

heet eene overvloedige Droppeling van Zog uit de Borsten van zwangere Vrouwen.

Het KENTEEKEN ontdekt men door het Gezigt. Somtijds wordt reeds ten tijde der Zwangerheid zoo groote Overvloed van Zog uit de Tepels der Borsten afgevoerd, dat alle Opperklederen aanhoudend van de melk nat zijn. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. 'Er volgt niet zelden groote Zwakheid, Vermagering en eene Miskraam (*). Somtijds is de Zogvloed een teeken van eene doode Vrucht. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Slapheid van de afscheidende Melkvaten (*a*) in de Borsten. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. Inwendig worde gegeven een Aftreksel van Salie met zuur Elixter van Haller. Uitwendig worden de Borsten dikwijls daags gewasschen met *Therapia.*

(*) LENTIN heeft de Vrouw van eenen Schrijnwerker gezien, welke uit deze oorzaak negenmaal eene Miskraam gehad heeft. *Memorabilia Claustaliensium* pag. 83.

(*a*) *Vasa lactea excernentia.*

koud Water en gekamferden Brandewijn.

TUSSIS GRAVIDARUM.

HOEST VAN ZWANGERE VROUWEN

is een drooge Hoest, voortkomende uit de Zwangerheid.

Diagnosis. Het KENTEEKEN wordt uit het Gehoor ontdekt. Somtijds komt de Hoest reeds in de eerste, somtijds alleenlijk in de laatste maanden aan.

Prognosis. VOORSPELLING. Eene Ziekte van Zwangeren, welke dikwijls wordt waargenomen, en somtijds zoo hardnekkig is, dat zij niet, dan nadat de Verlosfing afgelopen is, eindigt, en somtijds is zij zoo hevig, dat zij eene Miskraam, Breuk, Uitzakking (*a*) te weeg brengt. De Hoest van teringachtige Vrouwen houdt meestal op gedurende de Zwangerheid; maar keert weder terug na de Verlosfing.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene stuipachtige Zamentrekking van de Spieren van de Borstholte en van de Luchtpijp der Longen, welke de Medegevoeligheid van de bevruchte Baarmoeder met de Borstholte veroorzaakt.

(*a*) *Prolapsus.*

VERWIJDERDE OORZAKEN. Een toevallige (*b*), maar voorbijgaande Hoest van zwangere Vrouwen ontſtaat uit Verkoeling, Vraatzucht, Bloedrijkheid, hevige vleeſchelijke Vermenging. *Cauſæ remotæ.*

GENEESWIJZE. Aan Volbloedigen geſchiede eene Aderlating, der overigen worden, na een voorafgaand zagt Purgeermiddel (*c*), gegeven Heulſap of Aftrekſel van zwart Bilzenkruid in een' Amandeldrank met Arabiſche Gom. *Therapia.*

GEELZUCHT ICTERUS.

beſtaat in eene geele Kleur van den Huid in het Aangezigt, en het Wit der oogen.

KENTEEKENEN. Behalve de Geelheid van den Huid is 'er bij eene Loomheid en Jeukte over het geheele Ligchaam, een bittere Smaak, eene kwade Spijsvertering, Windlozing en Pijnen in den Buik; harde Stoelgang, witte kleiachtige Afgang, zeer roode Pis, welke het linnen met eene geele Kleur verft, en veel roodachtig Zetſel geeft. Niet zelden zijn 'er ook koortsachtige Bewegingen bij. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte wordt in de eerſte maanden der Zwangerheid ligtelijk genezen, maar op het einde van *Prognoſis.*

(*b*) *Tusſis accidentalis.* (*c*) *Eccoproticum.*

dezelve verdwijnt zij naauwelijks vóór de Verlosſing. Zij is gevaaarlijk, wanneer zij bij Zwangeren ontſtaat uit eene Ontſteking van de Lever (*a*).

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene belette Doortogt van de Gal tot den twaalfvingeren Darm (*b*).

Cauſæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. In de eerſte maanden der Zwangerheid eene Kramptrekking van den Galleider (*c*), door Medegevoeligheid van de Baarmoeder. Tegen het einde der Zwangerheid door eene Drukking van dezen Leider door het na boven opzetten van de gezwollene Baarmoeder.

Therapia. GENEESWIJZE. In eene krampachtige Geelzucht van zwangere Vrouwen worden aangeprezen Heulſap, Duivelsdrek, en Naphtha van Vitriool.

TANDPIJN

ODONTALGIA.

is eene Pijn in de Tanden zelfs bij de gezondſte Vrouwen.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. De zwangere Vrouwen worden niet zelden door de hevigſte Tandpijn ſmertelijk gemarteld, offchoon zij zeer gave Tanden hebben. Zoo veel te meer dus, wanneer de een of ander Tand is aangeſtoken.

(*a*) *Hepatitis.* (*b*) *Inteſtinum duodenum.*
(*c*) *Ductus Choledochus.*

VOORSPELLING. De hevigheid der Pijn kan den Slaap en Eetlust verdrijven, en niet zelden oorzaak zijn van eene Miskraam. Het uittrekken van den Tand brengt zelden hulp aan. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de bevruchte Baarmoeder met de Zenuwen der Tanden. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. 'Er worde eene Mondspoeling tegen Tandpijn gegeven. *Therapia*

℞ *Olei Cajeput. gut. xij.*
Sacchari albi dr. j.
Subigantur in Eleosaccharum et adde
Aceti aromatici unc. ij. (†)

Gebruik. Dikwijls een lepel hiervan in den Mond te houden. De Pijn, echter, uit eenen bedorven Tand, die op geene manier te stillen is, vordert de uittrekking van den Tand, opdat zijne geene Miskraam veroorzake.

(†) Dat is:
N. V.
Olie van Kajeput *twaalf* droppelen.
Witte Suiker *één* dragme.
Worde onder een gemengd tot eene Oliesuiker, en voeg 'er bij van
Gekruiden Azijn *twee* oncen.

CEPHALALGIA.

HOOFDPIJN

is eene Pijn in het Hoofd uit de Zwangerheid.

Diagnosis. Het KENTEEKEN ontwaart men door het Berigt van de zwangere Vrouw. Niet zelden zijn Zwangeren, vooral die van een droog Gestel (*a*) zijn, aan Hoofdpijn onderhevig. Haar Aangezigt heeft meestal eene roode Kleur.

Prognosis. VOORSPELLING. Somtijds gaat de Hoofdpijn vóór Stuiptrekkingen.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Meestal eene Ophooping van Bloed in het Hoofd.

Therapia. GENEESWIJZE. Aan Volbloedigen geschiede eene Aderlating, en worden zacht ontlastende Klisteren gezet. In eenen hardnekkigen Kwaal brenge men aan de Neusgaten het Eau de Luce of den pijnstillenden Geest van *Vicat*.

℞ *Spirit. Vini tenuioris unc. j.*
——— *Salis Ammoniaci Vinosi unc.* β. (†)

(*a*) *Habitus strictus.*

(†) Dat is:

N. V.

Fijnen Brandewijn *één* once.
Geest van Ammoniakzout met Wijn een *half* once.

℞ *Opii puri ſcr. ij.*
Camphoræ ſcr. (†)

Staat drie dagen koud te trekken.

Gebruik. Vier of vijf droppels op de hand gewreven worden, ſterk opgeſnoven.

MAAGPIJN

CARDIALGIA.

is eene Pijn in de Maag.

Het KENTEEKEN wordt ontdekt uit de onaangename en pijnlijke Gewaarwording, welke de zwangere Vrouw gevoelt in den Bovenbuik (*a*), die haar meestal in de eerſte maanden aankomt, ſomtijds Braking en Flaauwte veroorzaakt. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Zij is eene zeer onaangename, doch geene gevaarlijke Ziekte. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de bevruchte Baarmoeder met de Maag. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Een Aftrekſel van Kamille met pijnſtillend delfſtoffelijk Vocht. Tinctuur van Bevergeil met gekamferde Naphtha, Selterwater. *Therapia.*

(†) Dat is:
N. V.
Zuiver Heulſap *twee* ſcrupels.
Kamfer *één* ſcrupel.

(*a*) *Epigaſtrium.*

GLOED OP DE MAAG, OF DE SODA

PYROSIS ſeu SODA.

is eene onaangename Gewaarwording van Hitte in den Slokdarm tot de Maag zich uitſtrekkende.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Men vindt vele Vrouwen, welke dadelijk, nadat zij ontvangen hebben, dezen Gloed krijgen, en van daar hare Zwangerheid zeker voorſpellen.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is van ergere natuur en moeijelijker te genezen, indien de Vrouw van Tweelingen zwanger is.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de bevruchte Baarmoeder met den Slokdarm.

Therapia. GENEESWIJZE. Een Aftrekſel van Kamille met Bevergeil en Stroop van Diacodion, ſomtijds helpen Kreeftsoogen met Vijlſel van Staal.

K O L I E K

COLICA.

is eene Pijn in de Darmen zonder Koorts.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Eene vaste of vliegende Pijn in den Onderbuik, voornamelijk omtrent het Navelgewest, regelmatig aankomende, meestal met eenen inge-

trokken langzamen Pols, en Verstopping. De Pijn, echter, die ontstaat door het breken van het Ei der Vrucht, buiten de Baarmoeder ontvangen, is van een' vasten aard, onverdragelijk en houdt op na de gewaarwording van eene Bersting.

VOORSPELLING. De Ziekte is zonder gevaar, wanneer 'er geene Darmontsteking (a) bijkomt, of eene Miskraam volgt. Eene Koliek uit het breken van het Ei eener Vrucht buiten de Baarmoeder, is meestal doodelijk, indien 'er niet dadelijk eene Buikopening (b) geschiede. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene krampachtige Aandoening van de Ingewanden. *Causa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene Medegevoeligheid van de Baarmoeder met de Ingewanden, Hardlijvigheid, Verkoeling van den Onderbuik, Volbloedigheid, het eeten van raauwe Spijzen, nadeelig door de menigte of hoedanigheid. *Causæ excitantes.*

GENEESWIJZE. 'Er worde gegeven Olie van zoete Amandelen tot eenige oncen, of versche Olie van Wonderboomzaad. Een Mannadrank, wanneer 'er eene halstarrige hardlijvigheid plaats heeft, en Klisteren, verzachtende Dranken, en Heulsap, nadat Drekstoffen ontlast zijn. Indien 'er eene Volbloedigheid bij is, geschie- *Therapia.*

(a) *Enteritis.* (b) *Sectio gastrica.*

de eene Aderlating op den Arm. Uitwendig worde aangelegd een Lap doortrokken met ſpecerijachtigen rook van welriekende Aſa, Vlugzalf met Kamfer en Heulſap, een laauw Bad.

NEPHRALGIA.

PIJN IN DE NIEREN

is eene gevestigde Pijn in den omtrek der Nieren.

Diagnoſis. KENTEEKEN. 'Er is eene Pijn in de Lendenen, die zich tot de Waterblaas uitſtrekt met eene moeijelijke en waterige Pisloozing.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is ſomtijds hardnekkig en zeer hinderlijk.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene krampachtige Aandoening der Nieren uit Medegevoeligheid van de Baarmoeder.

Therapia. GENEESWIJZE. Eene verzachtende Klisteer, Smering van de pijnlijke plaats en van den Onderbuik. Eene Amandeldrankje van Hennipzaad met Amandelolie en Heulſap. Aan Volbloedigen geſchiede eene Aderlating.

HYSTERALGIA.

PIJN IN DE BAARMOEDER

is eene onaangename en pijnlijke Gewaarwording in eene zwangere Baarmoeder.

KENTEEKENEN. De zwangere Vrouwen, vooral degene, die voor het eerst zich in dien ſtaat bevinden, worden op verſchillenden tijd der Zwangerheid ſomtijds aangedaan door eene geſpannene Pijn in de Baarmoeder, met Braking, eene vliegende roode kleur in het Aangezigt, en ligte Flaauwten. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is meestal voorbijgaande en niet gevaarlijk. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Is dezelve ook eene moeijelijke Uitſpanning van de Baarmoeder? *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. 'Er worde aangewend eene Oliesmering, en verzachtende Klisteren, zachte Buikzuiverende Middelen. Volbloedigen geſchiede eene Aderopening. *Therapia.*

PIJN IN DE LIEZEN

DOLOR INGUINALIS.

is eene Pijn in de Lies, door den ronden Band der Baarmoeder (a).

KENTEEKENEN. Somtijds wordt de ronde Band der Baarmoeder bij het gevoel ontdekt in de Lies opgezwollen te zijn. Hij is niet in te brengen, gelijk eene Breuk. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte verdwijnt meestal weder na eenige dagen, en tast zelden, gelijk ik heb waargenomen, de *Prognoſis.*

(a) *Ligamentum Uteri rotundum.*

Vrouwen anders, dan in hare eerste Zwangerheid aan.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Is dezelve ook te zoeken in eene Drukking van den ronden Band der Baarmoeder door de Ontwikkeling der Baarmoeder.

Therapia. GENEESWIJZE. 'Er worde aangelegd eene verzachtende Smering of Stoving.

CHLOROSIS.

BLEEKZUCHT

is eene bleeke kleur van het Aangezigt en van het gansche Ligchaam met eenen vreemden Eetlust.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Vele zwangere Vrouwen worden in de eerste maanden bleekzuchtig, met eenen bedorven Eetlust, Afkeer van anders begeerde Spijzen, moeijelijke Ademhaling, knorrig Humeur en geneigdheid tot Toorn.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is meestal voorbijgaande en zonder gevaar.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Zwakheid in de Bloedmaking.

Therapia. De GENEESWIJZE geschiede door geduld, en bittere Middelen.

HYDROMETRA GRAVIDARUM.

WATERZUCHT IN DE BAARMOEDER

is eene Waterzucht in de zwangere Baarmoeder.

KENTEEKENEN. De Onderbuik is zeer groot, somtijds ongemeen groot, het gaan valt moeijelijk. De Beweging der Vrucht is naauwelijks of niet te voelen, hoewel 'er 's morgens eene koude Hand op den Onderbuik gelegd wordt. Bij het aankomen der Verlossing zijn de Weeën zeer flaauw en zeldzaam. Meestal verschijnt 'er eene Blaas vol Waters lang vóór de Verlossing in den mond der Baarmoeder, welke zeer dikwijls, verscheidene weken vóór de Verlossing, berst en eene groote hoeveelheid valsch-water uitstort, want met den Vinger wordt ontdekt, dat de Vrucht nog in haar Ei besloten is. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. Wegens de Zwakheid der Baarmoeder is 'er eene langzame en trage Verlossing, en die geëindigd zijnde Bloedvloed en Omkeering van de Baarmoeder te vrezen. De Ziekte verdwijnt naauwelijks ooit vóór de Verlossing. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Verzameling van Water tusschen de Baarmoeder en het Adervlies (*a*), of tusschen het laatste en het Lamvlies (*b*), welk door de Zwakheid der Baarmoeder wordt te weeg-gebragt. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. Omtrent het einde der Zwangerheid, worde de Onderbuik dagelijks met Geest van Lavendel gewasschen, *Therapia.*

(*a*) *Chorion.* (*b*) *Amnion.*

en inwendig gegeven een Kaneelmengfel met Extract van Peruviaanfchen Koortsbast. Onder de Verlosfing, echter, worde het Vocht van het Lamvlies, het Hoofd der Vrucht opgeheven zijnde, langzamerhand, niet op eens, uitgelaten.

PRURITUS VULVÆ.

JEUKTE VAN DE SCHAMELHEID

beftaat in een ontembaar gevoel om de Teeldeelen of de Schamelheid te wrijven.

Diagnofis. Het KENTEEKEN wordt ontdekt uit het Berigt van de zwangere Vrouw, of het Gezigt der met de Nagels ontvelde Teeldeelen.

Prognofis. VOORSPELLING. De Ziekte belet den Slaap, en houdt meestal op of verdwijnt omtrent het midden der Zwangerheid, fomtijds, echter, blijft zij de geheele Zwangerheid voortduren, en eindigt ftraks na den afloop der Verlosfing.

Caufa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de bevruchte Baarmoeder met de Schamelheid en de Teeldeelen.

Therapia. GENEESWIJZE. Uitwendig worde aangelegd

Water tegen Jeukte

℞ *Aquæ communis unc viij.*
Mercurii fublimati corrofivi gr. vj.

Al-

Albuminis unius ovi (†)

Gebruik. Drie- of viermaal daags worde hiermede het jeukende Deel gewasſchen.

ZUCHTGEZWEL IN DE BEENEN is eene zuchtachtige Opzwelling van de benedenſte Ledematen. OEDEMA CRURUM.

KENTEEKENEN. Het Gezwel is koud, gelijkkleurig aan den Huid, onpijnlijk, en behoud een' Kuil van den ingedrukten Vinger. Het ontſtaat in de laatſte maanden der Zwangerheid, en klimt bij trappen op van de Enkelen tot de Dijen en Teeldeelen. Somtijds zwellen ook de Lendenen, het Aangezigt en de Handen op. Nu en dan is alleenlijk het eene Been door de ſchuinſche ligging van de Baarmoeder gezwollen. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Het Gezwel verdwijnt naauwelijks ooit vóór de Verloſſing. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Zamendrukking van de Heupwatervaten (*a*) door de opgezwollene Baarmoeder. *Cauſa proxima.*

(†) Dat is:
N. V.
Gemeen Water *acht* oncen.
Opgeheven bijtende Kwik *zes* greinen.
Het wit van *één* Ei.

(*a*) *Vaſa lymphatica iliaca.*

Therapia. Geneeswijze. Eene Omzwachteling van de Beenen, en Wasſching met ontbinding van Ammoniakzout, gemengd met gekamferden Brandewijn, is in de Ziekte van nut.

VARICES CRURUM. ADERSPAT AAN DE BEENEN

is eene knobbelachtige Uitzetting van de Schinkeladeren.

Diagnoſis. Kenteekenen. De Gezwellen der Aders zijn niet alleen knobbelachtig, maar ook ligt blaauw, en eenigzins pijnlijk. Zij ontſtaan in de laatſte maanden der Zwangerheid. Somtijds komen zij voor niet alleen aan de Beenen, maar ook aan de Dijen, de Lippen der Schamelheid, ja aan het onderſte gedeelte van den Buik.

Prognoſis. Voorspelling. De Aderſpat verdwijnt zelden vóór de Verlosſing, en wordt in iedere Zwangerheid grooter. Van eene uit zich zelve ontſtane Bersting worden ſomtijds eene groote Bloedvloed en zeer kwade Zweren geboren.

Cauſa proxima. Naaste oorzaak. Eene Zamendrukking van de Heupaderen door de te zeer gezwollene Baarmoeder.

Therapia. Geneeswijze. 'Er worden dezelfde Middelen, als in het Zuchtgezwel aan de Beenen, gegeven. Volbloedigen worde een Ader geopend.

AANBEIJEN. HÆMORRHOIDES.

bestaan in eene Opzwelling van de Speenaderen buiten of binnen den Aars.

KENTEEKENEN. De uitwendige Aanbeijen maken blaauwe Gezwelletjes omtrent den Mond van den Aars. De Gezwelletjes van inwendige Aanbeijen, echter, worden gekend door het inbrengen van den Vinger in den Endeldarm. Somtijds worden de Aanbeijen ontstoken, en dan ontstaan 'er voornamelijk onder den Stoelgang een hevige Brand, pijnlijke Spanning, en Klopping in den Endeldarm, en eene Moeijelijkheid in het Zitten. Nu en dan ontstaat 'er eene Bloeddroppeling uit in- of uitwendige Aanbeijen. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. Eene verwaarloosde Ontsteking van Aanbeijen gaat niet zelden over tot eene Verzwering en een Pijpgezwel, ja tot Versterving van den Aars. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Zamendrukking van den Speenaderen door de gezwollene Baarmoeder. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. In pijnlijke Aanbeijen worde aangelegd eene *Therapia.*

Pijnstillende Stoving.

℞ *Herbæ Malvæ,*
Foliorum Hyosciami aa. Manip. ß.

Coquatur in aquæ libr. ij.
Colaturæ adde
Aceti Lithargyrii ſcr. ij. (†)

Gebruik. Worde aan den Aars aangelegd.

Wanneer, echter, de Ontſteking ſterk is, geſchiede 'er tegelijk eene Aderlating, worden Bloedzuigers in den omtrek van den Aars geplaatst, de Gezwelletjes der Aanbeijen doorgeſneden, en aangebragt eene koude Stoving en eene koude Klisteer.

EPHELIDES.

SPROETEN

zijn geelachtige of donkere Vlekken op het Voorhoofd van zwangere Vrouwen.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Somtijds zijn de Vlekken klein, ſomtijds groot genoeg, ja eene hand breed, en meestal ſtaan zij op zichzelve. Niet alleen komen zij voor op het Voorhoofd, maar ook in het vallen der Borsten.

(†) Dat is:
N. V.
Kaasjeskruid,
Bladeren van zwart Bilzenkruid van elks *één* halve handvol.
Gekookt in *twee* ponden Waters.
Voeg bij het Doorzeegſel van
Azijn van Goudglit *twee* ſcrupels.

VOORSPELLING. Zelden verdwijnen zij vóór de Verlosſing. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. De Ziekte ontſtaat uit eene te groote Hoeveelheid of verkeerde Scheiding van de Gal. Niet zelden worden zwangere Vrouwen, maar ook zij, bij welke de Maandſtonden belet zijn, door Sproeten aangedaan. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Inwendig worden toegediend Pillen uit Extract van Duivekervel, Malrove en Hondsgras, en uit het Poeder van *Plumer*. Uitwendig wende men aan Azijn van Mirikwortel of eene Ontbinding van opgehevene Kwik, of een *Therapia.*

Blanketſelwater.

℞ *Furfurum Amygdalarum dr. ij.*
Aquæ Roſarum,
—— Florum Naphæ aa. unc. viij.
Terantur in Emulſionem, cui adde
Tincturæ Benzoes dr. ij.
Boracis dr. j.

Gebruik. Tot waſching van de Vlekken.

(†) Dat is:
N. V.
Zemelen van Amandelen *twee* dragmen.
Rozenwater,
Gedistilleerden Oranjebloeſem van elks *acht* oncen.

RETROVERSIO UTERI.

ACHTERWAARTSCHE KEERING VAN DE BAARMOEDER

is eene Afwijking van den grond der Baarmoeder naar het Heiligbeen, en van den Mond der Baarmoeder naar de Schamelheidsbeenderen.

Diagnosis. KENTEEKENEN. De Ziekte openbaart zich zeer dikwijls in de derde, zeldzamer in de vierde, en allerzeldzaamst in de vijfde maand van de Zwangerheid, nooit later. 'Er wordt eerst eene moeijelijke Pislozing, Droppelpis, Hardlijvigheid en Persing tot Stoelgang waargenomen. Bij het onderslaan voelt men den grond der Baarmoeder naar de Zijde van het Heiligbeen als eenen grooten Bal teruggebogen, en de Mond der Baarmoeder rust op de Schamelheidsbeenderen, of boven dezelve opgeheven kan hij door den Vinger niet ontdekt worden. Eindelijk komt 'er eene volkomene Pisopstopping (*a*), Braking, Koorts, Koude der Ledematen en de Waterblaas, tot den Navel toe uitgezet, berst, en brengt den Dood te weeg.

Tot eenen Amandeldrank gewreven, voeg 'er bij van
Tinctuur van welriekende Asa *twee* dragmen.
Goudlijm *één* dragme.

(*a*) *Ischuria.*

VOORSPELLING. De Ziekte is allergevaarlijkst, eene grootere graad van Keering der Baarmoeder is doodelijk wegens de moeijelijkheid om ze te regt te brengen, indien 'er geene Miskraam volgt vóór de de Bersting van de Waterblaas. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Een Hinderpaal in het bovenste opening van het Bekken. *Caussa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene engere opening boven van het Bekken, eene achterwaartsche Aanhechting (*b*) van den Moederkoek, een Val, Schrik, Ophouding van Drekstoffe boven den Endeldarm. Meest, echter, lang opgehoudene Pis, want de volle Waterblaas opklimmende, trekt het achterste gedeelte van den Hals der Baarmoeder naar boven, van waar de Keering van den Grond gemakkelijker wordt. *Caussæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Na eene voorafgegane Ontlasting van den Endeldarm door de Klisteer, en van de Waterblaas door den Catheter, worde de gekeerde Baarmoeder in haren stand terug gebragt. De zwangere Vrouw worde rustende op Knien en Ellebogen, en met eene nedergedrukte Borst overdwars in het Bed geplaatst. De Vroedmeester brenge vier Vingers in de Scheede, en drukt met hunne toppen den Grond der Baarmoeder opwaarts naar den Navel. Zelden ge- *Therapia.*

(*b*) *Insertio.*

lukt de Herſtelling van de Baarmoeder op hare plaats door middel van de Vingers in den Endeldarm ingebragt (*). De teregtbrenging van de Baarmoeder geſchied zijnde, worde tot de vijfde maand der Zwangerheid eene Spons of een Zetprop (*c*) aangebragt. De Ontlasting van de Pis gelukt ſomtijds gemakkelijker door den Catheter voor Mannen, dan door die voor Vrouwen geſchikt is. Wanneer deze ook niet kan gebruikt worden, geſchiede eene Doorboring van de Blaas boven de Schamelheidsbeenderen.

Alle deze Middelen vruchteloos beproefd zijnde, worde aangeraden de Doorſnijding van de Krakebeensvereeniging (*d*) of eene Opening van de Baarmoeder, door den Troikar, opdat 'er eene Miskraam volge.

ISCHURIA GRAVIDARUM.

PISOPSTOPPING VAN ZWANGEREN

is eene Ophouding van de Pis in de Waterblaas.

Diagnoſis. Het KENTEEKEN ontwaart men door het Berigt van de Zieke, door den Aandrang tot Wateren, en eene Opzwelling bo-

(*) MELITSCH, Verhandeling over de Omkeering der Baarmoeder, bl. 74. *Hoogd. Uitgave.*

(*c*) *Pesſarium.* (*d*) *Synchondrotomia.*

ven de Schamelheidsbeenderen. Doch terstond moet onderzocht worden, wanneer de Ziekte in de vier eerste maanden aankomt, of 'er niet eene Keering van de Baarmoeder plaats heeft.

VOORSPELLING. De Ziekte is niet gevaarlijk en gemakkelijk te genezen, indien 'er geene Keering van de Baarmoeder aanwezig is. *Prognosis.*

NAARSTE OORZAAK. Een Beletsel, welk den Hals der Waterblaas sluit. *Causa proxima.*

De OPWEKKENDE OORZAAK is meestal eene Kramptrekking van den Hals der Waterblaas, veroorzaakt door Verkoeling, Gramschap of Schrik. In de laatste maand is zij eene Afdaling van de zwangere Baarmoeder, welke den Hals der Waterblaas zamen drukt. *Causa excitantes.*

GENEESWIJZE. Op de Schamelheid legge men eene Pap, uit verzachtende Kruiden, en Bladen van zwart Bilzenkruid, in Melk gekookt, en de zwangere Vrouw worde in een laauw Bad geplaatst. Inwendig geve men een *Therapia.*

Likmiddel van Wolfsklaauw.

℞ *Farinæ Lycopodii dr. ij.*
Syrupi de Althæa unc. jß.
Exactissime contritis adde
Aquæ communis unc. ij. (†)

(†) Dat is:
N. V.
Meel van Wolfsklaauw *twee* dragmen.

Stroop

Gebruik. Alle twee uren een groote lepel.

PISONTLOPING

ENURESIS.

noemt men eene onwillekeurige Droppeling der Pis uit de Pisbuis.

Diagnosis. Het KENTEEKEN wordt ontdekt uit het Berigt van de Zieke. De Kwaal komt meestentijds alleenlijk aan in de laatste maand der Zwangerheid. Maar men vindt getrouwde Vrouwen, welke in en buiten de Zwangerheid bij de minste Buiging van het Ligchaam, onder het Hoesten of Lagchen onwillekeurig Pis lozen.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer ongemakkelijk, zij vervelt den huid, verspreidt Stank van zich, houdt naauwelijks op vóór de Verlossing.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Drukking van zwangere Baarmoeder, op den Grond van de Waterblaas, of buiten Zwangerheid een verslapte Sluitspier van de Blaas door menigvuldig Baren.

Therapia. GENEESWIJZE. Op de Schamelheid worde gelegd een vierdubbeld gevouwen Doek

Stroop van Althæa *anderhalf* once.
Zeer fijn zamengewreven, voeg gij 'er bij van
Gemeen Water *twee* oncen.

om de Pis in te laten. In eenen overhangenden Buik bediene men zich van een' Buikſingel.

Na de Verlosſing worde op de Schamelheid aangelegd eene Stoving uit rooden gekamferden Wijn, of uit koud Water, en inwendig gegeven een

Poeder tegen de Pisontloping

℞ *Pulveris uvæ Urſinæ unc. j.*
Sacchari albi unc. ß.
Pulveris Cantharidum tenuisſime pulverati gr. ij. (†)

Gebruik. 's Morgens en 's avonds een kleine lepel.

UITZAKKING VAN DE BAARMOEDER

PROLAPSUS UTERI.

is eene Afdaling van de bevruchte Baarmoeder binnen of buiten de Holte der Scheede.

KENTEEKENEN. Eene Uitzakking in de Scheede wordt door het Gevoel, bui- *Diagnoſis.*

(†) Dat is:
N. V.
Poeder van Beerenbezien *één* once.
Witte Suiker een *half* once.
Zeer fijne Poeder van Spaanſche Vliegen *drie* greinen.

ten de Scheede door het Gezigt gekend.

Prognosis. VOORSPELLING. Het Ongemak veroorzaakt eene moeijelijke en zeer pijnlijke Verlosſing, indien het te voren niet wordt ingebragt.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Meestal eene te groote Ruimte van het Bekken. Van waar de bevruchte Baarmoeder in de laatſte maand van de Zwangerheid reeds zoo zeer met het Hoofd der Vrucht afdaalt, dat de Mond der Baarmoeder tusſchen de Lippen der Scheede uitſteekt.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Na de Verlosſing wordt de Uitzakking der Scheede veroorzaakt door eene te zeer verhaaste Verlosſing, door eene hevige Afhaling van den Moederkoek, nog aan de Baarmoeder vastgehecht, door het te ſpoedig verlaten van het Kraambedde, om den dagelijkſchen arbeid weder te verrigten, van waar zoo vele Boerenvrouwen door Uitzakking gekweld worden.

Therapia. GENEESWIJZE. Eene uitgezakte Baarmoeder moet terſtond volgens de regels van kunst, en door eenen goeden Zetprop, hoedanig die van *Zellar* of van *Brunighaus* is, tot de Verlosſing toe binnen gehouden worden.

UITPUILING VAN DEN ONDERBUIK

ABDOMINIS PROPENSIO.

is, wanneer de Onderbuik over de Schamelheidsbeenderen overhangt.

De KENTEEKENEN worden door het Gezigt ontdekt. De Onderbuik van de zwangere Vrouw hangt, wanneer zij zit, op de Dijen. De Mond der Baarmoeder is naar de zijde van het Heiligbeen geplaatst, en zoo hoog, dat hij naauwelijks met den Vinger kan onderzocht worden. Eene gewaarwording van Trekking, ongemakkelijkheid in den Gang, Moeijelijkheid in de Pislozing of Pisdroppeling en geneigdheid tot Vallen vergezelt de Ziekte. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte aan zichzelve overgelaten, veroorzaakt eene zeer moeijelijke Verlosſing, in welke de Keering van de Vrucht, niet dan van achteren, mogelijk is. Beenbreuken in Zwangeren worden gewoonlijk meestal alleen na de Verlosſing genezen. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene ſchuinſche Ligging van het Bekken naar voren, door het vastzitten van den Moederkoek in voorſte gedeelte van de Baarmoeder. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. De zwangere Vrouw drage van de derde maand af tot de Verlosſing toe eenen goeden Buikſingel. Be- *Therapia.*

diene zich bij het gaan van een Stokje en platte Schoenen. Vermijde het op- en afklimmen van Trappen.

ABORTUS.

MISKRAAM

is eene Uitdrukking van de Vrucht uit de Baarmoeder vóór het midden der zevende maand.

Diagnosis. KENTEEKENEN. De Zwangere gevoelt vliegende Pijnen in den Onderbuik en omtrent de Liezen. De Borsten worden dunner en het Bloed vloeit uit de Baarmoeder, 'er komt Koude in de Ledematen en Aandrang tot Afgang. Eindelijk ontſtaan 'er ware Barensweeën, door welke de Mond der Baarmoeder geopend, en waarin de Blaas van het Lamvliesvocht uitgeſtoten wordt. Deze breekt vervolgens, en zoo wordt eindelijk de Vrucht uit 's Moeders ſchoot uitgedreven. In de eerſte maanden geſchiedt 'er meestal eene Lozing van een ongeſchonden Ei. Dit heeft in de zesde week doorgaans de grootte van een duivenei, in de achtſte van een hoenderei, en in de twaalfde van een ganzenei.

Prognosis. VOORSPELLING. De tijd, in welken de Miskraam het meestal voorkomt, is op het einde van de derde of in het begin van de vierde maand, en liever in die da-

gen, in welke buiten de Zwangerheid de Stonden gewoonlijk vloeiden. Hoe later de Miskraam aankomt, zoo veel gevaarlijker is zij van wege den Bloedvloed en achterblijven van den Moederkoek. Meer Jongens, dan Meisjes komen door eene Miskraam om. Alle zoo vroeg ter wereld gebragte Kinderen ſterven, maar die later of na de zevende maand geboren worden, komen 'er niet zelden door.

NAASTE OORZAAK. Eene prikkelbare Slapheid (*a*) van de Baarmoeder, die zich bij de minſte prikkeling zamentrekt. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Een Val op den Buik of eene hevige belediging, der Baarmoeder aangebragt. Aandrangen van de Maandſtonden, Volbloedigheid, hevige Gemoedsaandoening, aanhoudende en verhitte vleeſchelijke Zamenwoning. Hevige Braking of Buikloop (*b*). Misbruik van Koffij en laauwe Dranken. Ingenomene Purgeer- of Stonden bevorderende (*c*) Middelen, veelvuldige Aderlating, voornamelijk op den Voet, misbruik van Mineraalwaters of van Leverluchtbaden. Overvloedige witte of Zogvloed, of Zoging van een Kind in de Zwangerheid. *Cauſæ excitantes.*

(*a*) *Atonia.* (*b*) *Dyſenteria.* (*c*) *Drastica* vel *emmenagoga.*

Therapia. **Geneeswijze.** Tot een behoedingsmiddel worde aan zwakke Vrouwen reeds in de eerste maanden der Zwangerheid den Koortsbast met Tinctuur van Kaneel gegeven. Bij de aankomst, echter, van eene Miskraam, diene men toe een Kaneelmengsel met Heulsap, om de Kramptrekkingen en den Bloedvloed der Baarmoeder te matigen.

De Kinderen, die uit hoofde van de te vroege Verlossing zwak zijn, moeten alleen gevoed worden met Hoendernat, in welke de Dojer van een Ei ontbonden is, en verder worden zij versterkt door Baden uit Melk en Vleeschnat.

ZWANGERHEID VAN EENE DOODE VRUCHT

GRAVIDITAS FOETUS MORTUI.

wordt genoemd de Zwangerheid, in welke men eene doode Vrucht in de Baarmoeder draagt.

Diagnosis. **Kenteekenen.** Gedurend de Dragt is deze soort van Zwangerheid zeer twijfelachtig. Maar zij wordt ondersteld, wanneer men volstrektelijk geene Beweging der Vrucht ontdekt. Wanneer 'er volgt eene Verzachting, en Invalling van de Borsten, een Zogvloed. Zoodrá, echter, bij het begin der Verlossing de Mond der Baarmoeder ontsloten wordt, en het Lamvliesvocht uitvloeit, ont-

waart men eenen verſchrikkelijken Krengſtank in het geheele Vertrek. Doch men moet onderzoeken, of niet ſlechts het voorkomend gedeelte verſtorven (*a*) zij.

VOORSPELLING. De Ziekte komt veelvuldig voor, men heeft ook voorbeelden van Vrouwen, welke tien en meermalen eene doode Vrucht ter wereld gebragt hebben. De Verloſſing van eene doode is even moeijelijk als die van eene levendige Vrucht. *Prognoſis.*

De NAASTE OORZAAK is meestal onbekend, dikwijls, echter, ontſtaat zij door eene belette Beweging des Bloeds uit de Nageboorte (*b*) in de Vrucht. *Cauſa proxima.*

VERWIJDERDE OORZAKEN. Verharding van den Moederkoek of Zamendrukking van denzelven in eenen (*c*) kankerachtigen Zak van de Baarmoeder. Een ziekelijke, of in eenen knoop gedraaide, of door het Hoofd zamengedrukte, Navelſtreng. Eene hevig aangedaan Geweld van den Onderbuik. Stuiptrekkingen of groote Volbloedigheid of eene andere Ziekte van de Vrucht. Sterke Electriſering van de Moeder, en men zegt, dat de Blikſem, zonder belediging van de Moeder, de Vrucht in de Baarmoeder gedood heeft. *Cauſæ remotæ.*

GENEESWIJZE. De Zwangerheid en Verloſſing van eene doode Vrucht, worde aan *Therapia.*

(*a*) *Gangrænoſa.* (*b*) *Secundinæ.*
(*c*) *Scirrhoſus.*

de Natuur overgelaten. Wanneer, echter, de Ziekte hebbelijk wordt, geve men een

Poeder van dolmakende Nachtschade.

℞ *Folior. Belladonnæ,*
Rhei electi aa. gr. v. (†)

Gebruik. Om den anderen dag vóór men zich naar bed begeeft (*). Alzoo wordt de kracht der Nachtschade, die anders het Hoofd beroert, minder gevoelt. (†)

GRAVIDITAS EXTRAUTERINA.

ZWANGERHEID BUITEN DE BAARMOEDER

noemt men eene Zwangerheid, in welke de

(†) Dat is:
N. V.
Bladen van dolmakende Nachtschade,
Uitgezochte Rhabarber van elks *vijf* greinen.

(*) SCHMUKER, vermiste Geschriften, Boek 2, bl. 89. *Hoogd. Uitgave.* Eene Vrouw had, uit hoofde de Moederkoek in eenen Kankerachtigen Zak der Baarmoeder zich verbergde, reeds negenmaal eene doode Vrucht ter wereld gebragt. Wanneer, echter, haar de Nachtschade werd toegediend, was de tiende Vrucht levendig. Ditzelfde is waargenomen in eene Vrouw, welke reeds tweemaal eene doode Vrucht had gebaard.

(†) THEDEN, Nieuwe Waarnemingen. *Hoogd. Uitgave.* In 8vo.

Vrucht buiten de Holte der Baarmoeder geplaatst is.

Eene Zwangerheid buiten de Baarmoeder, echter, is of van de

Eerste soort (*a*), wanneer de onvolwassene Vrucht in de plaats blijft, in welke zij ontvangen is. Zeer dikwijls houdt zij zich op in de Trompet van Fallopius, zeldzamer in den Eijerstok, of in de Holte des Onderbuiks, in welke het bevruchte Eitje afdaalt. — of zij is van de

Tweede soort (*b*), wanneer de Vrucht uit de plaats, alwaar de ontvangenis oorspronkelijk geschied is, door eene opgewekte verzwering van haar Verblijf, naar eene andere Holte verhuist. Hiertoe behoort de Zwangerheid *in de Scheede*, en *in de Waterblaas* (*) en, wanneer de Baarmoeder scheurt, de Zwangerheid *in den Onderbuik*.

ALGEMEENE KENTEEKENEN. 'Er wordt meestal een achterblijven van de Maandstonden, en eene Spanning en Opzwelling van de Borsten, nu en dan melkachtig, waargenomen. Na de vierde maand der Zwangerheid ontstaat 'er *Diagnosis generalis.*

(*a*) *Graviditas extrauterina primaria.*

(*b*) ——— *secundaria.*

(*) JOSEPHI, over de Zwangerheid buiten de Baarmoeder, en over eene Zwangerheid in de Waterblaas in het bijzonder. *Hoogd. Uitgave.*

eene ongelijk, gespannen, meer of min pijnlijk Gezwel, welk allengskens aangroeit aan de zijde van den Onderbuiks of van den Navel. In dit Gezwel wordt de Beweging der onvolwassene Vrucht duidelijk waargenomen, en wel dadelijk onder de Bekleedselen (c) van den Onderbuik. Den Mond van den Baarmoeder vindt men gesloten en onveranderd, somtijds op het einde der Zwangerheid verwijd en opgezwollen. De Baarmoeder zelf is eenigermate verwijd, maar ledig, doch met het afvallende Vlies van Hunter overtogen. Na de tiende maand, dat te bewonderen is, ontstaan 'er bijna altijd hevige en somtijds met Bloedvloed aanhoudende Bärensweeën, niettegenstaande de Verlossing volgt. Eindelijk houden die Weeën allengskens ten eenemaal op. De Teekenen van eene Zwangerheid buiten de Baarmoeder van de *tweede soort* zijn zeer twijfelachtig, en moeten alleenlijk door het gevoel door de Scheede of den Endeldarm onderzocht worden.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer gevaarlijk en meestal doodelijk. Wanneer de onvolwassene Vrucht niet straks, door de ontvangenis in de Trompet of den Eijerstok zamengedrukt, omkome,

(c) *Integumenta.*

De Uitkomst der Ziekte, wanneer de Vrucht voldragen is, draagt gewoonlijk op drieërleije wijze zich toe.

1. Doodt zij de Moeder onder de *hevigheid* der Weeën tot eene ijdele Verlosſing.
2. Gaat zij over tot eene *altijddurende* Zwangerheid, welke het geheele Leven aanhoudt.
3. Gaat de Vrucht tot *verrotting* over, en wordt door eene ontſtane Verzwering in den Onderbuik, den Endeldarm, of de Scheede bij ſtukken geloosd, of men kan ze uitnemen, indien eene Rot- of uitterende (*d*) Koorts de Moeder onder de genezing niet wegrukt.

NAASTE OORZAAK. Een belette Doorgang van het bevruchte Eitje uit den Eijerſtok door de Trompet van Fallopius tot de Baarmoeder. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene te groote Vernaauwing van de Trompet van Fallopius, of eene meer, dan gewone, Grootte van het bevruchte Eitje veroorzaakt eene Zwangerheid *in de Trompetten.* En het Eitje, te zeer aan den Eijerſtok hangende, maakt eene Zwangerheid in den *Eijerſtok.* Wanneer, echter, het bevruchte Eitje uit den Eijerſtok of de Trompet van Fallopius *Cauſæ excitantes.*

(*d*) *Febris hectica.*

valt, ontstaat 'er eene Zwangerheid *in den Onderbuik*. En wanneer de Waterblaas of Scheede door eene Verzwering doorboord wordt, en de Vrucht deze Holten instort, is 'er eene Zwangerheid *in de Waterblaas* of in de *Scheede* aanwezig.

Therapia. GENEESWIJZE. Indien, na het eindigen van eene Zwangerheid in den Onderbuik, eene Ontsteking of ander bedenkelijk Toeval zich in het Gezwel van den Onderbuik ontdekt, moet dadelijk boven het Gezwel de Buikopening (*e*) geschiede, opdat de Vrucht en de Moederkoek 'er kunnen uitgenomen worden.

GRAVIDITAS SUPERFOETATA.

ZWANGERHEID DOOR OVERBEVRUCHTING

is eene Zwangerheid in de Baarmoeder, die na de Verlossing van eene voldragene Vrucht nog voortduurt.

Diagnosis. KENTEEKENEN. De zwangere Vrouw behoudt na de Verlossing van eene voldragene Vrucht, nog een' gezwollen' Buik met de kenbare beweging van eene andere Vrucht in de Baarmoeder. En na eenige Maanden volgt 'er wederom de Verlossing van eene andere voldragene Vrucht.

(*e*) *Sectio gastrica.*

VOORSPELLING. Deze Zwangerheid is zeer zeldzaam, en meestal is, zoo wel de tweede, als de eerste Verlossing zonder gevaar. Doch ook hebben Vrouwen gedurende Zwangerheid buiten de Baarmoeder meermalen en gelukkiglijk uit de Baarmoeder gebaard. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eertijds geloofde men, dat eene Overbevruchting van eene zwangere Vrouw niet mogelijk was, dan in eene dubbele, tweeledige, of tweehoornige Baarmoeder, maar de nieuwe Waarneming leert, dat ook de Overbevruchting in eene enkelvoudige Baarmoeder kan geschieden (*). *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. De Zwangerheid en Verlossing van eene overbevruchte Vrucht moet men aan de Natuur overlaten. *Therapia.*

VENUSZIEKTE VAN ZWANGEREN

SYPHILIS GRAVIDARUM.

is eene Zwangerheid met Venerische Besmetting vermengd.

KENTEEKENEN. Lang, somtijds na het voorafgaan van eene sjankerachtige Zweer, ontstaan 'er Zweren in de Lel, de Amandelen, de Keel of Neusgaten, *Diagnosis.*

(*) HUFELAND, Nieuwste Jaarboeken der Fransche Geneeskunde, B. I. bl. 451. *Hoogd. Uitgave.*

roode, niet jeukende Vlekken op het Voorhoofd, Knoopgezwellen, Knobbel- of Gomgezwellen (*a*) op de Herſepan, het Sleutelbeen, of Scheenbeen; Beenetende Zweren, Pijnen in de Beenen, die voornamelijk 's nachts door de hitte van het bed hevig zijn.

Prognoſis. VOORSPELLING. Zwangere Vrouwen met Venusziekte beſmet, krijgen ligtelijk eene Miskraam. Het vooroordeel, dat men aan Zwangeren vóór de Verloſſing geen Kwik mag geven, is ſchadelijk, want intusſchen worden Moeder en Vrucht allerkwaadaardigst omgebragt. Sterke Kwijling (*b*), echter, brengt ligtelijk eene Miskraam te weeg. Eene Veneriſche Tering is meestal ongeneeslijk. Laauwe Baden zijn der Beſmetten met Venusziekte van geen voordeel. De zinkingachtige (*c*) Pijn, welke door de Genezing bij de verandering van het Luchtgeſtel overblijft, verdwijnt langzamerhand van zelve.

Cauſa proxima. De NAASTE OORZAAK is eene Veneriſche Beſmetting aan het geheele Ligchaam medegedeeld, vooral door eenen Sjanker. Nooit, immers, ontſtaat 'er eene volkomene Venusziekte door eenen witten Venusvloed. De Vrucht komt niet eerst onder de Verloſſing, maar reeds onder de

(*a*) *Gummata.* (*b*) *Salivatio.* (*c*) *Dolor rheumaticus.*

Zwangerheid door de Venusſmet om Zie de Handleiding over de kennis van de Ziekten der Kinderen (*).

GENEESWIJZE. Behalve laauwe Baden, eenen verſterkenden Leefregel, en een Afkookſel van langen Pokwortel (*d*) diene men toe het Kwik. *Therapia.*

Pillen van gomachtige Kwik.

℞ *Mercurii vivi depurati dr. j.*
Pulveris Gummi arabici,
Mellis puri aa. unc. β.
Conterantur in mortario vitreo ad perfectam Mercurii exſtinctionem, dein addatur
Pulv. Liquiritiæ unc. β. (†)

Maak hier van Pillen van *drie* greinen en

Gebruik 's morgens en 's avonds vijf Pillen. Deze bevatten *één* grein Kwik.

(*) Bij den Uitgever dezes in het jaar 1808 vertaald, bladz. 134.

(*d*) *Sarſapavilla.*

(†) Dat is:
N. V.
Levendige Gezuiverde Kwik *één* dragme.
Poeder van Arabiſche Gom,
Zuiveren Honig van elks *één* once.
Na dit alles in eenen glazen Mortier gewreven te hebben tot volmaakte Uitbluſſing van het Kwik, voeg 'er bij van
Poeder van Zoethout een *half* once.

Pillen van witten Arend.

℞ *Aquilæ albæ gr. xij.*
Extracti Corticis Peruviani dr. ß.
Laudani liq. Sydenham. gut. v. (†)

Maak hiervan vierëntwintig Pillen en

Gebruik 's Morgens en 's avonds eene Pil.

Mengſel van bijtende opgehevene Kwik.

℞ *Mercurii ſublimati corroſivi gr. iv.*
Tincturæ Thebaicæ dr. j.
Syrupi Cort. Aurant. unc. ij.
Aquæ communis deſtillatæ unc. vj.
—— *Cinnamonii unc. ij.* (††)

Gebruik. 's Morgens en 's avonds één lepel.

(†) Dat is:
N. V.
Witten Arend *twaalf* greinen.
Extract van Peruviaanſchen Koortsbast een *half* dragme.
Vloeibaar Heulſap van Sydenham *vijf* droppels.

(††) Dat is:
N. V.
Bijtende opgehevene Kwik *vier* greinen.
Tinctuur vrn Heulſap *één* dragme.
Stroop van Oranjeſchillen *twee* oncen.
Gedisteleerd Water *zes* oncen.
Kaneelwater *twee* oncen.

Wanneer de Zieke het inwendig gebruik van het Kwik niet kan verdragen, maar altijd door Koliek, Braking, Buikloop, Koorts wordt aangedaan, dan wrijve men dagelijks, of om den anderen dag in de Leden een *half* dragme *Kwikzalf* (*e*). Men moet dagelijks, echter, de Plaats der inwrijving verwisselen, en de Gift (*f*) der Zalf kan allengskens tot *twee* dragmen vermeerderd worden. De Zieke zelve of eene andere Vrouw, maar met eenen handschoen gewapend, kan de Wrijving verrigten.

Wanneer 'er *Kwijling* komt, welke de stank uit den Mond, koperachtige Smaak en Zwelling van het Tandvleesch aanwijst, moeten dadelijk alle Kwikmidlen ter zijde gezet worden. De Mond worde gestoofd met een Afkooksel van Salie met Melk, de Hals bedekt met eene warme Stoving, en men gebruike laauwe Baden. Na het ophouden der Kwijling worden weder de Kwikmiddelen, doch gematigder, toegediend.

De Vroedvrouw moet zich wachten den Vinger of de Hand, wanneer dezelve met eenig wondje of zweertje bezet zijn, in de met Venusziekte besmettene Scheede, anders dan met eenen Handschoen bedekt, in te brengen.

(*e*) *Unguentum mercuriale.* (*f*) *Dosis.*

GRAVIDITAS PERENNIS.

ALTIJDDURENDE ZWANGERHEID

is eene Zwangerheid, die vele jaren duurt.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Zoodanige Zwangerheid is zeldzaam eene Zwangerheid in, maar meestal eene buiten de Baarmoeder. Zij duurt somtijds veertig of meer jaren, of het geheele leven. In haar begin zijn 'er Teekenen van eene Zwangerheid in of buiten de Baarmoeder. Maar de tijd van Zwangerheid verlopen zijnde, vermindert de Zwelling van den Onderbuik, keeren de Maandstonden terug, en bevindt zich de Vrouw weder wel.

Prognosis. VOORSPELLING. Somtijds hebben de Vrouwen onder eene altijddurende Zwangerheid het leven redelijk gemakkelijk veertig ja somtijds vijftig jaren gerekt. Men heeft ook eenige voorbeelden van Vrouwen, die gedurende deze Zwangerheid meermalen ontvangen en gelukkiglijk gebaard hebben. Zeldzamer zijn de voorbeelden van eene Vrucht, die zoo laat tot verrotting is overgegaan.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Uitdrooging van de Vrucht tot eene vaste of kraakbeenige Zelfstandigheid. Somtijds worden het Ei, de Moederkoek, somtijds de Vrucht zelf met eenen phosphorischen

Kalk omkorst, hetwelk de *LITHOPÆDIA* of *STEENKINDEREN* maakt.

De VERWIJDERDE OORZAAK van altijddurende Zwangerheid kan uit eene Verharding van den Mond der Baarmoeder of uit een Spekgezwel (*a*) gedurende de Zwangerheid ontſtaan. *Cauſa remota.*

GENEESWIJZE. Wanneer de Vrouw zich wel bevindt, moet de geheele altijdddurende Zwangerheid aan de Natuur overgelaten worden. *Therapia.*

GEMENGDE ZWANGERHEID. GRAVIDITAS MIXTA.

is eene Vrucht, tegelijk met eenen Vleeschklomp, in de Baarmoeder zich ophoudende.

De KENTEEKENEN zijn vóór de Verloſſing niet bekend. Maar het Kind en de Moederkoek geboren zijnde, vallen de Baarmoeder en de Onderbuik, als in eene andere dragt, niet in, houden de Pijnen aan, is de Bloedvloed grooter dan gewoonlijk, en voelt men in den Mond der Baarmoeder een ſpons- of waterblaasachtig Ligchaam. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is niet gevaarlijk, wanneer zij wel behandeld wordt. *Prognoſis.*

De NAASTE OORZAAK is onbekend. Zou van twee Eijeren van *de Graaf* in de *Cauſa Proxima.*

(*a*) *Steatoma.*

Baarmoeder ontvangen, ook één in een' Vleeschklomp veranderen?

Therapia. GENEESWIJZE. De Vrucht gebaard zijnde, worde de Vleeschklomp aan de Natuur overgelaten, maar men geve een Kaneelmengsel met Heulsap, opdat de Pijn en Bloedvloed gematigd worden.

ZIEKTEN

VAN

BARENDEN.

I N H O U D.

ZIEKTEN

VAN

BARENDEN.

TE ZWAKKE BARENSWEEËN

DOLORES PARTUS NIMIS DEBILES.

zijn echte Barensweeën, maar die te zwak zijn

KENTEEKENEN. De Pijnen zijn of te kort, of houden ſchielijk op, of zij komen bij lange tusſchenpoozen weder, of verdwijnen ten eenemaal. De Vinger, in de Scheede gebragt, voelt eene zeer geringe Zamentrekking van den Mond der Baarmoeder, zoo ook voelt de Hand, op den Onderbuik gelegd, eene zeer geringe Zamentrekking van de Baarmoeder. Het Hoofd daalt niet. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. 'Er is eene zeer langzame Verloſſing aanſtaande. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Slapheid van de Baarmoeder, en Zwakheid van het Zenuwgeſtel. *Cauſa proxim.*

Causæ remotæ. VERWIJDERDE OORZAKEN. Zwakheid van de Barende uit eene voorafgegane of nog tegenwoordig zijnde Ziekte, of door de langdurigheid der Verlosſing. Schielijke Gemoedsaandoeningen. Vermenging met valſche Weeën.

Therapia. GENEESWIJZE. Het voornaamſte Middel is Heulſap. Men geve een Kaneelmengſel met Heulſap. Een' dronk van ſterk riekenden Wijn, of het Delfſtoffelijk pijnſtillend Vocht met het vloeibare Heulſap van Sydenham. *Uitwendig* kan geſchieden eene Wrijving van de Borſten, eene Terugdrukking van het Staartbeen, eene Prikkeling van den Mond der Baarmoeder door middel van den Hefboom, bij het Hoofd ingebragt; zeer dikwijls brengt een koude Stoving, op den Onderbuik gelegd, goede en ſterkere Weeën voort. Deze middelen te vergeefs aangewend zijnde, moet het Hoofd met de Tang uitgehaald worden.

TE STERKE BARENSWEEËN

DOLORES PARTUS NIMIS FORTES.

zijn Barensweeën, welke te hevig zijn.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Reeds in het eerſte Tijdperk der Verlosſing zijn de Pijnen onder de Zamentrekking van de Baarmoeder zeer hevig, en te lang aanhoudende, met Tandknerſing, Trilling en Schudding van de Knieën en het geheele Ligchaam.

VOORSPELLING. De Ondragelijkheid der Pijnen veroorzaakt niet zelden Stuiptrekkingen. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Te groote Prikkelbaarheid en Gevoeligheid van het Zamenſtel der Zenuwen. *Therapia.*

VALSCHE BARENSWEEËN

DOLORES PARTUS SPURII.

zijn Pijnen in den Onderbuik der Barenden, welke den Mond der Baarmoeder niet verwijden.

KENTEEKENEN. Men ontdekt noch eene Zamentrekking van de Baarmoeder door het leggen van de Hand op den Onderbuik, noch Verwijding van den Mond der Baarmoeder onder de pijn, bij inbrengen van den Vinger in de Scheede. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Valſche Pijnen verdooven de echte, en vertragen daardoor de Verloſſing. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Koliekpijn in de dikke Darmen. *Cauſa proxima.*

VERWIJDERDE OORZAKEN. Hardlijvigheid, Verkoeling, Volbloedigheid. Somtijds is 'er een Kramp, die den Hals der Baarmoeder zamentrekt, en het Hoofd van de Vrucht naar boven drukt. *Cauſæ remotæ.*

GENEESWIJZE. 'Er worden zachte ontlastende Klisteren gegeven, en, nadat de Afgang bevorderd is, een pijnſtillend *Therapia.*

Mengſel met een Aftrekſel van Kamillen. Volbloedigen worde een Ader gelaten.

WITTE VLOED VAN BARENDEN.

LEUCORRHOEA PARTURIENTIUM. is eene ruimere Lozing van een lijmachtig Vocht bij de aannadering der Verloſſing.

Diagnoſis. Het KENTEEKEN wordt men bij Onderzoek gewaar. Reeds eenige dagen vóór de Verloſſing komt de Vloed aan. Het Vocht is meestal witachtig, maar, tegen het naderen der Verloſſing, wordt het rooskleurig, en met bloedſtrepen vermengd.

Prognoſis. VOORSPELLING. Een middelmatige Vloed is geene Ziekte en maakt den weg voor de Vrucht glibberig, maar een te overvloedige, die lang vóór de Verloſſing begint, veroorzaakt Verzwakking.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Prikkeling van Slijmklieren (*a*), door het daarop liggend Hoofd.

Therapia. GENEESWIJZE is 'er niet van noden; want met de Verloſſing houdt de Ziekte op.

(*a*) *Glaudulæ muciparæ.*

VLOED VAN VALSCH WATER

PROFLUVIUM AQUÆ SPURIÆ.

is de Uitvloeijing van waterig Vocht uit den Mond der Baarmoeder zonder breking van het Vliesei (*a*) der Vrucht.

KENTEEKENEN. Bij onderzoek met den Vinger vindt men den Mond der Baarmoeder eenigzins gapenden, en het Vliesei nog ongeschonden. Het valsche Water vloeit niet snellijk gelijk het Lamvlieswater, maar meestal droppelgewijze, en zonder eenige pijn van de Barende, eenige dagen of weken vóór de Verlosfing. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. Deze Vloed brengt noch der Barende Vrouwe, noch der Vrucht eenig gevaar aan, en is zeer heilzaam, wanneer één Waterzucht van de Baarmoeder aanwezig is. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Verzameling van Water tusschen de Baarmoeder en het Ei der Vrucht, of tusschen het Ader- en het Lamvlies. Of het scheuren van eene groote Waterblaas. *Causa proxima.*

Geene GENEESWIJZE is 'er nodig. *Therapia.*

WATERZUCHT VAN BARENDEN

HYDROMETRA PARTIRIENTIUM.

Zie de Ziekten van ZWANGEREN.

(*a*) *Ovum membranaceum.*

OEDEMA VULVÆ.

ZUCHTGEZWEL VAN DE SCHAMELHEID.

is eene zuchtachtige Opzwelling van de groote Lippen der Schamelheid.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Bij ſommige zwangere Vrouwen zwellen de groote Lippen der Schamelheid in de laatſte maand der Zwangerheid zoo op, dat het gaan zeer moeijelijk ſomtijds wordt. De Zwelling daalt nu en dan tot Dijen en Beenen af.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte verdwijnt zelden vóór de Verlosſing en maakt haar moeijelijk.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Zamendrukking van de Watervaten der Schamelheid door het liggen van de Baarmoeder op het Bekken.

Therapia. GENEESWIJZE. De gezwollene Deelen worden tot den tijd der Verlosſing toe geſtoofd door Kruiden en door derzelver Uitdamping. Inwendig geve men een Mannadrankje. Straks echter vóór de Verlosſing kan door eene Spaanſche Vliegpleister of ligte Inſnijding (*a*), het Gezwel ontledigd worden.

(*a*) *Scarificatio.*

BLOEDIGE ZWELLING VAN DE BINNENSTE LIPPEN DER SCHAMELHEID.

ECHYMOMA NYMPHARUM.

is eene bloedige Opzwelling van de binnenste Lippen der Schamelheid.

KENTEEKENEN. In de laatste maand der Zwangerheid beginnen de binnenste Lippen der Schamelheid eene blaauwe kleur te krijgen, en langzamerhand worden zij zoo uitgezet, dat zij twee Beulingen of groote blaauwkleurige, pijnlijke, met zeer zwart bloed gevulde, Blazen vertoonen. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is gevaarlijk, zelden vóór de Verlossing verdwijnende, en dezelve bezwaarlijk makende. Eene Lip, die onder de Verlossing berst, kan eene doodelijke Bloeding (*) of Versterving aanbrengen. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Uitvloeijing van Bloed uit deszelfs Vaten in de Zelfstandigheid van de binnenste Lippen der Schamelheid. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. Men moet dadelijk eene oplossing van het Gezwel beproeven door Aderlating, en Stoving uit oplossende Middelen, in plantdelfstoffelijk Water *Therapia.*

(*) LENTIN Gedenkschriften van Clausthal, bl. 92. *Latijnsche Uitgave.*

gekookt. Indien de Verlosſing, echter, reeds aanſtaande is, moet de Vrucht door kunst afgehaald worden. De Bloeding uit eene geberſtene Lip wordt het best geſtempt door het Wondewater van *Theden*, en koud water met eene ſpongie aangebragt.

INFLAMMATIO VULVÆ.

ONTSTEKING VAN DE SCHAMELHEID

is eene ontſtekingaardige Opzwelling van de buitenſte Lippen der Schamelheid.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Eenige dagen of weken vóór de Verlosſing beginnen de groote Lippen der Schamelheid eene roode kleur te krijgen, pijnlijk te worden, op te zwellen, en zich van elkanderen te verwijderen.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is gevaarlijk, wanneer zij door eene Ontſteking der Baarmoeder ontſtaat (*).

Therapia. GENEESWIJZE. Eene Aderlating op den Arm, eene Stoving uit Kaasjes- en zwart Bilzenkruid, in plantdelfſtoffelijk Water gekookt. Verzachtende Klisteren, en een verkoelend (*a*) Mengſel.

(*) MAURICEAU Obſerv. 65. et 8.

(*a*) *Antiphlogiſtica.*

STONDENVLOED VAN BARENDEN.

MENORRHAGIA PARTURIENTIUM.

Zie de Ziekten van ZWANGEREN.

UITZAKKING VAN DEN AARS.

PROLAPSUS ANI.

is Uitzakking van den omgekeerden Endeldarm uit de Opening van den Aars.

KENTEEKENEN. Een Randgezwel (a), somtijds in de gedaante van eenen Beuling, aan de Opening van den Aars, dat roodachtig, onder het aanraken pijnlijk is, en zich in den Endeldarm laat terugbrengen. Het ontstaat onder of straks na de Verlossing. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is niet gevaarlijk, indien schielijk na de Verlossing het Gezwel ingebragt, en niet beklemd wordt. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Slapheid van de Sluitspier van den Aars. *Causa proxima.*

VERWIJDERDE OORZAKEN. Eene moeijelijke en lange Verlossing van het Hoofd, lang rustende op den Endeldarm, eene verkeerde Terugdrukking van den Bilnaald onder de Verlossing, langdurige Persing tot Stoelgang. *Causæ remotæ.*

(a) *Tumor marginalis.*

Therapia. GENEESWIJZE. Dadelijk na de Verlosfing moet de Uitzakking ingebragt worden, men legge de zamentrekkende Stoving aan van *Sijdenham* met het Verband I.

℞ *Cort. Quercus unc. ij.*
Coque cum aquæ fontanæ libris IV. ad remanentiam librarum ij. Sub finem coctionis adde
Cort. Granatorum unc. j.
Florum Rofarum rubrarum
——— Balauftiorum aa. manip. iij.
Colaturæ adhuc callidæ admifce
Vini Gallici rubr. libr. β. (†)

Gebruik. Drie- of viermalen daags bediene men zich hiervan tot Stoving en om in te fpuiten.

(†) Dat is:
N. V.
Bast van Eikenboomen *twee* oneen
Kook dien met *vier* ponden Fonteinwater, dat gij *twee* ponden overhoudt. Op het einde van het koken voeg 'er bij van
Schillen van Granaat *één* once.
Bloemen van roode Rozen,
——— van Granaten, van elks *drie* handen vol.
Het Doorzeegfel nog warm zijnde, meng gij 'er onder van
Rooden Franfchen Wijn een *half* pond.

UITZAKKING VAN DE BAARMOEDER. PROLAPSUS UTERI.

Zie de Ziekten van ZWANGEREN.

BINNENWAARTSCHE OMKEERING VAN DE BAARMOEDER INVERSIO UTERI

noemt men, wanneer de inwendige Oppervlakte van den grond der Baarmoeder naar beneden, en uitwaarts door den Mond der Baarmoeder gebogen is.

KENTEEKENEN. Het is een zacht, groot, peerwijs Gezwel, als met een' fteel voorzien, en niet doorboord, gevoelig, als eene Geldbeurs uit de Scheede hangende, welk dadelijk met eenen Bloedvloed volgt op de afhaling van den Moederkoek. In den Onderbuik wordt de Bal van de zamengetrokken Baarmoeder niet gevoeld. In korten tijd volgen 'er allerkwaadaardigfte Zenuwtoevallen. *Diagnofis.*

VOORSPELLING. Zij is eene zeer gevaarlijke Ziekte, en, wanneer de Inbrenging niet fpoedig na de Verlosfing gefchiede, komen 'er Toevallen van Verftikking en de Dood. *Prognofis.*

NAASTE OORZAAK. Eene geweldige Uittrekking (a) van den grond der Baarmoeder. *Caufa proxima.*

(a) *Extractio.*

Causæ remotæ. VERWIJDERDE OORZAKEN. Eene geweldige Uittrekking van den Moederkoek, terwijl hij nog aan de Baarmoeder vastzit. Eene te korte Navelſtreng, of wanneer zij om eenig Deel verward is.

Therapia. GENEESWIJZE. De grond der uitgezakte Baarmoeder worde met eenen dunnen Doek met verſche Boter bedekt, en aan de zijden der Scheede ingelaten, langzamerhand tot aan den mond der Baarmoeder. De Scheede worde daarna vervuld met eene Spongie, met een Afkookſel van Eikenbast en Aluin verzadigd, en men neme eene lange rust op het bed in acht.

RUPTURA UTERI. BERSTING VAN DE BAARMOEDER

is eene geberſtene wond, gapende tegen de Holte des Onderbuiks.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. 'Er is een brandende Hitte in zekere plaats van de Baarmoeder, bij elke zamentrekking van dezelve vermeerderd, op welke het Geluid der Bersting onder de hevigſte pijn der Verloſſing volgt. Dit Geluid hooren dikwijls de in Barensnood zijnde Vrouw en Omſtanders, en op hetzelve volgt het ophouden van de Barensweeën, en een Bloedvloed uit de Baarmoeder, die nu eens overvloedig, nu eens gering is. De Vinger

vindt bij onderzoek den Mond der Baarmoeder ledig, en eene afwijking (a) van het voorafkomende Deel vóór de Scheuring in den Mond der Baarmoeder. De Hand, echter, in de Holte der Baarmoeder gebragt, ontdekt de gansche Vrucht, of dat een zeer groot deel uit de wond der Baarmoeder in de Holte van de Baarmoeder gevallen is. Meestal ontstaan in korten tijd eene Bleekte van het Aangezigt, Koude der Ledematen, Flaauwte, gewaarwording van Stikking, Stuiptrekkingen en de Dood.

VOORSPELLING. De meeste Vrouwen overlijden binnen korten tijd na de Bersting der Baarmoeder. Anderen sterven later door eene verstorvene Ontsteking van de Baarmoeder. Maar men vindt ook voorbeelden, doch zeer zeldzaam, dat sommige Moeders het gevaar ontkomen zijn, door het van zelve genezen van den Mond der Baarmoeder, en het verdroogen en versteenen van de Vrucht in den Onderbuik. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene hevige snelle en werktuigelijke Uitspanning van de Holte der Baarmoeder. *Causa proxima.*

VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Somtijds is 'er eene plaatselijke dunte in zekere plaats van de Baarmoeder. Somtijds *Causa disponens.*

(a) *Recessus.*

eene Zweer of Versterving der Baarmoeder.

Causæ excitantes. Opwekkende oorzaken. Eene zeer hevige Doorzetting van de Pijnen in eene moeijelijke Verlossing. Een Val op den Onderbuik, of ander geweld der Baarmoeder, onder het keeren der Vrucht, of het aanleggen der Konstwerktuigen (*b*), aangebragt. Zou 'er ook eene krampachtige Uitrekking der Vrucht in de Baarmoeder aanleiding toe geven? Somtijds wordt door eene hevige terugdrukking van de Vrucht onder het keeren de Mond der Baarmoeder van de Scheede afgescheurd.

Prophylaxis. Voorbehoedingsmiddel. Wanneer 'er eene hevige brandende Hitte onder elke Weê, op zekere plaats van de Baarmoeder, gevoeld wordt, moet dadelijk alle Doorzetting der Pijnen belet, en na gedane Aderlating het Kind door de kunst verlost worden.

Therapia. Geneeswijze. Wanneer de Vrucht bevonden wordt, door de wond der Baarmoeder *half uitgezakt* te zijn, worde zij dadelijk, zoo het kan geschieden, in de Baarmoeder terug gebragt, en uit haar door middel van de Keering verlost. Doch wanneer de Vrucht *geheellijk* in den Onderbuik is *afgezakt*, geschiede oogen-

(*b*) *Instrumenta.*

blikkelijk de Buikopening (c), om de uitgezakte Vrucht en het uitgeſtorten Bloed uit de holte des Onderbuiks weg te nemen.

SCHEURING VAN DEN BILNAAD RUPTURA PERINÆI.

is eene opſcheurde Wond van den Bilnaad.

De KENTEEKENEN worden door het Gezigt ontdekt. Eene *onvolkomene* (*a*) Scheuring reikt ſlechts tot het midden van den Bilnaad, eene *volkomene* (*b*), echter, tot den Endeldarm toe. Beide maken eene zeer pijnlijke en onzuivere Wond. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is moeijelijk te genezen. Wanneer zij dadelijk na de Verlosſing niet wel behandeld wordt, duurt zij dikwijls het geheele leven. Maakt de Bijſlaap voor de Vrouw pijnlijk, en voor den Man moeijelijk. Eene volkomene Scheuring veroorzaakt Onvruchtbaarheid en onwillige Dreklozing. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene geweldige Uitſpanning van den Bilnaad onder de Verlosſing. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Een te groot Hoofd. Verkeerde Onderſteuning van den Bilnaad onder de Verlosſing van de Vrucht uit het Bekken. Sterke Trekking van *Cauſæ excitantes.*

(*c*) *Sectio gaſtrica.* (*a*) *Ruptura incompleta.*
(*b*) *Ruptura completa.*

de Vrucht onder het keeren, of, onder de uitbrenging van het Hoofd met de Tang (*c*) niet langs de As (*d*) van het Bekken.

Causa disponens. VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Een te vlak Heilig- en Staartbeen.

Prophylaxis. VOORBEHOEDINGSMIDDEL. De Bilnaad worde, terwijl het Hoofd uitkomt, aanſtonds naar de zijde van den Aars, ſterk met eenen Doek met geſmolten Boter, teruggedrukt.

Therapia. GENEESWIJZE. Eene onvolkomene Scheuring worde met eene Kleefpleister vereenigd. Doch eene volkomene Scheuring vordert de bloedige Hechting (*e*). De Zieke ligge onder de geheele genezing op hare zijde, opdat de Kraamzuiveringen (*f*) niet geduriglijk de wond natmaken.

STUIPEN VAN BARENDEN

ECLAMPSIA PARTURIENTIUM.

Zie de Ziekten van ZWANGEREN.

KRAMP IN DE BEENEN

CRAMPUS CRURIS.

is eene pijnlijke Zamentrekking van eene der Beenſpieren onder de Verloſſing.

Diagnoſis. De KENTEEKENEN ontdekt men uit het Berigt van de barende Vrouw. 'Er komt

(*c*) *Forceps.* (*d*) *Axis.* (*e*) *Sutura cruenta.* (*f*) *Lochia.*

ſchielijk eene Zamentrekking, en het Been wordt hard, pijnlijk, maar zulks houdt ſpoedig weder op. Meestal valt dit voor onder den Doorgang van het Hoofd door de Holte van het Bekken.

VOORSPELLING. De Ziekte is ſchielijk voorbijgaande en van geen gevaar. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Kramptrekking van eenige Beenſpier van wege de Drukking van eene Zenuw door het Hoofd der Vrucht het Bekken doorgaande. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Het Been worde vast tegen het Bed aangedrukt, en met eenen warmen Doek gewreven. *Therapia.*

PERSING TOT STOELGANG

TENESMUS.

is eene aanhoudende Aandrang tot Stoelgang, zonder dat men, echter, iets ontlast.

DE KENTEEKENEN worden ontdekt uit het Berigt der barende Vrouw. 'Er is bij ſommigen eene gewaarwording, als of 'er Perſikſteenen in den Aars waren ingedrongen. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte houdt naauwelijks vóór de Verloſsing op. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Een vreemd Ligchaam den Endeldarm prikkelende. *Cauſa proxima.*

AANZETTENDE OORZAKEN. Het rusten der Vrucht op den Endeldarm, inwendige *Cauſæ incitantes.*

Gezwelletjes van Aanbeijen, harde brokjes Drekſtof in den Endeldarm.

Therapia. GENEESWIJZE. Men zette verzachtende en zachtontlastende Klisteren, en daarna worde 'er Heulſap gegeven.

DIASTASIS OSSIS COCCYGIS.

VERWIJDING VAN HET STAARTBEEN

noemt men eene Afwijking van het Staartbeen van den Top van het Heiligbeen naar buiten gekeerd.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Door onderzoek blijkt, dat het Staartbeen te zeer terug geweken is, dat de Aars eenigzins gaapt, dat 'er Pijn en Perſing tot Afgang is. Niet zelden komt 'er ook Ontſteking bij.

Prognoſis. VOORSPELLING. Indien het Been in zijnen natuurlijken ſtand niet worde terug gebragt, blijft de Vrouw gedurend haar geheel leven mankgaande.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Te ſterke Terugdrukking van het Staartbeen onder de Verloſſing door het Hoofd der Vrucht of door de Hand van de Vroedvrouw.

Therapia. GENEESWIJZE. De Wijsvinger worde in den Aars gebragt, en met de overige Vingers het Staartbeen in zijnen natuurlijken ſtand geplaatst. Het herſtelde Been moet men in zijnen ſtand houden door

trapsgewijze verminderde Drukdoeken en het Verband I.

VERWIJDING DER BEENDEREN VAN HET BEKKEN

DIASTASIS OSSIUM PELVEOS.

is eene Afwijking der Schaambeenderen onder elkanderen, en der ongenoemde Beenderen van het Heiligbeen.

KENTEEKENEN. De Ziekte is gewoon zich onder tweederlei gedaanten te vertoonen. *Diagnosis.*

Volkomene Verwijding (*a*). Waar de Beenen onderling van elkander ontbonden zijn.

Onvolkomene Verwijding (*b*). Wanneer de Bindſelen der Zamenvoegingen (*c*) van de Schaam- en Darmbeenderen (*d*) alleenlijk zijn losgemaakt.

In eene *volkomene* Verwijding ontdekt men onder de Verlosſing eene groote pijn in de Zamenvoeging van de Schaambeenderen, en in de Zamenvoeging van de Schaam- met de Darmbeenderen, en na de Verlosſing wordt 'er eene Beweegbaarheid der Schaambeenderen waargenomen.

In eene *onvolkomene* Verwijding, ech-

(*a*) *Diastaſis perfecta.* (*b*) —— *inperfecta.*
(*c*) *Synchondroſes.* (*d*) *Ilia.*

ter, ontwaart men wel geene blijkbare Beweegbaarheid van Beenderen, maar in beide ſoorten worden de Kraamvrouwen nog lang gekweld door hevige pijnen in den omtrek der Schamelheid en in de zijden van het Heiligbeen, en zij waggelen bij het opſtaan, en gaan mank.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is langdurend, en moeijelijk te genezen. Nadeeligst is, wanneer 'er eene Ontſteking en Verzwering in de Zamenvoegingen ontſtaan. De Ziekte verwaarloosd zijnde laat een altijddurend Mankgaan na.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene hevige Uitſpanning van de Zamenvoegingen van het Bekken onder de Verloſsing. Somtijds is 'er te groote Weekheid der Kraakbeenen (*e*) en Bindſelen van het Bekken aanwezig.

Cauſæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Een te lang in het Bekken beſloten Hoofd, te hevige Weeën, en te ſnelle Aanzetting van dezelve.

Therapia. GENEESWIJZE. Eene Afwijking der Beenderen wordt, nadat zij weder ingebragt zijn, met gekamferden Brandenwijn gewreven, en door 't vereenigend Verband vereenigd. Na het ophouden der Kraamzuiveringen, echter, wordt 'er koud

(*a*) *Cartilagines.*

Water aangelegd, en neme men eene lange rust waar in het Bedde.

KROPGEZWEL STRUMA.

is eene ſponsachtige Opzwelling van de Strotklier (*a*) door de Verlosſing.

KENTEEKENEN. 'Er is een door de Verlosſing achtergelaten, onpijnlijk, met den Huid gelijkkleurig, zacht en ſponsachtig Gezwel, in het voorſte gedeelte van den Hals. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Het Gezwel nog versch zijnde, is gemakkelijk te genezen, maar lang aan zichzelve overgelaten, wordt het veel grooter, harder, en zeer moeijelijk of naauwelijks te genezen. Eene ſterke Binding van den Hals onder de Verlosſing belet het Kropgezwel niet, en geeft gelegenheid tot Beroerte (*b*). *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene geweldige Ophouding van ingeademde Lucht in de Longen, en eenige Doorgang van dezelve door de afſcheidende Buisjes in de Strotklier. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Te lange Inhouding van den Adem, en te ſterke Persſing onder de Verlosſing. Te hevig *Cauſæ excitantes.*

(*a*) *Glandula thyreidea.* (*b*) *Apoplexia.*

Geroep onder het baren, vooral met eene achterwaartſche buiging van den Hals. Verkoeling van den Hals.

Thera-pia. GENEESWIJZE. *Uitwendig* worde het Gezwel gewreven met gekamferden Brandewijn, en *inwendig* geve men gebrande Spons.

Poeder tegen het Kropgezwel

℞ *Spongiæ marinæ combustæ dr. vj.*
Elæoſacchari Aniſi unc. β. (†)

Gebruik. Driemaal daags een kleine lepel.

Langzamerhand kan de Gift vermeerderd worden.

Poeder van Weikard tegen het Kropgezwel.

℞ *Spongiæ combustæ unc. β.*
Coffeæ tostæ dr. ij. β.
Radicis Jalappæ dr. jβ.
Cinnamomi acuti dr. β.
Gummi guttæ ſc. j.

Elæo-

(†) Dat is:
N. V.
Gebrande Zeeſpons *zes* dragmen.
Olieſuiker van Anijs een *half* once.

Elæosacchari Citri per affrict. dr. iij. (†)

Gebruik. Driemaal daags een kleine lepel.

Afkooksel tegen Kropgezwel.

℞ *Spongiæ officinalis in frustula scissæ,*
Lapillorum id ea repertorum aa. unc. iv.
Pilarum marinarum unc. j.
In Vase figulino ignis ope comburantur in Cinerem. Postea

℞ *Hujus cineri unc. j.*
Coque cum Aquæ fontanæ libr. ij. ad remanentiam partis dimidiæ. Colaturæ adde
Syrupi Cort. aurantior. unc. j. (††)

Gebruik. Twee- of driemaal twee lepels.

(†) Dat is:
N. V.
Gebrande Spons een *half* once.
Gebrande Koffij *derdehalf* dragme.
Nachtschoonwortel *anderhalf* dragme.
Besten Kaneel een *half* dragme.
Giddegom *één* scrupel.
Oliesuiker van Citroen door afwrijving *drie* dragmen.

(††) Dat is:
N. V.
Winkelspons in stukjes gesneden,
Steentjes in dezelve gevonden, van elks *vier* oncen.

Zee-

MOEIJELIJKE VERLOSSING.

DYSTOCIA seu PARTUS DIFFICILIS.

Zie mijne BEGINSELEN DER VERLOSKUNDE (*).

Zeeballen *één* once.
In een aarden Vat, door middel van Vuur tot Asch te branden. Daarna

N. V.
Deze Asch *één* once.
Kook ze in *twee* ponden Fonteinwater tot de Helft. Doorgezegen voeg 'er bij van
Stroop van Oranjeschillen *één* once.

(*) Uit het *Hoogduitsch* vertaald, uitgegeven te *Amsterdam*, bij J. B. ELWE, in het jaar 1801.

ZIEKTEN

VAN

KRAAMVROUWEN,

die na het eindigen der Verlosſing
uit Kinderbed ontſtaan.

I N H O U D.

Z I E K T E N

V A N

KRAAMVROUWEN.

PIJNEN NA DE VERLOSSING

DOLORES POST PARTUM.

zijn hevige Pijnen in de Baarmoeder of den Onderbuik na de Verlosſing.

De KENTEEKENEN worden ontdekt uit het Berigt der Kraamvrouw, en door den Bal van de Baarmoeder boven de Schaambeenderen aan te raken. De Hevigheid der Pijn is ſomtijds zoo groot, dat de Lijderesſen geweldig ſchreeuwen, en in hare Legerſtede bijten. Deze Pijnen duren nu en dan vele uren, en bedaard zijnde, komen zij dikwijls weder. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is ſomtijds ondragelijker dan de Verlosſing, maar niet moeijelijk te genezen. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene krampachtige Aandoening van de Baarmoeder en den Onderbuik. *Cauſa proxima.*

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Verkoeling van den Onderbuik onder de Verlosſing. Stukken geronnen Bloeds, een Vleeschklomp, Moederkoek, of eene Vrucht in de Baarmoeder achtergebleven. Winderige Opzetting, of harde Drekſtoffen in de Ingewanden. Berſting van de Baarmoeder of van den Mond der Baarmoeder.

Therapia. GENEESWIJZE. Men geve Heulſap. Verſche Olie van Amandelen doet aan vele Kraamvrouwen ſchade, door Walging te veroorzaken. *Uitwendig* worde aangelegd eene Stoving uit verzachtende Kruiden en Bladen van zwart Bilzenkruid, alsmede eene verzachtende Klisteer.

LASSITUDO PUERPERALIS. MATHEID VAN KRAAMVROUWEN

noemt men een onaangenaam Gevoel van Zwakheid na de Verlosſing.

Diagnoſis. Het KENTEEKEN blijkt uit het Berigt der Kraamvrouw.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is meestal voorbijgaande, en zonder gevaar, indien 'er geen Bloedvloed van de Baarmoeder bij aanwezig is.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Zwakheid van Spierkracht door Vermoeijing onder de Verlosſing.

OPWEKKENDE OORZAKEN. Langdurende of moeijelijke Verlosſing, belette Slaap, voorafgegane Bloedſtorting. *Cauſæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Slaap, Rust van Geest en Ligchaam, goede Soep, en een Teug Wijns zijn meestal voldoende. *Therapia.*

ONTSTEKING VAN DE SCHAMELHEID

PHLOGOSIS VULVÆ.

is eene Ontſteking van de Lippen der Schamelheid.

KENTEEKENEN. De groote en kleine Lippen der Schamelheid zwellen, zien rood, zijn heet, en pijnlijk, voornamelijk op het aanraken. Hetzelve wordt ſomtijds waargenomen in de Rimpels der Scheede. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is in eene ligte Verlosſing zacht en verdwijnt binnen vier-en-twintig uren. Maar na eene bezwaarlijke en moeijelijke Verlosſing duurt zij langer, en gaat ſomtijds tot Verzwering (a), ja tot Verſterving en kwaadaardige Zweren over. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene ſterke Wrijving der Lippen door het Hoofd, lang in den Uitgang van het Bekken blijvende, of door eenen ruwe handgreep der Vroedvrouw. *Cauſa proxima.*

(a) *Abſcesſus.*

Therapia. GENEESWIJZE. Men legge op de Schamelheid eene Stoving uit verzachtende Kruiden en Bladen van zwart Bilzenkruid, in plantdelfstoffelijk Water gekookt.

REMANSIO PLACENTÆ.

ACHTERBLIJVING DER NAGEBOORTE

wordt genoemd eene langere, dan gewoonlijke, Ophouding van den Moederkoek na de Verlossing.

Diagnosis. Het KENTEEKEN wordt ontdekt uit het Berigt der Vroedvrouwe, wanneer de Moederkoek, reeds over het uur of over de twee uren aan de werking der Natuur overgelaten, noch van zelf, noch door eene kunstmatige Aantrekking van de Navelstreng te voorschijn komt.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is meestal gevaarlijk. Men heeft zekerlijk gelukkige gevallen, in welke de Moederkoek zes, of acht, ja tien en meer dagen zonder kwade uitwerksels in de Baarmoeder is verbleven, en eindelijk gelukkig te voorschijn gekomen. Meervuldig, echter, zijn de gevallen, in welke de Moederkoek achterblijvende, door Verrotting in de Baarmoeder te veroorzaken, Versterving en den Dood heeft aangebragt.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Te sterk vastzitten van den Moederkoek aan de Baarmoeder,

of eenige Hinderpaal, welke den reeds losgewordenen Moederkoek den Uitgang uit de Baarmoeder belet. Beide wordt men door een onderzoek met de hand gewaar.

VERWIJDERDE OORZAKEN. Te uitgebreide grootte van den Moederkoek, vastzitten van denzelven aan de zijden of in eenen Zak der Baarmoeder, Afbreking van de Navelstreng. Zwakheid van de Baarmoeder, krampachtige Zamentrekking of ontstekingaardige Opzwelling in den Mond der Baarmoeder. In eene Miskraam of te vroegtijdige Verlossing, blijft niet zelden de Moederkoek achter. *Causæ remotæ.*

GENEESWIJZE. Wanneer de Moederkoek een of twee uren achterblijft, en door Wrijving van den Onderbuik en Inblazing der Hand onder het aantrekken van den Navelstreng niet te voorschijn komt, moet zij door het brengen van de hand in de Baarmoeder uitgenomen worden, zoo zij reeds *los* is. Maar zoo zij nog aan den Baarmoeder *vast zit*, worde zij voorzichtig losgemaakt, en uitgeligt. Indien, echter, de Afhaling onmogelijk is, dan moet men zich van alle geweld onthouden, en de Kraamvrouw worde in een laauw Bad geplaatst. Inwendig worden gegeven Goudlijm (*a*) met Heulsap, wanneer 'er geene te sterke Kraamzuivering bij is, *Therapia.*

(*a*) *Borax.*

anders volgen men de Behandeling ſtraks aan te wijzen.

TE STERKE KRAAMZUIVERING

LOCHIO-RHOEA NIMIA. is een te ruime Bloedvloed na de Verlosſing.

Diagnoſis. De KENTEEKENEN worden uit het Gezigt van het met Bloed bevlekt Bedde ontdekt, uit de toenemende Bleekte van het Aangezigt, en groote Zwakheid, uit de Koude der Ledematen, zwakken en kleinen Pols, en Flaauwten. In eene zwakheid van de Baarmoeder wordt geene bolwijze Opzetting boven de Schamelheidsbeenderen gevoeld.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer gevaarlijk. Sterke Kraamvrouwen verdragen dezen Bloedvloed meestal zonder letſel: Zwakke, echter, ſterven daardoor ſchielijk, of behouden 'er uit eenen ſlependen Bloedvloed uit de Baärmoeder. In zeer heete Landen ſterven de vreemde Kraamvrouwen, aan de hitte niet gewoon, door den Bloedvloed uit de Baarmoeder na de Verlosſing.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene belette Zamentrekking van de Vaten der Baarmoeder na de Verlosſing.

Cauſæ remotæ. VERWIJDERDE OORZAKEN. Eene hevige Afhaling van den Moederkoek, Achterblijving van denzelven, nadat hij half los is, in

de Baarmoeder, Zwakheid of Berfting van denzelven. Te groote Hitte van de Lucht.

GENEESWIJZE. Den Onderbuik wrijve men met de Hand, legge kouden Azijn en Water op denzelven, en men fpuite laauwen Azijn in de Baarmoeder. De Scheede worde met Plukfel vol geftopt en aanftonds geve men alle vierendeel uurs een, doch fterk, Kaneelmengfel. De Moederkoek, half los zijnde, wordt ten eerfte geheel losgemaakt en afgehaald, wanneer de Bloeding veel heeft opgehouden. *Therapia.*

STINKENDE KRAAMZUIVERING LOCHIORHOEA FŒTIDA.

veroorzaakt eene zeer ftinkende Reuk van de Kraamzuiveringen.

Het KENTEEKEN wordt door de zeer ftinkende Reuk ontdekt, die der Kraamvrouwe en den Omftanders ondragelijk is, fchoon dagelijks de Teeldeelen en het Linnen gezuiverd worden. *Diagnofis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is gemakkelijk te genezen, maar verwaarloosd zijnde, geeft zij aanleiding tot Rotkoorts. *Prognofis.*

NAASTE OORZAAK. Verrotting van brokken Bloeds in de Baarmoeder of Scheede, of een los gerukt ftuk van den Moederkoek in de Baarmoeder achtergebleven. *Caufa proxima.*

Therapia. GENEESWIJZE. 'Er worde Kervel gegeven, welk ik veelvuldigmaal van betere uitwerking gevonden heb, dan den Peruviaanſchen Koortsbast.

℞ *Herbæ Cerefolii recentis manip. j.*
Coquatur leniter cum jure Carnis libr. jß. (†)

Gebruik. Van het Mengſel worde alle twee of drie uren een kopje gegeven.

DYSLOCHIA.

OPSTOPPING VAN DE KRAAMZUIVERING

is eene ſchielijk Opſtopping van den Vloed der Kraamzuivering.

Diagnoſis. Het KENTEEKEN wordt men gewaar uit het Berigt der Kraamvrouwe en het Gezigt van het Linnen, op de Schamelheid gelegd.

Prognoſis. VOORSPELLING. ' De Ziekte is niet zelden gevaarlijk, aanleiding dikwijls gevende tot Moederpijn (*a*), Ontſteking van de Baarmoeder, Kraamkoorts. Gedurende de Zogkoorts vermindert wel de Kraam-

(†) Dat is:
N. V.
Versch Kervelkruid *één* handvol.
Kook het zachtkens in *anderhalf* pond Vleeschnat.

(*a*) *Hysteralgia.*

zuivering, maar die ophoudende komt hij overvloediger weder.

NAASTE OORZAAK. Eene Zamentrekking van de Bloedvaten en de Baarmoeder. *Causa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Verkoeling, schielijk aangejaagde Schrik, Kramptrekking, gegeten zure Spijzen, zamentrekkende Stovingen, Buikloop of te sterk Zweeten. *Causæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Men bediene zich van laauwe Baden en verzachtende Klisteren met een grein Heulsap. Op de Teeldeelen en den Onderbuik worden gelegd Stovingen uit Poleikruid (*b*) en Wijnruit (*c*), in Melk gekookt. Inwendig geve men Goudlijm. *Therapia.*

℞ *Boracis,*
Florum Sulphuris,
Sacchari albi aa. gr. x. (†)

Maak zoodanige *twaalf* Poeders.

Gebruik. Alle twee uren een Poeder, wanneer 'er, echter, teekenen van Ontsteking der Baarmoeder komen, geschiede

(*b*) *Pulegium.* (*c*) *Ruta.*

(†) Dat is:
N. V.
Goudlijm,
Bloem van Zwavel,
Witte Suiker, van elks *tien* greinen.

de 'er ten eerste eene Aderlating op den voet.

FEBRIS LACTEA.

ZOGKOORTS

bestaat in eene eendaagsche Koorts (*a*), welke de Afscheiding van het Zog in de Borsten vergezelt.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Meestal op den derden dag na de Verlossing overvalt der Kraamvrouw eenige Rilling, Koude, eene zachte Hoofdpijn met Zwaarte en Matheid van het geheele Ligchaam. Daarna openbaart zich een Koortsje, en Hitte en en Dorst. De Borsten zwellen, de Korrels (*b*) der Tepels zien rood, en zijn pijnlijk. Eindelijk houdt de Koorts op met een dampig zuur Zweet, en met Borsten door Zog gezwollen. De *Kraamzuiveringen* verminderen meestal gedurende de Koorts, maar na dezelve keeren zij overvloediger, en reeds eenigermate etterachtig weder.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is meestal zacht en zonder alle gevaar. Zij, die haar Kroost schielijk, na zes of acht uren namelijk, aan de Borsten leggen, gevoelen naauwelijks de Zogkoorts. Erger zijn zij gesteld, die de Borsten aan hunne Kinderen weigeren, en haren

(*a*) *Ephemera.* (*b*) *Acini.*

Leef- en Eetregel niet bepalen. Deze zijn niet beveiligd voor eene Zogverplaatſing (*c*).

NAASTE OORZAAK. Een Drift of Poging der Natuur tot afſcheiding van het Zog in de Borſten. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. De Zogenden moeten reeds na de zes of twaalf uren haar Kroost aan de Borſten leggen. Degene, echter, welke het zuigen aan hare Kinderen weigeren, leven de eerſte acht dagen bijna alleenlijk van Broodpappen, en opdat 'er geene Zogverplaatſing kome, en de Stoelgang en Kraamzuivering ongehinderd blijven, worde 'er gegeven een *Therapia.*

Mengſel voor Kraamvrouwen.

℞ *Aquæ Flor. Chamomillæ unc. iv.*
Arcani duplicati dr. ij.
Croci auſtriaci gr. x.
Syrupi Ononidis unc. j. (†)

Gebruik. Alle drie uren twee lepels.

(*c*) *Metaſtaſis lactea.*

(†) Dat is:
N. V.
Water van Kamillebloemen *vier* oncen.
Verdubbeld Geheimzout (anders Gevitrioolden Wijnſteen) *twee* dragmen.
Oostenrijkſchen Saffraan *tien* greinen.
Stroop van Stalkruidwortel *één* once.

FEBRIS PUERPERALIS.

KRAAMKOORTS

is eene Zenuwkoorts (*a*) met eene pijnlijke Opzwelling in het Onderbuiksgewest der Kraamvrouwen.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Het Beloop der Ziekte maakt drie Tijdperken.

1. *Beginnend* Tijdperk (*b*). De Ziekte komt somtijds straks voor of na de Verlossing, somtijds den tweeden of derden dag, somtijds in de volgende week na de Verlossing. Zij begint met Rilling, op welke volgt Hitte en groote Dorst, Hoofdpijn, voornamelijk in het Voorhoofd, en eene groote Loomheid.

2. Tijdperk van *Volkomenheid* (*c*). De Onderbuik zwelt en is zeer gevoelig, wanneer hij gedrukt wordt. Men gevoelt zeer groote Pijn, en Hitte tusschen den Navel en de Schaambeenderen. De Lendenen, de geheele Ruggegraat, de Liezen en Dijen, welke te gelijk door eene gevoeloosheid worden aangedaan, doen zeer. De Tong is vuil, met geneigdheid om te braken: door braken wordt somtijds een geele Slijm uitgeworpen. De Kraamzuiveringen houden meestal in het begin der Ziekte op, of,

(*a*) *Typhus.* (*b*) *Stadium Exordii.*
(*c*) *Stadium Completum.*

indien zij langer duren, ſtinken zij zeer ſterk. De Borſten, door het Zog opgezet, vallen in, zeer zeldzaam duurt de Zogafſcheiding voort.

3. *Doodelijk* Tijdperk (*d*). De ſtraks vermelde Toevallen vermeerderd zijnde, komt 'er bij IJlhoofdigheid en de Hardlijvigheid gaat over tot eenen pijnlijken Buikloop met Krengſtank. De Tong wordt hard en zwart: ſomtijds komt 'er zwarte Braking, drooge Hoest, Droppelpis, moeijelijke Doorzwelging. Eindelijk openbaren zich Bluts- (*e*) Gierstvlekken (*f*), Spruw, roosachtige Vlekken op de Ledematen, Stuipen en de Dood.

VOORSPELLING. Zij is de gevaarlijkſte Ziekte der Kraamvrouwen, meestal in in het tweede Tijdperk doodelijk. De Kraamzuiveringen wederkeerende losſen de Ziekte ſomtijds ſchielijk op. Zij is zoo veel gevaarlijker, hoe ſneller zij op de Verlosſing volgt, ſpoedig, immers, gaat zij dan over tot Verſterving of etterachtige Waterzucht. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Opſtopping van de Kraamzuiveringen, op welke volgt eene Ontſteking, Verzwakking (*g*), van de Baarmoeder, de Ingewanden en het *Cauſa proxima.*

(*d*) *Stadium lethale.* (*e*) *Petechiæ.*
(*f*) *Miliaria.* (*g*) *Inflammatio aſthenica.*

Buikvlies met Doorzweeting van een Zog- en etterachtig Vocht in den Onderbuik.

Causa proxima. OPWEKKENDE OORZAAK. Een zittend Leven of te sterke Beweging gedurende de Zwangerheid. Vrees voor de aanstaande Verlossing, een verkeerde Leef- en Eetregel. Gedurende het Kraambed, echter, Verkoeling of te sterke Broeijing, nederslaande Gemoedsaandoeningen: als Toorn, Schrik, ook uitermatige Blijdschap, bedorvene Lucht, verwaarloosde Reinheid. Voorafgegane Bloedvloed uit de Baarmoeder, of ruime Buikontlasting. Somtijds nogtans heerscht eene algemeene Ziekte (*h*), welke bijna voor alle Kraamvrouwen doodelijk is. Die voor het eerste baren, en Kraamvrouwen, welke niet laten zuigen, zijn meer aan deze Ziekte onderhevig.

Therapia. GENEESWIJZE. Dadelijk geve men Zout van Wijnsteen of Goudlijm, opdat de Kraamzuiveringen wederkeeren.

Loogzout Mengsel van Quinot.

℞ *Salis Tartari dr. jß.*
Aquæ Flor. Sambuci unc. iv.
Syrupi Corticum Aurant. unc. j. (†)

Ge-

(*h*) *Epidemia.*

(†) Dat is:
N. V.
Zout van Wijnsteen *anderhalf* Dragme.

Wa-

Gebruik. Alle twee uren twee lepels (*).

Goudlijm poeder van Brefeld.

℞ *Boracis gr. xx.*
Florum Sulphuris.
Sacchari albi aa. gr. x. (†)

Gebruik. Alle twee of drie uren een poeder (**).

Somtijds vergezelt Buikvervuiling de Koorts, die moet eerst door Braakwortel of Rhabarber ontlast worden.

Water van Vlierbloemen *vier* oncen.
Stroop van Oranjeſchillen *één* once.

(†) Dat is:
N. V.
Goudlijm *twintig* greinen.
Bloem van Zwavel,
Witte Suiker van elks *tien* greinen.

(*) Recueil periodique de la Societé de Medecine de Paris, Tom. VII. No. 37. De zeer beroemde Schrijver oordeelt het Wijnſteenzout in deze Ziekte een Soortmiddel, hetwelk hij met negen Waarnemingen bevestigt.

(**) Brefeld, Bijdragen tot de Beginſelen der Geneeskunde; bl. 148. *Hoogd. Uitgave.* Deze vermaarde Schrijver verzekert, dat hij ſlechts éénе uit het groote getal Kraamvrouwen, aan deze Koortſe te bed liggende, heeft verloren. Hij zegt, dat, wanneer deze Poeder van het begin der Ziekte gegeven wordt, de Kraamzuiveringen binnen twaalf of vier en twintig uren zijn teruggekeerd, en de Koorts heeft afgelaten.

Uitwendig worde aangelegd de *Stoving van Piderit* tegen de Ontfteking van de Baarmoeder. Zie beneden het Artikel over de ONTSTEKING VAN DE BAARMOEDER.

FEBRIS MILIARIS.

GIERSTKOORTS

is eene Koorts met Uitbreking van Blaasjes, zelden grooter, dan Gierstkorrels.

Diagnosis. KENTEEKENEN. De loop der Ziekte maakt drie Tijdperken.

1. Tijdperk van het *Begin* (*a*). De Ziekte begint met Benaauwdheid, Drukking van de Borst, Snijdingen in het Lijf, ftekende Pijn in de Leden, Verdooving en zuur riekend Zweet.
2. Tijdperk van *Uitbreking* (*b*). Dit begint meestal den derden en duurt tot den twaalfden dag. De Gierstkorrels breken bij de Kraamvrouwen meestal eerst uit op de Voeten, Dijen, Lenden en Billen, den Onbuik, en ten laatften op de Borst. Zij maken uitgebreide Puistjes, ter grootte bijna van eene Tarwkorrel, van eene geelachtige kleur, met dunne Wei vervuld.
3. Tijdperk van *Verdrooging* (*c*). Deze

(*a*) *Stadium Exordii.* (*b*) —— *Eruptionis.*
(*c*) —— *Exficcationis.*

Puistjes ſtaan gewoonlijk veertien dagen op den Huid, eer zij door Afſchilfering verdwijnen.

VOORSPELLING. De Gierstkorrels, die door te groote Broeijing ontſtaan, zijn zonder gevaar; zij, echter, welke een Toeval (*d*) zijn van Kraamkoorts of van rotachtige Zenuwkoorts zijn vol gevaars. Witte Gierstkorrels ſlaan gemakkelijk naar binnen. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene afdwalende Groeijing in de Huid. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Meestal eene te heete Broeijing van de Kraamvrouw, als onmatige Verwarming van de Kamer, zwaar Dekſel, verwaarloosde Reinheid van het Linnen. Misbruik van laauwe Dranken, Hoenderſoepen, Wijnkandeelen, welke eertijds met oogmerk om te verſterken der Kraamvrouwen werden opgedrongen, van waar toen de Gierstkoorts eene zoo veelvuldige Ziekte van dezelve was. Somtijds is zij een Toeval van de Kraamkoorts. Somtijds is de Giertskoorst eene heerſchende Ziekte, die de Kraamvrouwen voornamelijk aandoet. *Cauſæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Men zorge voor eene gematigde Warmte van de Kraamkamer en het Bedde. Inwendig worde gegeven een Aftrekſel van Salie om koud te drin- *Therapia.*

(*d*) *Symptoma.*

ken, en een Mengſel uit een Afkookſel van Peruviaanſchen Koorstbast en het zuur Elixer van Haller, en Stroop van Oranjeſchillen.

CRUSTA LACTEA PUERPERARUM.

MELKKORST VAN KRAAMVROUWEN

is eene Uitbotting van Blaasjes in kleine Korſten overgaande.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Op den vierden of vijfden dag na de Verlosſing, ontſtaat 'er eene Hitte over het geheele Ligchaam, zonder voorafgaande Rilling, gelijk in de Zogkoorts. De Huid wordt hier en daar rood, en tusſchen deze roode Vlekken komen kleine Blaasjes, welke vuil Water bevatten, en, geborsten, in kleine Korsten overgaan. Deze Uitſlag (*a*) bezet meestal het geheele Ligchaam, ſomtijds alleen het Aangezigt, de Kin en de Oogleden, gelijk de Melkkorst van Kinderen. De Ziekte vermeerdert gedurend acht dagen, brengt Hitte, en Jeukte, die vooral des nachts ondragelijk is, en Spijswalging (*b*) aan, en verdwijnt allengkens.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer zeldzaam en meestal goedaardig. Somtijds, echter, ontſtaan 'er, door het kraauwen met

(*a*) *Exanthema.* (*b*) *Anorexia.*

de Nagels, diepe kwaadaardige, zeer ſtinkende Zweren. Doch ſomtijds gaat de Ziekte over tot Slaapzucht (*c*), Stuiptrekking, uitdroogende Koorts (*d*) of Longtering (*e*) en den Dood.

NAASTE OORZAAK. Eene ziekelijke Geſteldheid van het Zog, op de Huid werkende. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Na het voorafgegaan gebruik van een Mannadrankje geve men, in de eerſte acht dagen, een uitwaſemend Mengſel met den Geest van Minderer. Doch den overigen tijd Bloemen van Zwavel en een zuiverend Afkookſel. *Therapia.*

℞ *Radicis Valerianæ unc.* ß.
Herbæ Fumariæ unc. ij. (†)

Gebruik. Tot een Afkookſel.

Zweren van eenen kwaden aard worden met het volgende Smeerſel verdreven.

℞ *Ceræ,*
Mellis,

Cre-

(*c*) *Carus.* (*d*) *Hectica.* (*e*) *Phthiſis.*

N. V.
(†) Dat is:
Valeriaanwortel een *half* once.
Kruid van Duivekervel *twee* oncen.

Cremoris aciduli Lactis aa. partes æquales. (†)

Gebruik. Tot verdrijving der Zweren.

METRITIS seu HYSTERITIS.

ONTSTEKING VAN DE BAARMOEDER

is eene Ontſteking in zekere plaats van de Baarmoeder.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. 'Er is eene brandende Pijn in de Holte van het Bekken, welke echter verſchillende is, naar de plaats der Ontſteking.

Indien de Ontſteking is op den *grond der Baarmoeder* (a), voelt men onder den Navel een hard Gezwel en Pijn, en 'er zijn meestal Windlozing, Hik en Braking bij aanwezig.

In het *voorſte gedeelte der Baarmoeder* (b) de Ontſteking zijnde, is 'er Pijn in den Omtrek van de Waterblaas. Den Omtrek voelt men geſpannen, en ſomtijds opgezwollen, en de Pislozing is meer of min moeijelijk.

(a) *Fundus Uteri.* (b) *Pars antica Uteri.*

(†) Dat is:
N. V.
Was,
Honig,
Zuren Room van Melk van elks *even veel.*

In het *achterste Gewest der Baarmoeder* (c) de Ontsteking plaats hebbende, reikt de Pijn naar de zijde van den Endeldarm en de Lendenen; de Speenaderen (d) zwellen op, 'er zijn Persingen en Verstopping van den Afgang bij, maar geen Gezwel in den voorsten Omtrek van den Onderbuik.

In het *Zijgewest der Baarmoeder* (e), de Ontsteking ontstaan zijnde, is 'er eene spannende Pijn in de Lies en in het Heupgewest (f), in de Dijen, echter, wordt men de moeijelijkheid van het gaan, eene gewaarwording als het kruipen van Mieren (g) of Gevoelloosheid gewaar, somtijds zwellen de Dijen zuchtachtig op.

In eene Ontsteking van den *Hals der Baarmoeder* (h) wordt de Pijn diep in de Holte van het Bekken gevoeld. De Mond van den Baarmoeder is gesloten, teruggetrokken, warm, hard, bij de minste aanraking zeer pijnlijk. Meestal is er een Bloedvloed en eene Vloeijing van slijmerig en etterachtig Vocht bij tegenwoordig.

In eene Ontsteking van de *geheele Baarmoeder* komen 'er niet alleen de meeste der vermelde Toevallen, maar 'er ont-

(c) *Regio postica Uteri.* (d) *Hæmorrhois.*
(e) *Regio laterialis Uteri.* (f) *Regio Iliaca.*
(g) *Formicatio.* (h) *Cervix uterina.*

ſtaan ook Pijnen in de Borſten, de Vingers, en het Hoofd, Stekingen in de Borst, Opzetting van den Buik (*i*), Suizeling, Afkeer van Lichtſtralen (*k*), Trilling, onwillekeurig Lagchen of Schreijen, IJlhoofdigheid, Slaapzucht, tusſchenpoozende Koorts, Koude der Ledematen, de Dood.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer gevaarlijk, en eene geheele Ontſteking meestal doodelijk. Schielijk gaat zij, immers, over tot Verſterving; zeldzamer tot een Ettergezwel (*l*); allerzeldzaamst tot eene Verharding van de Baarmoeder. De Terugkomst der Kraamzuiveringen doet eene hoop tot behoudenis eenigzins geboren worden.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAKEN. Eene verhoogde Werkzaamheid der Bloedvaten in de Baarmoeder.

Cauſæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene ruwe Betasting van de Baarmoeder onder eene moeijelijke Verlosſing, hevige Afſcheuring van den Moederkoek, of deszelfs lang Achterblijven in de Baarmoeder. Berſting, Omkeering, beknelde Uitzakking van de Baarmoeder. Verſtopping van de Kraamzuiveringen door Verkoeling of Schrik. Ingenomene geestrijke of Vruchtdrijvende Middelen.

(*i*) *Meteorismus.* (*k*) *Photophobia.*
(*l*) *Abſcesſus.*

Te ſterke Binding van den Onderbuik onder de Zwangerheid of na de Verlosſing. Onder de Zwangerheid ontſtaat zeldzaam eene Ontſteking van de Baarmoeder, maar wel ſomtijds bij Meisjes, die onder den Stondenvloed in koud water werken.

GENEESWIJZE. Alleen aan ſterke en bloedrijke Kraamvrouwen geſchiede eene Aderlating en worden verkoelende Middelen gegeven. Zwakke, echter, aan Zenuwkoorts onderhevig, doet de Aderlating ſchade: voor deze is de Kamfer met Heulſap alleen dienſtig. *Therapia.*

℞ *Emulſionis Amygdalinæ unc. iv.*
Camphoræ mucilagine gummi Arabici ſolutæ gr. xxx.
Laudani liquidi Sydenh. gt. xxx.
Boracis gr. x.
Syrupi Diacodii unc. j. (†)

Gebruik. Alle twee uren twee lepels.

(†) Dat is:
N. V.
Amandeldrankje *vier* oncen.
Kamfer, ontbonden in Slijm van Arabiſche Gom *dertig* greinen.
Vloeibare Heulſap van Sydenham *dertig* droppels.
Goudlijm *tien* greinen.
Stroop van Diacodion *één* once.

Uitwendig worde op den Onderbuik de Stoving van *Piderit* gelegd, die hij hemelſche Stoving noemt.

℞ *Saporis Alicantini unc. iij.*
Solvantur in aquæ Calcis libris ij, et adde
Spiritus Vini unc. v.
Sief albi Rhaſis unc. β. (†)

Gebruik. Om warm, door middel van altijd wel uitgeperſte Doeken, op den Onderbuik te leggen.

ABSCESSUS ſeu ULCUS UTERI.

ETTERGEZWEL OF ZWEER VAN DE BAARMOEDER

is een etterachtig Gezwel in de Zelfſtandigheid der Baarmoeder, ontſtaan uit eene voorafgegane Ontſteking van dezelve.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. De voorgaande voornaamſte Teekenen van eene Ontſteking: Pijn, Hitte, en Koorts verminderen langzamerhand of houden geheellijk op, maar de gewaarwording van Zwaarte en Spanning in de Baarmoeder blijft, en de Trilling ver-

(†) Dat is:
N. V.
Alikantſche Zeep *drie* oncen.
Ontbindze in *twee* ponden Kalkwater, en voeg 'er bij van
Brandewijn *vijf* oncen.
Witte Koekjes van Rhazes een *half* once.

meerdert fomtijds dikwijls. Wanneer, echter, het Ettergezwel eene Bersting dreigt, komen de verfcheurende en knagende Pijnen weder terug, de Afgang en Pislozing worden belet, en het Gezwel wordt naar den omtrek der Schamelheid in de Baarmoeder met de Vingers ontdekt. Eindelijk berst het Ettergezwel fchielijk naar de Holte der Baarmoeder of de Waterblaas, of den Endeldarm of de Holte des Onderbuiks. Deze Berfting wordt gekend uit het ophouden der Toevallen en uit den Ettervloed door de Scheede, of den Endeldarm, of met de Pis. Wanneer, echter, de Etter zich in de Holte van den Onderbuik ontlast, volgt 'er allengskens etterachtige Buikwaterzucht, uitdroogende Koorts en de Dood. Zelden, toch, breekt de Etter door de Liezen of onder den Navel uit.

VOORSPELLING. De Overgang der Ontfteking tot Verettering gebeurt fomtijds reeds binnen weinige dagen, fomtijds eerst na den twintigften dag. De gelukkigfte Uitkomst der Ziekte is, wanneer de Etter door de Scheede; ergere, wanneer zij door den Aars of de Pisblaas; en doodelijk, wanneer zij zich in de Holte des Buiks ontlast. *Prognofis.*

NAASTE OORZAAK. Eene niet op te losfen Ontfteking van de Baarmoeder. *Caufa proxima.*

Therapia. GENEESWIJZE. Tot Berſting van het Ettergezwel toe worden Pappen uit Lijnzaad en Bladen van zwart Bilzenkruid, in Melk gekookt, aangelegd. *Inwendig* geve men een Afkookſel uit den Heemswortel (*a*) en Bladen van Kaasjeskruid. Wanneer, echter, het Ettergezwel zich in de Lies of den Onderbuik openbaart, moet het dadelijk met het Mes geopend worden. Na de Berſting van het Ettergezwel geſchieden 'er Inſpuitingen in de Baarmoeder uit een Afkookſel van Peruviaanſchen Koortsbast, Eikenbast en Malrove (*b*), waarbij gevoegd worde Honig van Rozen. Ook kan 'er Kalkwater ingeſpoten worden, en men zich van Leverluchtbaden bedienen.

Inwendig worde gegeven een *Loogzoutig Mengſel* met Peruviaanſchen Koortsbast.

℞ *Corticis Peruviani unc. β.*
Coquatur in aquæ libr. j. ad Colaturam unc. viij. adde
Sal. Tartari dr. β.
Syrupi Cort. Peruviani unc. j. (†)

(*a*) *Radix Althææ.* (*b*) *Marrubium.*

(†) Dat is:
N. V.
Peruviaanſchen Koortsbast *één* half once.
Gekookt in *één* pond Water tot een Doorzeegſel van *acht* once, voeg 'er bij van
Wijn-

Gebruik. Alle twee uren twee lepels.

Pillen van Gisler.

℞ *Mercurii dulcis dr. ij.*
Camphoræ,
Croci aa. dr. j.
Theriacæ unc. β. (†)

Maak hier van Pillen van twee Greinen en

gebruik 's morgens en 's avonds twee Pillen.

DREK- OF PISONTLASTENDE FISTEL VAN DE SCHEEDE.

FISTULA EXCREMENTITIA VAGINÆ.

is een Bogtzweer (*a*) in de Holte der Scheede, welke Drekstoffe of Pis ontlast.

Het KENTEEKEN wordt ontdekt bij het zien van Pis of Drekstoffe uit den Mond der *Diagnosis.*

Wijnsteenzout een *half* dragme.
Stroop van Peruviaanschen Koortsbast *één* once.

(†) Dat is:
N. V.
Verzoete Kwik *twee* dragmen
Kamfer.
Saffraan van elks *één* dragme.
Theriak een *half* once.

(*a*) *Ulcus sinuosus.*

Scheede te voorschijn komende. De Ziekte openbaart zich meestal eerst eenige dagen na de Verlossing.

Prognosis. VOORSPELLING. Eene morsige Ziekte en moeijelijk te genezen, indien zij niet straks na de Verlossing wel behandeld wordt.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Het te lang in de Holte des Bekkens ingesloten Hoofd van de Vrucht, door zijn drukken eene Ontsteking veroorzakende in de Scheede en den Hals der Waterblaas, of in den Endeldarm, welke eenige dagen na de Verlossing tot Verettering overgaat.

Therapia. GENEESWIJZE. 'Er worde in den Pisweg een hol Waskaarsje (*b*) gebragt, maar in de Scheede de

Zalf tegen Fistelzweren.

℞ *Herbæ Cicutæ,*
Florum Zinci,
Aquilæ albæ,
Sacchari Saturni aa. dr. jß.
Mellis rosati q. s. (†)

Maak

(*b*) *Bougie.*

(†) Dat is:
N. V.
Het Kruid van dolle Kervel,
Bloemen van Spiauter,
Witten Arend,
Loodsuiker van elks *anderhalf* dragme.
Rozenhonig *zoveel genoeg* is.

Maak hiervan eene Zalve en

gebruik ze om 's morgens en 's avonds met geplukt Linnen of eene ſpongie in de Scheede te brengen.

Inwendig worde gegeven een loogzoutig Mengſel, of de Pillen van *Gisler*.

PISONTLOPING VAN KRAAMVROUWEN

ENURESIS PUERPERARUM.

is eene onwillekeurige Pisdroppeling uit den Mond van den Pisweg.

Het KENTEEKEN wordt men gewaar op het zien van Pis uit den Pisweg, niet uit den Mond der Scheede, droppelende. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Zij is eene ſomtijds moeijelijk genoeg te genezen, Ziekte. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Slapheid van den Hals der Waterblaas door eene drukking van het te lang ingeſloten Hoofd der Vrucht. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Na het ophouden der Kraam zuiveringen worde op de Schamelheid gelegd eene koude Stoving, en inwendig geve men het *Therapia.*

Poeder tegen niet inhouden van de Pis.

℞ *Foliorum uvæ urſinæ unc. j.*
Cantharidum tenuisſime pulver. gr. vij.

Sac-

Sacchari albi unc. β. (†)

Gebruik. Driemaal daags een kleine lepel.

GANGRÆNA UTERI.

VERSTERVING VAN DE BAARMOEDER

is eene Verſterving van de Baarmoeder door voorafgegane Ontſteking van dezelve.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. 'Er is eene ſchielijke Ontlasting van Pijn, van Hitte en Spanning in de Baarmoeder. Aanhoudende Trilling, zeer groote Zwakheid en Beving van het geheele Ligchaam. Een ſnelle, kleine, diepe Pols, Flaauwte, bijzondere Onaandoenlijkheid van Geest, Koude der Ledematen, Opzwelling van den Onderbuik. De hand, in de Baarmoeder gebragt, voelt overal gekraak als van eene Wind- of Luchtgezwel, en wanneer de hand uitgetrokken wordt, volgt 'er ſtraks een ſtinkende en krengachtige Vloed uit de Teeldeelen.

Prognoſis. VOORSPELLING. Eene Ziekte, welke der Kraamvrouwen bijna altijd doodelijk is.

(†) Dat is:

N. V.

Bladen van Beerenbezien *één* once.

Zeer fijn geſtotene Spaanſche Vliegen *zeven* greinen.

Witte Suiker een *half* once.

NAASTE OORZAAK. Eene Ophouding van de Levenskracht der Vaten en Zenuwen in de Baarmoeder. *Causa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAAK. Eene ſterke Ontſteking van de Baarmoeder door eene voorafgegane hevige Verlosſing, Berſting, Omkeering of Uitrekking van de Baarmoeder, of door het uitſcheuren van den Moederkoek, of door Verkoeling van de Baarmoeder na de Verlosſing. Somtijds is 'er eene heerſchende Verſterving (*a*), welke bijna aan alle Kraamvrouwen doodelijk is. *Causæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Inwendig geve men den Peruviaanſchen Koortsbast en gekamferde Naptha. *Inwendig* geſchieden 'er Inſpuitingen tegen Verrotting met bijvoeging van Kamfer, in Terpentijnolie ontbonden, en worden gelijkſoortige Stovingen aangelegd. Indien in eene Uitzakking der Baarmoeder, nadat zij volkomen geworden is, het Heet Vuur (*b*) komt, kan de Afzetting (*c*) beproefd worden. *Therapia.*

(*a*) *Epidemia gangrænoſa.* (*b*) *Sphacelus.*
(*c*) *Amputatio.*

ROOS VAN KRAAMVROUWEN

ERYSIPELAS PUERPERARUM. is eene Koorts met Uitbotting van Roos in het Aangezigt, of op de Ledematen of de Borften.

Diagnosis. KENTEEKENEN. De Zwelling van den Huid is meest oppervlakkig, bleek rood, blinkende, heet, jeukende, fcheurende met Koorts. Eigen is het dezer Ontfteking, dat de Roodheid, met den Vinger gedrukt zijnde, verdwijnt, en, na het wegnemen van den Vinger, ftraks weder te voorfchijn komt. In eene Roos van het Aangezigt worden de Oogen en Neusgaten gefloten. Bij Kraamvrouwen doet fomtijds de Roos, uit de voeten langs de Beenen en Dijen opklimmende, de Lendenen, den Onderbuik en de Borften, ja bijna het geheele Ligchaam aan. Somtijds gaat de Roos uit de Beenen tot in de Baarmoeder over, van waar de Pijn komt in den Onderbuik (*a*), die zich tot de Lendenen en de Borst uitftrekt.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is voor Zwangeren en Kraamvrouwen, gelijk de Scharlakenkoorts, zeer gevaarlijk. Indien zij de Baarmoeder aantast, is zij meestal doodelijk. Eenvoudige Roos wordt

(*a*) *Hypogaftrium.*

meestal opgelost: die van eenen ontſtekenden aard (*b*) gaat tot Verettering, en die met Zenuwkoorts vergezeld (*c*) is, tot Verrotting over. Nu en dan verhuist zij met levensgevaar uit eenig uitwendig gedeelte naar de Ingewanden.

NAASTE OORZAAK. Eene eigenſoortige Ontſteking in de Oppervlakte van de Huid. *Cauſa proxima.* Somtijds is 'er eene heerſchende Geſteldheid (*d*) bij, en de Ziekte is beſmettelijk.

OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene ſchielijke verandering in het Luchtgeſtel, Vrees, Toorn, Verkoeling, Buikvervuiling, aangelegde Pleisters of andere Middelen, welke de Huid uit haren eigenen aard (*e*) niet kan verdragen. Somtijds komt 'er eene Geſteldheid des Ligchaams bij, welke, meermalen binnen het jaar, aan de Ziekte onderworpen is. *Cauſæ excitantes.*

GENEESWIJZE. In eene eenvoudige Roos geve men inwendig een Mengſel uit Conſerf van Vlier met den Geest van Minderer. *Uitwendig* legge men aan een zakje gevuld met Roggezemelen en een weinig Kamfer, of *Therapia.*

Ge-

(*b*) *Eryſipelas phlegmonodeum.* (*c*) —— *typhoſum.* (*d*) *Conſtitutio epidemica.*
(*e*) *Ex Idioſyncraſia.*

Gekamferde Poeder.

℞ *Cretæ Colonienſis unc. j.*
Camphoræ Sp. Vini tritæ gr. x. (†)

Gebruik. Worde op blaauw Papier, waarin de Broodſuiker gerold wordt, geſmeerd en aangelegd.

In Roos, met Zenuwkoorts vergezeld, worde aangelegd gekamferde Brandewijn, en inwendig alle uren gegeven een half dragme van den Peruviaanſchen Koortsbast met eenige greinen Kamfer (*).

CARDIALGIA.

MAAGPIJN

is eene Pijn in de Maag zonder Koorts.

Diagnoſis. De KENTEEKENEN wordt men ontwaar uit het Berigt van de Kraamvrouw. Men gevoelt eene zeer hevige pijn omtrent het Middenbuiksgewest (*a*). In eene zwaardere Ziekte, echter, wordt de Ademhaling benaauwd en moeijelijk, de

(†) Dat is:
N. V.
Keulsch Krijt *één* once.
Kamfer in Brandewijn gewreven *tien* greinen.

(*) Verzameling van uitgelezene Verhandelingen ten gebruike van Geneeskundigen XXſte Boek, 3 en 4 Stuk, blz. 621. *Hoogd. Uitgave.*

(*a*) *Epigaſtrium.*

Pols klein en nedergedrukt, het Aangezigt bleek, de Pis waterig, en de Ledematen koud. Somtijds ontſtaan 'er Draaijingen in het Hoofd, Zamentrekking van den Slokdarm, Hartklopping en Flaauwte. De Ziekte komt aan met langere of kortere Verheffingen.

VOORSPELLING. De Ziekte is moeijelijk te verdragen; zeldzaam, echter, bij de Verheffing doodelijk. Niet zelden komt de Ziekte reeds onder de Zwangerheid, ſomtijds eerst na de Verlosſing aan. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene krampachtige Aandoening van de Maag, door Medegevoeligheid van de Baarmoeder met de Maag. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Onder de Verheffing worde *inwendig* gegeven Naphtha, Heulſapmiddelen, Selterwater of Luchtpoeder. *Uitwendig* worde in den omtrek van de Maag ingewreven Zalf met Heulſap, of, indien die niet voldoet, legge men eene gekamferde Spaanſche Vliegpleister. De Verheffing geëindigd zijnde, geve men Quasſie met Bloemen van Spiauter. In ſlepende Maagpijn wordt aangeprezen de Kalk van Bismuth. Driemaal daags worde daarvan een half, vervolgens een geheel grein gegeven. *Therapia.*

BUIKLOOP

DIARRHOEA.

is eene aanhoudende Ontlasting van dunne Drekstoffe.

Diagnosis. Het KENTEEKEN wordt ontdekt uit het Berigt van de Kraamvrouwe. Somtijds is de Buikloop snijdende, en met Persing en Verstopping der Kraamzuiveringen vergezeld.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is gevaarlijk, indien de Kraamzuiveringen niet terug komen.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Medegevoeligheid van de Baarmoeder met de Ingewanden.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene Verkoeling van den Onderbuik, of Verstopping van Kraamzuiveringen, somtijds eene Zogverplaatsing.

Therapia. GENEESWIJZE. 'Er worde gegeven een Mengsel uit Heulsap en bereide Oesterschelpen. Wanneer, echter, de Kraamzuiveringen niet terug komen, diene men toe Goudlijm met Arabische Gom (*).

ZINKINGPIJNEN VAN KRAAMVROUWEN

RHEUMATISMUS PUERPERARUM.

zijn Pijnen, welke eenig gedeelte van de Spieren der Kraamvrouwen aandoen.

(*) BREFELD ter aangehaalde Plaatse, bl. 163.

KENTEEKENEN. De Pijn is bijna bepaald (*a*) en zonder Koorts. Het aangedane gedeelte zwelt zelden op, maar is doorgaans ijskoud en ſtram. De Ziekte vestigt zich het allermeest in den Hals, den Schouder, het Schouderblad, de Knie, den Voet, de Hand, de Lendenen, en de Heup. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is niet gevaarlijk, zelden van plaats verwisſelende, maar dikwijls zeer lastig, uit hoofde van de ſcherpte der pijn en lange duurzaamheid. De meeste Lijderesſen, immers, doet zij gewoonlijk ſomtijds maanden, ja boven het jaar aan. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Verplaatſing van Zog of Water, door Verkoeling naar eenig gedeelte overgebragt. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. 'Er worde toegediend een Afkookſel van de Stengels van Elfrank, welk in alle Ziekten uit belette Zogmaking wordt aanprezen (*). Ook is Kamfer en Heulſap in de ſcherpte der Pijn dikwijls van dienst geweest. *Therapia.*

(*a*) *Fixus.*

(*) Verzamelingen voor practiſerende Geneesheeren, B. VI. St. 3, bl. 462.

ECLAMPSIA.

S T U I P E N.

Zie de ZIEKTEN VAN ZWANGEREN

PARALYSIS.

V E R L A M M I N G

is een Onvermogen om willekeurig de Armen of Beenen te bewegen met eene Verflapping van dezelve.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Zeldzamer worden de bovenste, maar meestal de onderste Ledematen bevonden door Verlamming aangedaan te zijn, vergezeld met Loslijvigheid. In eene *volkomene* Verlamming (*a*) heeft men geene Beweging en Gevoel, het getroffen Deel is flap en kouder dan de andere Deelen, en teert langzamerhand uit. De Pols is doorgaans klein en zwak.

In eene *onvolkomene* Verlamming (*b*) is alleen de Beweging of alleen het Gevoel weggenomen.

Prognosis. VOORSPELLING. Zij is meestal eene langdurige Ziekte, en eene volkomene Verlamming wordt zelden genezen.

Causa proxima. De NAASTE OORZAAK schijnt eene plaatselijke Beroerte (*c*) te zijn in de Hersenen of het Ruggemerg.

(*a*) *Paralysis completa.* (*b*) *Paralysis incompleta* seu *Paresis.* (*c*) *Apoplexia.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene te groote Ligchaamsvermoeijing onder de Verlossing. Eene hevige Drukking der Zenuwen bij den Doorgang van het Hoofd, door de Holte des Bekkens. Zogverplaatsing naar het Ruggemerg (*). *Causæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Inwendig worde toegediend een *Therapia.*

Mengsel tegen Verlamming

℞ *Florum Arnicæ pug. ij.*
Infundantur in aquæ unc. vj.
Colaturæ adde
Naphthæ Vitrioli dr. j.
Syrupi Menthæ piperitæ unc. j. (†)

Gebruik. Alle twee uren twee lepels.

(*) MURSINA ter aangehaalde plaatse, bl. 168. heeft zoodanige Zogverplaatsing in het Werverhol gezien. De Kraamvrouw stierf den derden dag der Ziekte, welke de zesde was na de Verlossing. Vóór den dood ontstond 'er eene groote Pijn in de Lendenen, en tegelijk eene Verlamming en Ongevoeligheid van de benedenste Ledematen.

(†) Dat is:
N. V.
Valkruidbloemen *twee* handen vol.
Getrokken op *zes* oncen Water, en doorgezegen, voeg gij 'er van
Naphtha van Vitriool *één* dragme.
Stroop van Pepermunte *één* once.

Uitwendig worden aangelegd Kruidachtige Stovingen, Vlugzalf met Kamfer, Geest van Mieren met het Tinctuur van Spaansche Vliegen. Eindelijk beproeve men Leverluchtbaden, Bedruipingen, Geesseling met Brandnetels (*a*), het Galvanisme. 'Er worden in eene Verlamming van de Armen Spaansche Vliegpleisters gelegd tegen het zevende Wervelbeen van den Hals, en in eene Verlamming van de benedenste Ledematen tegen de Lendenen of het Heiligbeen. Ook wordt aangeprezen eene

Pleister tegen Verlamming.

℞ *Balsami Peruviani dr. ij.*
Opii puri gr. xx.
Emplastri diachylon Gummosi g. s. (†).

Maak hiervan eene Pleister, van welke een gedeelte op zijde gesmeerd en aangelegd moet worden.

MANIA PUERPERARUM.

RAZERNIJ VAN KRAAMVROUWEN

noemt men eene IJlhoofdigheid gedurend het Kraambedde ontstaan.

(*a*) *Urticatio.*
(†) Dat is:
N. V.
Balsem van Peru *twee* dragmen.

Zui-

De KENTEEKENEN openbaren zich bij het onderzoek naar de verſtandelijke Vermogens van de Zieke. De Ziekte ontſtaat meestal weinige dagen na de Verlosſing, ſomtijds, echter, veel later. In het begin der Ziekte is 'er dikwijls Koorts en zware Hoofdpijn, en daarna, terwijl de Koorts ophoudt, blijft de IJlhoofdigheid aanhouden. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is niet gevaarlijk maar lastig. De meesten herſtellen van zelve, ſommigen bij eene nieuwe Zwangerheid. Doch die onder de Zwangerheid met deze Ziekte worden aangetast, beteren dadelijk na de Verlosſing. *Prognoſis.*

Welke zou toch de NAASTE OORZAAK zijn? Misſchien eene Zogverplaatſing naar de Herſenen? Misſchien eene Medegevoeligheid van de Baarmoeder met de Herſenen. Somtijds, immers, verdwijnt in deze Ziekte het Zog niet uit de Borſten (*). Maar zeldzamer tast de Ziekte de Zogenden aan. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Onthouding van Zogen, ſchielijke Zogopſtopping door Koude, Toorn of door Schrik. *Cauſa proxima.*

Zuivere Heulſap *twintig* greinen.

Diachyl. Gompleister *zooveel genoeg* is.

(*) Handelingen van het Genootſchap te Koppenhagen, Vol. 2. bl. 13 *in het Latijn.*

Therapia. GENEESWIJZE. Na een voorafgegaan Purgeermiddel worde gegeven gekamferde Azijn, of het paarsch Vingerhoedkruid met Kamfer. Men plaatse eene Spaansche Vliegpleister op het afgeschoren Hoofd. Bij Verstopping, echter, van de Kraamzuiveringen geve men tegelijk een Loogzoutig- of Goudlijm mengsel

Gekamferde Azijn.

℞ *Aceti Vini optimi Libr.* ß.
Camphoræ gr. xx.
Syrupi Cort. Aurant. unc. j. (†)

Gebruik. Driemaal een lepel.

Poeder tegen Razernij.

℞ *Digitalis purpureæ gr.* ß.
Camphoræ gr. j.
*Salis essentialis Tartari gr. j*ß.
Sacchari albi gr. iij. (††)

(†) Dat is:

N. V.

Besten Wijnazijn een *half* pond.
Kamfer *twintig* greinen.
Stroop van Oranjeschillen *één* once.

(††) Dat is:

N. V.

Paarsch Vingerhoedkruid een *half* grein.
Kamfer *één* grein.

We-

Maak zoodanige *twaalf* Poeders en

gebruik, dagelijks 's morgens en 's avonds één Poeder.

Loogzoutig Mengſel.

℞ *Aquæ Menthæ unc. vj.*
Olei Tartari p. d. dr.
Syrupi Cort. Aurant. unc. j. (†)

gebruik. 's Morgens en 's avonds een lepel.

Koloquint Zalf.

℞ *Colocynthidis gr. xx.*
Axungiæ porcinæ q. ſ. (††)

Maak hiervan eene Zalf en

gebruik ze om 's avonds, na men te te bedde is gaan liggen, den Onderbuik 'er mede te ſmeren (*).

Wezenlijk Zout van Wijnſteen *anderhalf* grein.
Witte Suiker *drie* greinen.

(†) Dat is:
N. V.
Kruis en Muntwater *zes* oncen.
Neergedrupte Wijnſteenolie een *half* dragme.
Stroop van Oranjeſchillen *één* once.

(††) Dat is:
N. V.
Kolequint *twintig* greinen.
Varkensreuzel *zoo veel genoeg* is.

(*) Verzamelingen ten gebruike van practiſerende Ge-

PHYSCONIA UTERI DOLOROSA.

PIJNLIJKE OPZETTING VAN DE BAARMOEDER

is eene pijnlijke Opzwelling vam de Baarmoeder.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Somtijds blijft de Baarmoeder na de Verlosfing opgezwollen, fomtijds zwelt zij later zoo op, dat zij boven de Schamelheidsbeenderen kan gevoeld worden. Tegelijk is 'er bij eene pijnlijke Gewaarwording in het Bekken en de onderfte Ledematen, voor het overige bevindt zich de Kraamvrouw wel.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is noch gevaarlijk, noch moeijelijk te genezen.

Caufa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Opvulling van de Baarmoeder door het niet wel uitvloeijen der Kraamzuiveringen.

Therapia. GENEESWIJZE. Van dienst is geweest een

Mengfel van den Zevenboom (*).

℞ *Herbæ Sabinæ recentis unc. j.*
Coquatur leni calore per horam vel mediam

Geneesheeren B. XXII. St. I. bl. 48. *Hoogd. Uitgave.* Velen door de Ziekte van Razernij aangedaan, onder welke eene Kraamvrouw, werden door deze Zalf genezen.

(*) HUFELAND. Journaal B. IX. St. I. bl. 123. *Hoogd. Uitgave.*

diam cum aquæ communis q. ſ. Colaturæ unciarum vj. adde.
Syrupi Diacodii,
—— Rubi Idæi aa. unc. j. (†)

Gebruik. Alle twee uren een middelmatig kopje.

Wanneer de Zevenboom geen baat doet, geve men Goudlijm of een Loogzoutig Mengſel.

GROOTHEID VAN DEN ONDERBUIK

MAGNITUDO ABDOMINIS.

beſtaat in een' Onderbuik door het veelvuldig baren groot blijvenden.

KENTEEKENEN. De Onderbuik ſteekt zeer uit, maar is overal zacht, veerkrachtig, onpijnlijk en niet vochtgolvend, en de Vrouw geniet eene ongeſtoorde Gezondheid. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is meestal eene ongeneeslijke Wanſtaltigheid des Ligchaams. *Prognoſis.*

(†) Dat is:
N. V.
Versch Kruid van den Zevenboom *één* once.
Gekookt over eene zachte Hitte één of een half uur, met zoo veel gemeen water, als genoeg is, tot een Doorzeegſel van *zes* oncen, voeg 'er bij van
Stroop van Diacodion.
—— —— Braambozen van elks *één* once.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene groote overvloed van sponsachtig Vet, boven en onder de Spieren van den Benedenbuik verzameld. In een Lijk worden alle Ingewanden van den Onderbuik welgesteld gevonden.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Veelvuldige Verlossing met geneigdheid tot Vettigheid. Magere Vrouwen, immers, zijn niet gewoon door dit Gebrek aangetast te worden.

Therapia. De GENEESWIJZE is meestal vruchteloos. Maar men beproeve een Extract van Genadekruid (*a*), en de te zeer overhangende Onderbuik worde opgeligt door eenen Buikfingel. Eene sterke Zwachteling van den Onderbuik onder de Dragt, en dadelijk na de Verlossing doet geen voordeel en is schadelijk.

LIPOMA OMENTI.

VETGEZWEL VAN HET DARMNET

is een vetachtig Gezwel in het Darmnet, uit de Verlossing overgebleven.

Diagnosis. KENTEEKENEN. 'Er wordt in de Holte van den Onderbuik een hard, onpijnlijk, bewegelijk Gezwel gevoeld, welk meestal de grootte heeft van eene Vuist.

(*a*) *Gratiola.*

VOORSPELLING. Het Gezwel, gelijk ik bij velen gezien heb, blijft onveranderd en zonder nadeel het geheele leven. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Een door de zwangere Baarmoeder zamengerold, zamengedrukt, en zamengegroeid Darmnet. *Causa proxima.*

Alle GENEESWIJZE is te vergeefsch. *Therapia.*

WITTE VLOED VAN KRAAMVROUWEN

LEUCORRHOEA PUERPERARUM.

is eene Droppeling van etter en melkachtig Vocht uit de Scheede van Kraamvrouwen.

De KENTEEKENEN wordt men gewaar uit slijm-, etterachtige, of naar melk gelijkende witte en zuur riekende Vlekken, zeer lang na de Verlosfing in het linnen der Kraamvrouwen zigtbaar. De witte Kraamzuiveringen immers houden van zelve eenige dagen na de Verlosfing op. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte duurt somtijds vele maanden, ja dikwijls over het jaar, verzwakt zeer, maakt de zamenwoning voor den Man ongevallig, en brengt Onvruchtbaarheid te weeg. Wanneer de Vrouw, echter, ontvangt, krijgt zij ligtelijk eene Miskraam. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene zwakheid van de Baarmoeder en Scheede, of eene Plaatsneming van Zog naar de Baarmoeder. *Causa proxima.*

Want de Ziekte doet het meest Vrouwen aan, die niet Zogen.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Veelvuldig Kramen, veelvuldige Zamenwoning gedurend hetzelve, verwaarlozing van te laten Zuigen.

Therapia. GENEESWIJZE. Men geve een Slikmiddel tegen witten Vloed met Tinctuur van Kaneel, voor den Drank een Afkooksel van Elfrank, en 'er worde Kalkwater ingespoten.

℞ *Balsami Copaivæ,*
Tincturæ Cinnamomi aa. unc. ß.
Spiritus Nitri dulc. dr. iij.
Syrupi Cort. Aurant. unc. ij. (†)

Gebruik. Driemaal twee kleine lepels.

PHYSOMETRA.

TROMMELZUCHT

Zie de Ziekten van JONGGETROUWDEN.

(†) Dat is:
N. V.
Balsem van Copaiva,
Tinctuur van Kaneel van elks een *half* once.
Verzoete Geest van Salpeter *drie* dragmen.
Stroop van Oranjeschillen *twee* oncen.

ZAMENGROEIJING VAN DE SCHEEDE

CONCRETIO VAGINÆ.

heet eene Zamengroeijing van de Wanden der Scheede gedurende het Kraambedde.

Het KENTEEKEN wordt door het Gezigt ontdekt, wanneer Zamengroeijing in den Ingang der Scheede plaats heeft, en door onderzoek met den Vinger, wanneer de Scheede meer binnenwaarts is zamengegroeid. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte belet de vleefchelijke Bijwoning, nieuwe Ontvangenis en het uitvloeijen van de Maandftonden. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Berfting der Scheede onder de Verlosfing, of Verzwering in het Kraambedde (*). *Caufa proxima.*

GENEESWIJZE. De Plaats der zamengegroeide Scheede worde voorzigtiglijk doorgefneden, en opdat zij niet weder zamengroeije, brenge men 'er eenen Steekwiek in. *Therapia.*

(*) WALTER, Bedenkingen over de Teeldeelen des Vrouwelijken Geflachts, bl. 10. *Hoogd. Uitgave.*

PROLAPSUS UTERI.

UITZAKKING VAN DE BAARMOEDER

Zie de Ziekten van ZWANGEREN.

PROLAPSUS ANI.

UITZAKKING VAN DEN AARS

Zie de Ziekten van BARENDEN.

VARICES CRURUM.

SPATTEN AAN DE BEENEN

Zie de Ziekten van ZWANGEREN.

NIGREDO FACIEI.

ZWARTHEID VAN HET AANGEZIGT

is eene zwarte Kleur van het Aangezigt of der Wangen, gedurende de Zwangerheid.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Somtijds wordt het geheele Aangezigt tot den Hals toe zwart, somtijds ontstaat alleen op ééne der beide Wangen onder het oog, gelijk ik gezien heb, eene breede zwartkleurige Vlek.

VOORSPELLING. De Zwartheid verdwijnt somtijds met de Verlossing (*). De Vlekken der Wangen, echter, welke ik gezien heb, duurden vijftien jaren, maar 'er volgde buiten den misstand geen ander kwaad. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. Hoe de Vrucht op de Huid van het Aangezigt werkt, is onbekend. Is het ook eene achterblijvende Koolstof (*a*) van de Uitwasemingstoffe op den Huid van het Aangezigt. (†) Deze bestaat immers uit twee derden Kool- en een derde gedeelte Stikstof (*b*). *Causa proxima.*

Geene GENEESWIJZE is 'er bekend. *Therapia.*

NAVELBREUK

OMPHALOCELE seu HERNIA UMBILICALIS.

is eene Opzwelling van den Navel, bevattende eenig Ingewand van den Onderbuik.

(*) *Lorry*, over de Zwartgalligheid. *In het Latijn.*

(*a*) *Carbonium.*

(†) Salzburgsche Maandelijksch Scheikundig Tijdschrift, 1806. B. III. No. 33. *Hoogd. Uitgave.*

(*b*) *Azot.*

Diagnosis. KENTEEKENEN. Het is een zacht, onpijnlijk, aan de Huid gelijkkleurig Gezwel, dat zich in den Onderbuik laat terug brengen. Wanneer het Darmnet 'er in bevat wordt, is het Gezwel hardachtig, en zonder murmeling; wanneer 'er Ingewand in besloten is, is het Gezwel veerkrachtig en keert met murmeling terug.

Prognosis. VOORSPELLING. Eene Ziekte, welke bij Vrouwen, die reeds eenige malen gekraamd hebben, zeer veelvuldig en moeijelijk te genezen is.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene hevige en langdurige Persing onder de Verlossing, waardoor de Onderbuiks Ingewanden sterk tegen den Buikring gedrukt worden.

Therapia. GENEESWIJZE. De Breuk ingebragt zijnde, worde 'er aangelegd een goede veerkrachtige Breukband, en de Navel dagelijks met Brandewijn, gemengd met het Wondewater van Theden, afgewasschen. Zwangeren, die eene Breuk hebben, moeten altijd onder de Verlossing den Breukband aanhouden.

SCHEEDEBREUK

COLPOCELE seu HERNIA VAGINALIS. is een Gezwel in de Scheede, bevattende het Ingewand van den Onderbuik.

KENTEEKENEN. Een Gezwel in de Holte der Scheede uitpuilende, ſomtijds buiten de Schamelheid uitſtekende, onpijnlijk en in de Onderbuik kunnende teruggebragt worden. Bij het liggen op den Rug, en de Billen opgeheven zijnde, wijkt het meestal van zelf terug. Het kan het Darmnet, een Darm of de Waterblaas in zich beſluiten. Zoodanige Breuk, met de Vingers gedrukt, verwekt de Pislozing en veroorzaakt ſomtijds ook Pisopſtopping. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Zij is eene moeijelijk te genezen Breuk. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Verſlapping van de Wanden der Scheede, door veelvuldige of moeijelijke Verlosſing, of door eene Uitzakking, of door langen witten Vloed. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. De ingebragte Breuk worde in den beginne ingehouden door eene Spongie, verzadigd met een Afkookſel van den Bast van Eikenboomen met Aluin. Langzamerhand, echter, worde 'er een goede Zetprop, (*a*) aangelegd. *Therapia.*

MANKGAAN VAN KRAAMVROUWEN

CLAUDICATIO PUERPERARUM.

is een hinkende Gang van de Kraamvrouw.

Het KENTEEKEN worde op het Gezigt ontdekt. *Diagnoſis.*

(*a*) *Peſſarium.*

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is zelden te genezen, maar niet zoo zeldzaam. Ik heb in de Baden te *Baden* ten zelfden tijd drie Vrouwen gezien, die reeds vele jaren uit eene Verlosſing mank gingen.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene onregelmatige werking der Spieren, welke de Dijen bewegen.

Cauſæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene niet ingebragte afwijking van de Beenderen van het Bekken of van het Staartbeen. Eene Zogverplaatſing in het Dijegelid. Eene Zinkingachtige pijn van hetzelve gedurende de Kraam.

Therapia. GENEESWIJZE. Het kwaad nog versch zijnde, zijn ſomtijds van dienst Leverluchtbaden, en ſmeringen met gekamferde Vlugzalf. Verouderd Mankgaan is ongeneeslijk.

ZIEKTEN

VAN

ZOGENDEN,

welke uit het Zogen van het Kind ontſtaan, of hetzelve beletten.

I N H O U D.

ZIEKTEN

VAN

ZOGENDEN.

PIJN IN DE BORSTEN DOOR OPZETTING VAN HET ZOG

MASTODYNIA LACTEA.

is eene lastige gewaarwording van eene gezwollene Borst door te groote Vergaring van Zog.

KENTEEKENEN. De Borsten zwellen zeer, maar blijven zacht, gelijkkleurig aan de Huid en onpijnlijk, tenzij zij gedrukt worden. Doch de gewaarwording van Spanning is zoo groot, dat de zogende Vrouw de Armen niet naar voren durft brengen. Gevoelige Voedſters worden ſomtijds door Koorts, Benaauwdheid, Onrustigheid, ja door eene zachte IJlhoofdigheid aangedaan. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De Ziekte, aan zichzelve overgelaten, verandert ligtelijk in eene *Prognoſis.*

Ontfteking van de Borst, of in eene Zogverplaatfing.

Caufa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Ontlediging van overvloedig Zog uit eene verwaarloosde Borst, en zonder ftrengere bepaling van den Leef- en Eetregel.

Caufæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAAK. Te late Aanlegging van het geboren Kind aan de Borsten, of eene Ziekte van het Kind, om welke het weigert te zuigen, of deszelfs haastig Spenen, onder het gebruik van Vleeschfoepen, en wel zoo overvloedig, als terwijl men zoogde.

Therapia. GENEESWIJZE. Wanneer de Kraamvrouw het Kind de Borsten weigert, moet het Zog uit de gezwollene Borst door een ander Kind gehaald worden, of door een Zuiginftrument uit veerkrachtige Hars, en de Leefwijze zij zeer fpaarzaam, zonder gebruik van Vleeschnat. De Borsten worden met gekamferd Linnen, niet met een Pleister bedekt, en inwendig geve men, opdat de Stoelgang en de Kraamzuiveringen bevorderd worden een

Kraammengfel.

℞ *Arcani duplicati dr. ij.*
Croci Auftriaci gr. x.
Aquæ Flor. Chamomillæ unc. iv.

Sy:

Syrupi Cort. Aurant. unc. j. (†)

Gebruik. Alle twee uren twee lepels.

ZOGVERDWIJNING

AGALAXIS.

is eene Verdwijning van het Zog uit de Borsten.

KENTEEKENEN. Slapheid der Borsten, en geene Droppeling van Zog uit de Tepels, terwijl de Borsten uitgehaald worden. Somtijds verdwijnt het Zog ſnellijk, ſomtijds langzaam uit de Borsten. Arme Voedſters hebben weinig Zog in de Borsten, maar bij die eene ruime tafel genieten heeft eene overvloedige Afſcheiding van Zog plaats. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. Op eene ſchielijke Zogverdwijning volgt ſomtijds eene Verplaatſing van hetzelve ergens anders. Gehuurde Minnen zijn gewoon de Zogverdwijning te verbergen, waardoor hare Voedſterling vervalt. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene belette Afſcheiding van het Zog in de Borsten. *Cauſa proxima.*

(†) Dat is:
N. V.
Dubbel Geheimzout *twee* dragmen.
Oostenrijkſchen Saffraan *tien* greinen.
Water van Kamillebloemen *vier* oncen.
Stroop van Oranjeſchillen *één* once.

Causæ remotæ. VERWIJDERDE OORZAKEN. Te ſpaarzame Leefwijze, Misbruik van zure Spijzen, Verkoeling van de Borsten, Verſchrikking, Toorn van de Voedſter. Aankomende Stondenvloed of nieuwe Zwangerheid, veelvuldige Vleeſchelijke Vermenging, Buikloop; ſomtijds is de Oorzaak verborgen.

Therapia. GENEESWIJZE. Men diene overvloedig Voedſel toe met Vleeschſoepen en goed Bier. Tegelijk worde gedronken het

Zogverwekkend Afkookſel van Berg.

℞ *Radicis Foeniculi,*
Herbæ Foeniculi,
——— *Cerefolii aa. M. j.*
Seminis Foeniculi
——— *Aniſi*
——— *Anethi aa. M. β.* (†)

Gebruik. Men kookt een kleinen tijd twee groote Lepels vol met anderhalf pond

(†) Dat is:
N. V.
Wortel van Fenkel,
Kruid van Fenkel
——— ——— Kervel van elks *één* handvol.
Zaad van Fenkel
——— ——— Anijs
——— ——— Dille van elks eene *halve* handvol.

pond Water, en doorgezegen zijnde drinkt men 'er dagelijks van.

ONTSTEKING VAN DE BORST INFLAMMATIO MAMMÆ.

is eene Ontſteking door het Zog in de Borst.

KENTEEKENEN. De geheele Borst van de Voedſter zwelt op, wordt heet en rood, wanneer de Ontſteking plaats heeft in het Vetvlies. Wanneer, echter, de Borstklier is ontſtoken, voelt men alleen zoodanig plaatſelijk Gezwel in de Borst. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Eene Ontſteking van de Borst wordt zeldzaam opgelost; eene Vetontſteking gaat tot Ettergezwel; eene Klierontſteking tot Verharding gewoonlijk over. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene verhoogde Levenskracht van de Bloedvaten in de Borsten. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Verwaarloosde Zoging. Verkoeling of Kwetſing van de Borst. Toorn of ſchielijke Verſchrikking. Te geringe Zuiging van het Kind. Genuttigde zure Spijzen. Aangelegde vette Pleisters. *Cauſæ excitantes.*

VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. De Ziekte tast meestal de Vrouwen aan, die voor het eerst kramen. *Cauſa disponens.*

Therapia. GENEESWIJZE. In het begin der Ziekte, opdat de Ontsteking worde opgelost, legge men aan eene Stoving uit verzachtende Kruiden, en Bladeren van zwart Bilzenkruid, in plantdelfstoffelijk Water gekookt, en het Kind worde alleenlijk gezoogd uit de gezonde Borst.

Wanneer de Oplossing niet in kort volgt, worde op de meest uitstekende plaats van het Gezwel gelegd eene middenmatig ronde Pleister van zamengestelde Diachylonpleister, op welke een weinig Koningzalf gesmeerd wordt, en daarover eene verzachtende Pap.

Een uitstekend Ettergezwel in eene verhittende Ontsteking (*a*) worde met het Mes geopend en naar de Kunst genezen. Doch een Klierettergezwel late men liever aan de Natuur over, want de Etter verzacht de hardheid van de Klier, en opent daarna het Gezwel.

SCIRRHUS LACTEUS MAMMÆ.

KNOESTGEZWEL IN DE BORST DOOR HET ZOG

wordt gezegd eene Borstklier, door ingelaten Zog verhard.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Een hard, onpijnlijk, met de Huid gelijkkleurig en onder het Vel beweegbaar Gezwel, ontstaan in het

(*a*) *Inflammatio phlegmonosa.*

Kraambed uit eene voorafgegane Ontſteking.

VOORSPELLING. De Ziekte is moeijelijk te genezen. Niet zelden duurt zij het geheele leven, ſomtijds, echter, verdwijnt zij na vele jaren van zelve; ſomtijds onder eene nieuwe Zoging van een Kind, ſomtijds kort na den eerſten Stondenvloed van de Kraamvrouw. Nooit heb ik een door Zog ontſtaan Knoestgezwel van de Borst gezien, welk na het ophouden der Stonden tot Kanker is overgegaan. Maar een Knoestgezwel, welk voor het Kraambedde reeds aanwezig was, moet onderſcheiden worden van dat door Zog ontſtaat. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Vervulling van de Borstklier met ingelaten Zog. *Cauſa proxima.*

VERWIJDERDE OORZAKEN. Voorafgegane Ontſteking van de Borstklier, Verkoeling van de Borst, Schrik onder het zogen. *Cauſa remota.*

GENEESWIJZE. Uitwendig worde in het begin der Ziekte aangelegd Olie, in welke Kamfer en eenige droppelen van Geest van Ammoniakzout ontbonden is. Of eene *Therapia.*

Oploſſende Pleister.

℞ *Emplastri Cicutæ,*

——— *Mercurialis aa. unc. j.*

Opii

Opii drachm. ij. (†)

Gebruik. Op Linnen gesmeerd tegen het Gezwel te leggen.

Inwendig worden 'er Pillen gegeven uit Extract van dolle Kervel met Wijnsteenzout. Somtijds verdwijnen de Knoestgezwellen, uit het Zog ontstaan, door een Braakmiddel, alle drie dagen toegediend.

EXILITAS PAPILLARUM.

KLEINHEID VAN DE TEPELS

noemt men, wanneer de Tepels der Borsten zoo klein zijn, dat zij aan de Zoging geen nut doen.

Diagnosis. De KENTEEKENEN worden door het Gezigt ontdekt. De Tepels zijn zacht, klein, in de Huid ingedrukt, en worden door eene streelende Kitteling niet opgeligt. Somtijds zijn zij tegelijk door eene vuile Korst bedekt. 'Er druipt weinig Zog alleen door drukking uit de Borsten.

Prognosis. VOORSPELLING. Zoodanige Tepels zijn, indien zij vóór de Verlossing niet voorbereid worden, voor de Zoging onbekwaam. Het Kind wordt vermoeid door

N. V.

(†) Dat is:
Pleister van dolle Kervel,
——— van Kwik van elks *één* once.
Heulsap *twee* dragmen.

een vruchteloos Zuigen, en sterft daarbij van Honger. Het schreeuwt sterk en wordt toornig, als hem elk oogenblik de Tepel de uit Mond ontvalt. Zijn Buik is door Lucht opgezet.

NAASTE OORZAAK. Een werktuigelijk Gebrek van de Borsttepels. *Causa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAAK. Alleen Vrouwen, welke in hare jeugd Keurslijven gebruiken, zijn aan dit Gebrek onderhevig. Het is immers naauwelijks ooit aangeboren. *Causæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Zoodanige Tepels moeten reeds in de laatste maand Zwangerheid tot het Zogen voorbereid worden. *Therapia.*

1. 's Avonds worden de Tepels gesmeerd met Rozenzalf of Pomade, welke des anderendaags met Melk en Zeep wordt afgewasschen. Aldus wordt de Vuiligheid weggenomen en de Tepel verzacht.
2. Dikwijls daags worden de Tepels met Spog natgemaakt en met de Vingers naar boven uitgetrokken.
3. Men legge eindelijk een Zuigglas, of een soortgelijk Werktuig van veerkrachtige Hars aan.
4. Een sterk Kind, of volwassene Vrouw, maar niet aangedaan door eene Venerische Zweer in de Keel, zuige dikwijls de Tepels uit.

ONTVELLING VAN DE TEPELS

EXCORIATIO PAPILLARUM. is eene Oppervlakkige Verzwering van de Tepels bij Zogende Vrouwen.

Diagnosis. De KENTEEKENEN worden door het Gezigt ontdekt. Het Zogen is der Voedster zeer pijnlijk: meestal worden de Tepels bloedig, en de Kinderen spuwen dikwijls het doorgeslikte Bloed uit.

Prognosis. VOORSPELLING. Eene zeer pijnlijke Ziekte voor de Voedster, somtijds eene Ontsteking van de Borsten te weegbrengende, en het zuigende Kind van zijn natuurlijk Voedsel beroovende.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Teederheid en Weekheid der Tepels, die meestal onder het eerste zogen wordt waargenomen.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAAK. Te sterk aandrukken van het Tandvleesch tegen de Tepels door het Kind. Het bijten van een Kind, vroeg met Tanden voorzien. Spruw of Venerische gebreken in 's Kinds mond.

Prophylaxis. VOORBEHOEDINGSMIDDEL. In de laatste maand der Zwangerheid, worden de Tepels eenige malen gewasschen met Brandewijn of Geest van Lavendel, opdat de Opperhuid dikker worde.

Therapia. GENEESWIJZE. Het Voedsterkind worde eenigen tijd verwijderd van het Zuigen

aan de zieke Borst, en op den ontvelden Tepel gelegd de

Zalf van Rosenstein tegen Ontvelling.

℞ *Unguenti pomati unc. j.*
Florum Zinci
Farinæ Lycopodii aa. dr. β. (†)

Gebruik. Om op den Tepel te smeren.

Poeder voor de Tepels.

℞ *Farinæ Lycopodii unc. j.*
Florum Zinci dr. ij.
Amyli puri unc. β. (††)

Gebruik. Om op den Tepel te strooijen.

(†) Dat is:
N. V.
Pomade *één* once.
Bloemen van Spiauter
Meel van Wolfsklaauw van elks een *half* dragme.

(††) Dat is:
N. V.
Meel van Wolfsklaauw *één* once.
Bloemen van Spiauter *twee* dragmen.
Zuivere Stijffel een *half* once.

Tinctuur tegen Ontvelling.

℞ *Tincturæ Myrrhæ unc. β.*
Mellis Rosacei unc. j. (†)

Gebruik. Worde met linnen op den Tepel gelegd.

GALACTIRRHOEA MAMMARUM.

ZOGVLOED UIT DE BORSTEN

noemt men eene Droppeling van Zog uit de Borsten, die van zelve voortkomt.

Diagnosis. Het KENTEEKEN wordt ontdekt uit het Gezigt van het Linnen op de Borsten gelegd, welk binnen korten tijd zeer nat wordt.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte duurt somtijds vele maanden, en verzwakt en vermagert de Zieke, wanneer zij niet eenen overvloed van Zog heeft.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Zwakheid in het Melk aanbrengend Zamenstel der Borsten.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Kraamvrouwen, die het Zog aan haren Voedsterling onthouden, en Voedsters, welke veel Zog hebben, worden na het spenen door deze Ziekte aangetast, wanneer zij niet eenen spaarzamen Leef- en Eetregel in

(†) Dat is:
N. V.
Tinctuur van Myrrhe een *half* once.
Rozenhonig *één* once.

acht nemen, en alle Vleeschfoepen mijden.

GENEESWIJZE. De Leef- en Eetregel, ook de Drank, zij fpaarzaam. Driemaal daags worde 'er een verzadigd Afkookfel van Salie, of Tinctuur van Salie, of van Peruviaanfchen Koortsbast gegeven. Uitwendig wasfche men de Borst met koud Water en gekamferden Brandewijn.

AFDWALENDE ZOGVLOED

GALACTIRRHOEA ERRONEA.

is eene Zogdroppeling uit eene ongewone plaats.

De KENTEEKENEN worden ontdekt op het zien van wit-, melkachtig Vocht uit zeker, niet gewoonlijk, gedeelte droppelende. Zoo heeft men eene Zogdroppeling gezien uit de Oogen, de Holte van den Mond, den Navel, de Scheede, uit den Aars, de Waterblaas, Huid, ja uit eene Woud, Zweer, uit een opengekrapt gedeelte van de Dije. De meeste Afdwaling van het Zog is een witte Vloed uit Zog (a). *Diagnofis.*

VOORSPELLING. Somtijds is de Ziekte voorbijgaande, fomtijds, echter, duurt zij lang genoeg. *Prognofis.*

(a) *Leucorrhoea lactea.*

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Zwakheid van de aangedane plaats en belette of verwaarloosde Zoging.

Therapia. GENEESWIJZE. Het Kind worde ten eerften aan de Borsten gelegd. Wanneer dit niet kan gefchieden, geve men het Kraammengfel, een Aftrekfel van Salie, en neme eenen fpaarzamen Leef- en Eetregel in acht. Uitwendig worde op het aangedane Deel gelegd koud gekamferd Water.

OEDEMA PUERPERALE.

ZUCHTGEZWEL VAN KRAAMVROUWEN

heet eene Opzwelling van, meest de benedenften Ledematen bevattende een Zogachtig Wei.

Diagnofis. KENTEEKENEN. 'Er ontftaat meestal den twaalfden of veertienden dag na de Verlosfing eene fpannende Pijn in de Lies, fomtijds volgt op dezelve binnen korten tijd, zonder eenige Ontfteking, een Gezwel, welk zich eerst tot de eene buitenfte Lip der Schamelheid, daarna allengkens door de geheele Dije, uitftrekt. Het Gezwel is veerkrachtig, witachtig, een weinig gloeijende en pijnlijk, maar geenen kuil behoudende van eenen ingedrukten Vinger. Somtijds volgt 'er later eene tamelijke zware Koorts. Den

tweeden of derden dag wordt het Been op dezelfde wijze aangedaan, en eindelijk tast het Gezwel den voet aan.

De Zetel der Ziekte is meest de regte Dij, zeldzamer de linker, of beide. Zeer zelden bezet de Ziekte de bovenfte Ledematen, en dan verfpreidt zij zich ook daar bij gedeelten, gelijk in de benedenfte Ledematen.

VOORSPELLING. De Ziekte is bijna altijd langdurig, fomtijds duurt zij twee of acht weken, ja nog langer. Eindelijk vermindert zij op dezelfde wijze, gelijk zij ontftaan is. Somtijds wordt zij door zeer overvloedige Puistjes gefcheiden. Somtijds gaat zij over tot een Etter- of een Watergezwel, en eene Uittering. *Prognofis.*

NAASTE OORZAAK. Eene Plaatsneming van Zogachtig Wei in de Dije, en een Gebrek in deszelfs opflorpend Zamenftel. *Caufa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene afgeflagene of onmogelijke Zoging, overvloed van Zog, of eene fchielijke Optrekking van hetzelve uit de Borsten door Verkoeling, Schrik, of Toorn, of door eenen kwaden Leef- en Eetregel. *Caufæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Het Gezwel worde oogenblikkelijk in de golvende plaats met eene ruime Wonde geopend (*). Het Vocht *Therapia.*

(*) MURSINA als boven, Deel II. bl. 170.

uitgevloeid zijnde, worde het Deel boven en onder de Wond door eenen uitdrijvend Verband wel omwonden.

TABES NUTRICUM.

ZENUWTERING VAN ZOGENDEN

is eene Zenuwtering door de groote Affcheiding van Zog.

Diagnosis. KENTEEKENEN. De Voedfter vervalt allengkens, wordt dikwijls gekweld door Tandpijn, Hoest, Flaauwte, Hartklopping, Zwakheid van Gezigt en Opftijging. Eindelijk komt een overvloedig Zweet, Bloedfpuwing en uitdroogende Koorts.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is niet, dan in hare eerfte Tijdperken, te genezen.

Caufa proxima. NAASTE OORZAAK. Een Gebrek van voedend Sap in de Voedfter.

Caufæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Een fterk, zeer hongerig Voedfterkind. Te zwakke, nog zeer jonge Gefteldheid van de Voedfter. Het Zogen van twee Kinderen. Sterke Zogvloed uit de Borsten. Te fpaarzaam Voedfel van de zogende Vrouw.

Therapia. GENEESWIJZE. De Voedfter worde oogenblikkelijk van het Zogen teruggehouden.

Gebruike zeer voedende ſpijze en goed Bier. Men geve haar een Afkookſel van Salep met Melk. Voornamelijk helpt eene Melkpap uit Meel van Turkſche, en een vierde gedeelte gewone Tarw.

STONDENVLOED VAN ZOGENDEN

MENSTRUATIO NUTRUM.

is eene maandelijkſche Stondenvloed, gedurend het Zogen.

KENTEEKENEN. Indien men eenen Stondenvloed vermoedt, moet dadelijk de Voedſter van eene Vroedvrouw onderzocht worden. Eene gehuurde Minne bekent niet ligtelijk de zaak, opdat zij hare Bediening niet verlieze. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. De meeste Kinderen bevinden zich wel onder den Stondenvloed der Voedſter, andere, echter, zijn gedurend denzelven ziek. *Prognoſis.*

De OPWEKKENDE OORZAKEN zijn. Overvloedig, ruim Voedſel, met te veel gebruik van Specerijen, Saffraan, Peper. Misbruik van Koffij, Chocolade, Wijn, en Vleeſchelijke Vermenging. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Wanneer het Kind zich wel bevindt, worde het aan de Borsten der *Therapia.*

Voedſter gelaten. Wanneer het nogtans gedurend iederen Stondenvloed zeer Ziek is, moet men dadelijk van Voedſter veranderen.

ZIEKTEN

VAN

OUDE VROUWEN,

welke gewoon zijn te ontstaan uit het ophouden der Maandstonden.

I N H O U D.

ZIEKTEN

VAN

OUDE VROUWEN.

TE VROEG OPHOUDEN DER MAANDSTONDEN.

MENSTRUORUM CESSATIO PRÆMATURA.

is, wanneer de Maandſtonden vóór het vijf en veertigſte jaar des ouderdoms ophouden te vloeijen.

Kenteekenen. Het einde van den Stondenvloed heeft in ons Luchtgeſtel doorgaans plaats tusſchen het vijf en veertigſte en het vijftigſte jaar des levens. Het ophouden der Stonden is zelden plotſelijk, doch meestal nemen zij te voren af en toe. Somtijds blijven zij vijf of acht weken weg, dan komen zij weder, en verdwijnen zoo langzaam. *Diagnoſis.*

Voorspelling. Het ophouden der Maandſtonden veroorzaakt zelden iets kwaads, maar met het eindigen van den Stondenvloed houdt ook de Vruchtbaarheid der Vrouwen op, en vallen de Borsten in. *Prognoſis.*

Causa proxima. De NAASTE OORZAAK van het ophouden der Maandſtonden is nog onbekend. Bij haar, echter, bij welke de Stonden vroeger beginnen te vloeijen, houden zij ook meestal eerder op.

Therapia. GENEESWIJZE. Wanneer zich geene ongemakken openbaren uit het ophouden der Stonden, moet de geheele zaak aan de Natuur overgelaten, en een naauwkeurige Leefregel in acht genomen worden.

TE LAAT OPHOUDEN DER MAANDSTONDEN

MENSTRUORUM CESSATIO SEROTINA. noemt men een ophouden van den Stondenvloed na het vijftigſte jaar des ouderdoms.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Men heeft voorbeelden van Vrouwen, welke in het zestigſte, ja in het zeventigſte en tachtigſte, jaar hares levens nog geregeld elke maand den Stondenvloed gehad hebben (*).

Prognoſis. VOORSPELLING. De zaak draagt zich zonder hinder bij de meesten toe.

Cauſa proxima. De NAASTE OORZAAK is niet bekend. Bij diegenen, bij welke de Stonden later te voorſchijn komen, houden zij ook later op te vloeijen.

(*) HALLER. Natuurkunde van den Mensch, Boek XXVIII. §. 2. *In het Latijn.*

Geneeswijze. Wanneer 'er geene flepende Zwakte of andere Ziekte dreigt, moet de zaak der Natuur toevertrouwd worden. *Therapia.*

TE LAAT OPHOUDEN DER MAANDSTONDEN MET BLIJVENDE AANDRANGEN VAN DEZELVE

MENSTRUORUM CESSATIO SEROTINA.

is een ophouden der Maandftonden met pijnlijke Aandrangen van dezelve, iedere maand wederkomende.

Kenteekenen. De Vrouwen gevoelen, zonder eenen Vloed van Stonden, iedere maand gedurend vele dagen eenen Aandrang van de Baarmoeder, Rommelingen, Koliek-, Hoofd- en Lendenpijnen. *Diagnofis.*

Voorspelling. Deze lastige Aandrangen van Maandftonden duren fomtijds over het jaar, eindelijk worden zij zachter en houden op. Zij worden het meest waargenomen bij Vrouwen, die zelden of nooit zwanger geweest zijn. *Prognofis.*

Is de **naaste oorzaak** ook eene Kramptrekking van het Zamenftel der Baarmoeder uit de achterblijvende gewoonte van den Stondenvloed te hebben? *Caufa proxima.*

Geneeswijze. 'Er gefchiede eene Aderlating op den Arm, worden Stovingen en verzachtende Klisteren aangelegd, en inwendig geve men een Amandeldrankje *Therapia.*

van Hennipzaad met Salpeter en Heulſap. Vóór de Verheffing kan men eens toedienen ontlastende Pillen.

HÆMORRHAGIA UTERINA.

BLOEDVLOED UIT DE BAARMOEDER

is een ſlepende Bloedvloed uit de Baarmoeder.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. Deze Bloedvloed van oude Vrouwen is meestal alleen drupsgewijze, maar ook altijddurende, niet wederkeerende, gelijk de Stondenvloed van oude Vrouwen is.

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is gevaarlijk, want zij veroorzaakt groote Zwakheid, en andere Ziekten en den Dood.

Cauſæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Zeldzaam is alleen eene Slapheid van de Baarmoeder, meestal een Vleeschprop (a) of Kanker in de Baarmoeder de oorzaak van de Bloedvloed van oude Vrouwen, en daarom wordt zij zoo moeijelijk genezen.

Therapia. GENEESWIJZE. 'Er worde een Kaneelmengſel met Heulſap toegediend, en zoo het kan geſchieden, moet men de oorzaak wegnemen.

(a) *Polypus.*

WITTE VLOED

LEUCORRHŒA.

Is eene Droppeling van ſlijm- of etterachtig Vocht uit de Baarmoeder.

De KENTEEKENEN worden uit het beſchouwen van het linnen ontdekt. Een ſlijmachtige witte Vloed is zonder Stank en Pijn, een kankerachtige wordt door beide vergezeld. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Zij is eene, moeijelijk te genezen, Ziekte bij oude Vrouwen. Ook een lang verwaarloosde Slijmvloed brengt Matheid, Ontvelling van de Schamelheid en uitterende Ziekte (*a*) aan. Een kankerachtige witte Vloed is ongeneeslijk. *Prognoſis.*

OPWEKKENDE OORZAAK. Somtijds eene Slapheid van de Baarmoeder, uit het opgehouden der Maandſtonden achtergebleven; ſomtijds Kanker in de Baarmoeder of een Vleeschprop. *Cauſa excitans.*

GENEESWIJZE. Na een voorafgegeven Purgeermiddel, diene men toe een balſemachtig Likmiddel, daarna een Kaneelmengſel met Peruviaanſchen Koortsbast. Uitwendig worde ingeſpoten Kalkwater, of Water en Azijn, en men neme de oorzaak weg. *Therapia.*

(*a*) *Marasmus.*

PISONTLOPING

ENURESIS.

Zie de Ziekten van KRAAMVROUWEN.

JEUKTE DER TEELDEELEN

PRURITAS GENITALIUM. is eene lastige Gewaarwording, noodzakende om de uitwendige Teeldeelen te kraauwen.

Diagnosis. Het KENTEEKEN ontwaart men uit het Berigt der Zieke.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is zeer lastig en meestal moeijelijk te genezen, belettende de Nachtrust.

Causæ excitantes. OPWEKKENDE OORZAKEN. Zij is eene veelvuldige Ziekte na het ophouden der Maandstonden. Somtijds ontstaat zij door Steen of Wormen in de Baarmoeder; door Aarsmaden in den Endeldarm of door Luizen in de Schamelheid.

Therapia. GENEESWIJZE. Inwendig worde gegeven Moor van Spiesglas (*a*) tot een half dragme dagelijks. Uitwendig een

Water tegen Jeukte.

℞ *Aquæ communis unc. viij.*
Mercurii subl. corrosivi gr. vj.
Albuminis unius ovi (†)

Ge-

(*a*)

(†) Dat is:
N. V.
Gemeen Water *acht* oncen.
Opgeheven bijtende Kwik *zes* greinen.
Wit van *één* Ei.

Gebruik. Om drie of viermaal daags het jeukend Deel te wasſchen.

VLEESCHPROP IN DE BAARMOEDER

POLYPUS UTERI.

is een ſponsachtig Gezwel met eenen Steel (*a*) in de Holte van de Baarmoeder, of van de Scheede.

KENTEEKENEN. Een kleine en nog in de Holte der Baarmoeder verborgen Vleeschprop is niet bekend. Maar een reeds zoo groote Prop, dat hij uit den Mond der Baarmoeder in de Scheede ſteekt, wordt ontdekt door het gevoel van een zacht, onpijnlijk, zamen te drukken en uit den Mond of Hals der Baarmoeder in de Scheede afdalend, Gezwel. Meestal is 'er een Bloedvloed uit de Baarmoeder of een witte Vloed bij aanwezig. Hij verſchilt van eene Uitzakking van de Baarmoeder door het ontbreken van den Mond der Baarmoeder op den Top van het Gezwel, in gevoeligheid en in de onmogelijkheid om hem weder in te brengen. *Diagnoſis.*

VOORSPELLING. Een ſlepende Bloedvloed brengt langzamerhand den dood aan. De Prop groeit ſomtijds zoo aan, dat *Prognoſis.*

(*a*) *Pedunculatus.*

hij uit de Scheede hangt, somtijds versterft hij en valt geheellijk uit.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Een onregelmatige Groeijing in zekere plaats van de Baarmoeder.

Causa excitans. De OPWEKKENDE OORZAAK is meestal onbekend, somtijds schuilt 'er eene vooragaande Kwetsing of iets Venerisch onder.

Therapia. GENEESWIJZE. Uitscheuring, Uitwringing of Uitsnijding van den Prop zijn zeer gevaarlijk. Van hier moet alleen eene Afbinding, indien zij geschieden kan, door een bekwaam werktuig (*b*) naar de kunst beproefd worden. Of men brenge eene holle Buis (*c*) tegen den Prop, en hij worde met een Penseel uit menschenhaar gemaakt, zoo veel mogelijk, vier- of vijfmaal daags besmeerd met Boter van Spiesglas. Na iedere Smering spuit men Melk in de Scheede. Alzoo wordt de Prop ontstoken, verrot hij en valt stuksgewijze uit, of kan ligtelijk met de Tang uitgenomen worden (*).

(*b*) *Instrumentum.* (*c*) *Tubus.*

(*) De beroemde LÖFFLER heeft alzoo dikwijls Vleeschproppen weggenomen. Zie Bijdragen tot de Genees- en Heelkunde, Deel I. p. 118. *Hoogd. Uitgave.*

WORMEN IN DE BAARMOEDER

VERMITIO UTERI.

zijn Wormen, in de Holte der Baarmoeder zich ophoudende.

De KENTEEKENEN zijn zeer twijfelachtig, tenzij de Wormen somtijds na olieachtige Inspuitingen van zelve uit de Schamelheid te voorschijn komen. Eene ondragelijke Jeukte in den Hals der Baarmoeder, Trilling en een aanhoudend Zweet, Ongerustheid, Benaauwdheid en Koorts vergezellen dikwijls de Ziekte. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is zeer lastig, moeijelijk te genezen, maar zeldzaam, somtijds eene Zenuwtering veroorzakende. *Prognosis.*

NAASTE OORZAAK. De Oorsprong der Wormen is onbekend. De Wormen, in de Baarmoeder voortgekomen, verschillen van de Wormen in het Gedarmte, uit den Aars somtijds naar de Scheede verhuizende. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. 'Er geschieden Inspuitingen in de Baarmoeder uit Olie van Wonderboomzaad, of uit Zwavel, Kwik en Melk. Of uit Bladen van Kruis- en Munt, Tabak en den Wortel van Mannetjes Varen (*). De Scheede worde *Therapia.*

(*) HIPPOCRATES prijst aan het Afkooksel van den Kuischboom (Agnus castus) met verdikte Osségal.

worde besmeerd met Kwikzalf; men bediene zich dikwijls van Melkbaden, en inwendig worde Wormkruid gegeven.

CALCULUS UTERI.

STEEN IN DE BAARMOEDER

wordt genoemd een steenachtig Zamengroeisel, in de Holte der Baarmoeder verborgen.

Diagnosis. De KENTEEKENEN zijn zeer twijfelachtig, tenzij men door middel van den top des Vingers, of van een stomp Stift op eenen Steen in de Baarmoeder kan stooten. Somtijds wordt 'er eene bezwarende Pijn en de gewaarwording van Zwaarte in de Baarmoeder, de Lendenen en Dijen gevoeld. Somtijds is 'er eene verscheurende Pijn met eene ondragelijke Jeukte van de Schamelheid aanwezig. Somtijds komen 'er bij moeijelijke Pisloozing, zelfs Pis- en Afgangopstopping met Pijn in de Lendenen, de Schamelheid en den Bilnaad, welke een valsch vermoeden geven van Steen in de Waterblaas. Ook vindt men hierbij witten Vloed, en Toevallen van Opstijging.

Prognosis. VOORSPELLING. De Ziekte is meestal ongeneeslijk, wanneer de Steen zich niet van zelf loost. Zoodanige Steentjes zijn meestal los en aan stukken te wrijven.

De NAASTE OORZAAK van het dragen van eenen Steen in de Baarmoeder is nog onbekend. *Causa proxima.*

GENEESWIJZE. Na voorafgegaan gebruik van verzachtende Halfbaden en Uitwasemingen van de Baarmoeder, worden 'er Steenverbrijzelende Infpuitingen beproefd, eerst uit Wijnfteenolie, in veel Waters verlengd. Of deze te vergeefs aangewend zijnde, kunnen Infpuitingen gefchieden uit zeer verflapt Vitriool- of Salpeterzuur, met bijvoeging van Heulfap. Inwendig ook kunnen Steenverbrijzelende met verzachtende Middelen toegediend worden. *Therapia.*

OPZETTING VAN DE BAARMOEDER

PHYSCONIA UTERINA.

is eene harde Opzwelling van de Baarmoeder.

KENTEEKENEN. Een hard Gezwel in den Onderbuik, en fomtijds zelfs zwelt de Baarmoeder zoo zeer, dat men in de zesde maand Zwanger fchijnt te zijn. 'Er is bij Moederpijn (*a*), Verandering van den Stand en der Gedaante van den Mond der Baarmoeder. *Diagnosis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is meestal flepende, en moeijelijk te genezen. Zij *Prognosis.*

(*a*) *Hysteralgia.*

wordt doorgaans aangeduid, wanneer 'er een overvloedige pikachtige, zwarte Etter uit de Baarmoeder begint te vloeijen.

Causa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene Vervulling der Baarmoeder door dik Stondenbloed.

Therapia. GENEESWIJZE. Men geve Goudlijm of van den Zevenboom.

℞ *Herbæ Sabinæ recentis unc. j.*
Coquatur leni calore per horam cum aquæ communis q. s. Colaturæ unc. vj. adde
Boracis dr. β.
Syrupi Cort. Aurant. unc. jβ. (†)

Gebruik. Alle twee uren twee lepels.

INDURATIO UTERI.

VERHARDING VAN DE BAARMOEDER.

Zie OPZETTING VAN DE BAARMOEDER.

(†) Dat is:
N. V.
Versch Kruid van den Zevenboom *één* once.
Gekookt over eene zachte Hitte *één* uur met *genoegzaam* Water. En voeg bij het Doorzeegsel van *zes* oncen van
Goudlijm een *halve* dragme.
Stroop van Oranjeschillen *anderhalf* once.

KANKER VAN DE BAARMOEDER

CANCER UTERI.

is eene Kankerachtige Zweer in de Baarmoeder.

Kenteekenen. 'Er is eene verſcheurende Pijn achter de Schamelheidsbeenderen, een waterige, ſtinkende, brandende witte Vloed. Den Mond der Baarmoeder voelt men bij onderzoek met den Vinger verhard, of ſponsachtig, geſcheurd, ongelijk, meer of min in de Scheede vooruitſtekenden. Somtijds wordt de Ziekte vergezeld door Braking, Bloedvloed uit de Baarmoeder, moeijelijke Pislozing, Spruw in den Mond en de Schamelheid. Eindelijk maken eene uitdroogende Koorts en de Tering een einde aan het leven. *Diagnoſis.*

Voorspelling. De Ziekte is naauwelijks ooit geneeslijk, alleen eene Veneriſche Kanker wijkt ſomtijds voor het Kwik. *Prognoſis.*

Opwekkende oorzaken. Eene ruwe Vleeſchelijke Vermenging, Scheuring van den Mond der Baarmoeder, door eene reeds lang voorafgegane Verlosſing, eene kropzeerige Geſteldheid des Ligchaams, eene oude Veneriſche Zweer in de Baarmoeder. De Ziekte openbaart zich meestal na lange Droefheid en het ophouden der Maandſtonden. *Cauſæ excitantes.*

Therapia. GENEESWIJZE. Men geve witten Arend met Extract van dollen Kervel en dolmakende Nachtschade. Anderen prijzen een Afkooksel van den Zevenboom. Eene kunstmatige Uittrekking en Afzetting (*a*) helpt misschien, wanneer het Kankergift zich niet reeds aan andere Deelen gehecht heeft.

Cura palliativa. VERZACHTEND MIDDEL. De onverdragelijkheid der Pijn vordert Heulsap en Inspuiting uit Lijnolie, Maagdenwas en Heulsap. Braking vereischt Selterwater, en Bloedvloed een Kaneelmengsel.

SCIRRHUS MAMMÆ.

KNOESTGEZWEL IN DE BORST

bestaat in een hard maar onpijnlijk Gezwel in eenige Klier van de Borst.

Diagnosis. KENTEEKENEN. Bij het gevoel wordt in de Borst ontdekt een hard, onpijnlijk, aan de Huid gelijkkleurig, ongelijk; onder de Huid bewegelijk, grooter of kleiner Gezwel. Somtijds zijn 'er meer zoodanige onregelmatige Knobbels aanwezig. Niet zelden worden 'er soortgelijke harde Gezwellen onder den Oksel ontdekt.

Prognosis. VOORSPELLING. Somtijds blijven deze Knoestgezwellen vele jaren in denzelven goedaardigen stand, maar na het ophouden

(*a*) *Amputatio.*

der Maandſtonden gaan zij niet zelden, tot Kanker over (*). Somtijds, maar zelden verdwijnen reeds zeer oude Knoestgezwellen in de Borsten van zelve.

NAASTE OORZAAK. Eene Verdikking van het Klierſap in de Borst. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAAK. Meestal is zij eene Kneuzing van de Borst, of Drukking door enge Klederen. Somtijds eene Opſtopping of het Ophouden van de Maandſtonden. Maar Zogknoestgezwellen en Beursgezwellen (*b*) in de Borst moeten onderſcheiden worden van ware Knoestgezwellen. *Cauſæ excitantes.*

GENEESWIJZE. Inwendig worden gegeven *Therapia.*

Oploſſende Pillen.

℞ *Extracti Cicutæ,*
Æthiopis antimonialis aa. dr. iij.
Sodæ depuratæ dr. j. (†)

Maak hiervan Pillen van drie greinen, en

(*) Doch Zogknoestgezwellen, uit de Kraam oorſpronkelijk, worden nooit Kankerachtig.

(*b*) *Tumores cyſtici.*

(†) Dat is:
N. V.
Extract van dolle Kervel,
Moor van Spiesglas van elks *drie* dragmen:
Gezuiverd Delfſtoffelijk Loogzout *één* dragme.

gebruik tweemaal daags vijf Pillen.

Uitwendig is somtijds van dienst geweest een Kwikpleister met een derde gedeelte Heulsap. Deze Middelen, echter, vruchteloos beproefd zijnde, worde van alle Geneesmiddelen afgezien; en het Gezwel alleen bedekt met het Vel van een wit Konijn, of Boschkat.

CANCER MAMMÆ.

KANKER IN DE BORST

is een hard en pijnlijk Gezwel in zekere Borstklier.

Diagnosis. KENTEEKENEN. 'Er is een hard, ongelijk, meestal onbeweegelijk roodachtig, of loodkleurig, en, als of het met Naalden gestoken wordt, stekend Gezwel onder de Huid in de Borst aanwezig, en de Aderen om het Gezwel worden spattende.

Van dit oogenblik wordt de Borst grooter en zwaarder, is meer heet en pijnlijk. Langzamerhand verzweert de Oppervlakte van den verborgen' Kanker op eene of op meer plaatsen, maar de kleinere Zweren loopen in korten tijd tot eene grootere Zweer te zamen. De Randen van dezelve zijn hard en binnenwaarts gekeerd, het Vleesch op den grond hard, grijsachtig, loodkleurig; somtijds bleek. De uitkomende

Etter is ſcherp, ſtinkende, zwart- of groenachtig, welke alle naastgelegene Deelen met eene zeer ſcherpe Pijn doorknaagt. Eindelijk komt 'er Vermagering van het Ligchaam en eene uitdroogende Koorts, welke onder Teringloop en zeer ſcherpe Pijnen een einde maakt aan het zeer ellendige leven.

Bij de meesten Zwellen tegelijk de Klieren onder de Okſels verhard op, en daardoor wordt ſomtijds de Arm zuchtachtig. Nu en dan doet eene Broosheid der Beenderen en een Beeneter ſommige plaatſen aan. Somtijds wordt de Ademhaling zeer moeijelijk wegens den Kanker, die tegelijk tot de Longen overgaat.

VOORSPELLING. De Ziekte is tot hiertoe ongeneeslijk en doodelijk, wanneer het Gezwel niet kort na zijne opkomst met het Mes weggenomen wordt. Nooit is 'er Kanker tegelijk in de Borst en in de Baarmoeder. Eene Zogverharding in de Borst, uit de Kraam achtergebleven, gaat niet tot Kanker over. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene bijzondere en onbekende ſcheikundige Ontaarding van Vocht in een Knoestgezwel van de Borstklier. *Cauſa proxima.*

OPWEKKENDE OORZAKEN. Eene lang voorafgegaan Knoestgezwel in de Borst, dat zeer geprikkeld is door Klederen, Geneesmiddelen of droevige Gemoedsaan- *Cauſæ excitantes.*

doeningen. Maar ware Borstkanker ontstaat meestal na het ophouden der Maandstonden. Het Kankergift, met eenig Vocht doorgezwolgen, veroorzaakt den Kanker in den Mond (*).

Therapia. GENEESWIJZE. Het Kankergezwel worde, hoe eer zoo beter, uit de Borst gesneden. Wanneer het, echter, te groot is, neme men liever de geheele Borst weg. Alzoo moeten ook de Okselklieren, die knoestgezwelachtig geworden zijn, uitgesneden worden.

Therapia palliativa. VERZACHTENDE GENEESWIJZE. Wanneer de Kanker diep in de Borstspier is aangegroeid, of de Krachten der zieke wegens lange en sterke Verettering te zeer uitgeput zijn, of het Gif des Kankers reeds in het geheele Ligchaam zich verspreid heeft, wordt de Kunstbewerking (*a*) afgeraden.

De hevigheid der *Pijn* wordt bedaard door eene Pap uit een schrapsel van geele Wortelen (*b*) en Bladen van zwart Bilzenkruid. Of men wende aan de Zalf van *Pissier* uit Heulsap, Maagdenwas en Lijnzaadolie.

Den *Stank* verbetert men door Bestrooijing met Poeder van Houtskolen,

(*) LATTA, Zamenstel van Heelkunde, Boek I, bl. 136. *Hoogd. Uitgave.*

(*a*) *Operatio.* (*b*) *Daucus.*

Bloemen van Spiauter en Zwavel, en *inwendig* geve men om de Krachten te bewaren den Peruviaanfchen Koortsbast.

LEDENPIJN UIT HET OPHOUDEN DER MAANDSTONDEN

ARTHIRITIS MENOSTATICA.

is eene Pijn in de Leden door het ophouden der Maandftonden.

KENTEEKENEN. De Ziekte begint met eene Zwelling en Pijn in een of meer Leden. Somtijds is 'er een klein Koortsje bij, maar een kleine en fnelle Pols zonder hitte gedurende den geheelen Loop der Ziekte. Langzamerhand zwellen meer Leden. Maar deze Gezwellen verminderen bij het ophouden der Pijn; nooit, echter, verdwijnen zij ten eenemaal. Somtijds worden geheele Leden knobbelgezwelachtig en onbewegelijk. *Diagnofis.*

VOORSPELLING. De Ziekte is moeijelijk te genezen, duurt dikwijls in eenen zachteren graad het geheele leven. De Pijnen keeren op onzekere tijden weder, vooral in eene vochtachtige koude Luchtgefteldheid. In eene verouderde Ziekte ontftaan fomtijds flepende Uitflag, Zweren, Oogontfteking, Aamborstigheid. *Prognofis.*

NAASTE OORZAAK. Is zij ook eene Medegevoeligheid van de Baarmoeder met de Gewrichten? *Caufa proxima.*

Causa disponens. VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Niet alleen oude Vrouwen krijgen door het ophouden der Maandſtonden, maar ook jongere ſomtijds door eene Verſtopping van dezelve Pijn in de Leden.

Therapia. GENEESWIJZE. Uitwendig worde door middel van eene Spaanſche Vliegpleiſter op den Arm een Fontenel gezet, en men gebruikt uitwendig en inwendig Leverlucht- en Karelsbaden. Inwendig worde gegeven Seep met Pokhouthars en Extract van de Bladen van Wolfswortel, Gentiaan en Goudzwavel van Spiesglas.

PHAGADÆNA FACIEI. KWAADAARDIGE ZWEREN IN HET AANGEZIGT

is eene vlechtaardige Vlek van eenen kwaden aard in het Aangezigt.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. 'Er ontſtaat eene enkele Vlek, welke twee Tijdperken maakt.

1. *Vlechtaardig* Tijdperk (*a*). 'Er ontſtaat meestal in het Aangezigt niet verre van de zijde van de Neus eene ſchubachtige, zacht jeukende Vlek, welke de grootte heeft van eene groote Linze, en eene grijze kleur, maar niet pijnlijk is. Somtijds valt de

(*a*) *Stadium herpeticum.*

dikke Schubbe 'er af, maar altijd wordt 'er weder eene nieuwe geboren.

2. Tijdperk van *Voorteling* (*b*). Eindelijk begint de Schubbe een etterachtig Vocht uit te zweeten, en langzaam gaat zij over tot eene Zweer, welke de Huid diep wegknaagt, maar het Vleesch niet aantast. Doch juist het echte teeken van Kanker, namelijk de verharde en omgekrulde Rand (*) heeft geen plaats.

Echte Kanker in het Aangezigt, echter, ontſtaat door een Puistje, eene Moedervlek, of kwaadaardige Wrat van het Aangezigt, wanneer die zeer geprikkeld of afgeſneden wordt.

VOORSPELLING. De Ziekte is in beide Tijdperken zeer moeijelijk te genezen. Het eerſte Tijdperk duurt meestal gewoonlijk zeer vele jaren, het andere, echter, loopt ſchielijk voort. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Verplaatſing van eene Ziekteſtof, welke na het ophouden der Maandſtonden ontſtaat. *Cauſa proxima.*

GENEESWIJZE. Na het geven van een ontlastend Middel, worde inwendig toegediend *Therapia.*

(*b*) *Stadium phagedænicum.*

(*) MURSINA, Journal Boek I. St. 3.

Zuiverende Pillen.

℞ *Aethiopis mineralis dr. j.*
—— *antimonialis dr. ij.*
Extracti Dulcamaræ unc. iß. (†)

Maak hiervan Pillen van drie greinen en

gebruik driemaal daags tien Pillen, met een *Afkookſel van Elfrank.*

Uitwendig worde aangelegd

℞ *Unguenti baſiliconis unc. j.*
Sacchari Saturni gr. viij.
Arſenici albi gr. ij. (†)

Gebruik. Om 's morgens en 's avonds op zwarte zijde aangelegd te worden. Maar ſomtijds wordt hiervan het gebruik een jaar of twee jaren lang gevordert.

(†) Dat is:
N. V.
Mineraal moor *één* dragme.
Moor van Spiesglas *twee* dragmen.
Extract van Elfrank *anderhalf* once.

(††) Dat is:
N. V.
Koningszalf *één* once.
Loodſuiker *acht* greinen.
Wit Rattekruid *twee* greinen.

Dit alles te vergeefs aangewend zijnde, worde gebruikt het Geneesmiddel van *Frere Cosme*, door *Theden* verbeterd.

℞ *Arsenici albi gr. x.*
Cinnabaris dr. ij.
Sanguinis Draconis gr. xij.
Cornu Cervi usti gr. viij. (†)

Maak hiervan een zeer fijn Poeder en

gebruik 'er van een klein gedeelte om het met speeksel nat te maken, en met eene Penseel op de Zweer te smeren. En voor dagelijkschen Drank drinke de Zieke eenige dagen melk, want het Aangezigt zwelt altijd op eene verschrikkelijke wijze door het Rattekruid gedurend eenige dagen als roosachtig op.

In waren Kanker in het Aangezigt, echter, doet het in- en uitwendig gebruik van Rottekruid geen voor- maar nadeel (*).

(†) Dat is:
N. V.
Wit Rattekruid *tien* greinen.
Vermiljoen *twee* dragmen.
Drakenbloed *twaalf* greinen.
Gebranden Hertshoorn *acht* greinen.

(*) MURSINA, als voren bl. 440.

VERRUCA MALIGNA FACIEI.

BOOSAARDIGE WRAT IN HET AANGEZIGT

is een enkele Uitwas van eenen kwaden aard in de Huid van het Aangezigt.

Diagnosis. Het KENTEEKEN wordt ontdekt door eene roode of bleeke en ſcheurende Vlek in het Aangezigt.

Prognosis. VOORSPELLING. Deze Wratten gaan ligtelijk tot Kanker in het Aangezigt over, wanneer zij door den Helſchen Steen worden aangeraakt.

Cauſa proxima. NAASTE OORZAAK. Eene kwaade Verandering van het werktuigelijk Zamenſtel der Huid, eerst na het ophouden der Maandſtonden ontſtaan; of Wratten, die reeds te voren aanwezig waren.

Therapia. GENEESWIJZE. Men bediene zich van Geest van Salpeter in Water verlengd.

℞ *Spiritus Nitri acidi,*
Aquæ communis aa. unc. ij. (†)

Gebruik. Om de Wratten dikwijls daags

(†) Dat is:
N. V.
Zuren Geest van Salpeter,
Gemeen Water van elks *twee* oncen.

daags met eene Penſeel te beſtrijken (*).

Gemeene Wratten, echter, op de Hand of op een ander Deel, worden verdreven door eene waſching met geſmolten Ammoniak- of Keukenzout.

PIJN IN HET AANGEZIGT

PROSOPALGIA.

is eene ſcherpe Pijn op eene kleine plaats van het Aangezigt, zonder zigtbaar Gebrek.

KENTEEKENEN. 'Er wordt eene ſtekende, verſcheurende of brandende Pijn altijd op dezelfde plaats van het Aangezigt gevoelt, doch zoo gering, dat zij meestal met den Top des Vingers kan gedekt worden. Op de pijnlijke Plaats wordt noch eene Ontſteking, noch eenige andere Verandering waargenomen. Des nachts en als het Hoofd nederligge, vermindert de Pijn, maar bij de minſte Aanraking van de aangedane plaats komt zij terug, hetwelk het voornaamſte teeken der Ziekte is. Doch van eene *Diagnosis.*

(*) LATTA, Boek II. bl. 476, 8vo. zegt door dit Middel twee kwaadaardige Wratten op de Wang, binnen drie weken, in den grond genezen te hebben.

ſterke Drukking, hetgene een wonder is, wordt zij naauwelijks of in het geheel niets vermeerderd.

Deze Pijn is gewoon meestal te huisvesten onder het gat beneden de Oogholte; ſomtijds, echter, in den omtrek van de Slapen des Hoofds, in den binnenſten of buitenſten Hoek des Oogs, in den Neus, of de Wang, of op de Tong of in het Gehemelte (*).

De Verheffing duurt ſomtijds ſlechts oogenblikken, ſomtijds, echter, meer minuten. Onder de Verheffing is het Aangezigt rood en opgezwollen, de Oogen tranen, de Spieren van het Aangezigt worden ſtuipachtig bewogen. Somtijds volgt 'er eene gedurige Kwijling (*a*).

Prognoſis. VOORSPELLING. De Ziekte is niet gevaarlijk, maar zeer ongemakkelijk, daar uit de geringſte oorzaak de Pijn hernieuwd wordt. De Ziekte is zeer moeijelijk te genezen en zoo ſlepende, dat zij dikwijls het langſte menſchelijk Leven door duurt. Lang aanhoudende veroorzaakt zij Verzwakking, Vermagering, Zwaarmoedigheid en Hopeloosheid. De aangedane Plaats gaat nooit tot Kan-

(*) POSEWITZ, Journaal over de oorzaken en kenteekenen der Ziekten, 1ſte Band, bl. 3. *Hoogd. Uitgave.*

(*a*) *Ptyalismus.*

ker in het Aangezigt, en zeer zelden tot eene Verzwering met Beenbederf over.

NAASTE OORZAAK. Eene plaatſelijk of werktuigelijke, doch onbekende Aandoening van zekere Zenuw van het Aangezigt. Somtijds eene Veneriſche Beſmetting of eene voorafgegane Vlecht. *Cauſa proxima.*

OORZAKEN, WELKE DEN AANVAL OPWEKKEN. Dit geſchiedt door de zachtſte Aanraking van de aangedane Plaats, door de Vingers, het Bed, of de Nachtmuts. Door de Beweging van de Spieren van het Aangezigt, het Kaauwen, Spreken, Lagchen, Hoesten, Niezen. *Cauſæ Paroxyſmum excitantes.*

VOORBESCHIKKENDE OORZAAK. Zeer dikwijls doet de Ziekte de Vrouwen aan na het ophouden der Maandſtonden. Maar ook kwelt zij ſomtijds Vrouwen, die nog de Stonden hebben, en ook Mannen, maar deze zeldzamer. Nooit is een bedorven Tand 'er oorzaak van, want deszelfs uittrekken heeft niet geholpen. *Cauſa diſponens.*

GENEESWIJZE. Uitwendig geſchiede eene Inwrijving van Kwikzalf, of 'er wordt aangelegd eene Pleister van dolle Kervel, met de Bladen van dolmakende Nachtſchade gemengd, en met den Geest van Minderer natgemaakt. Ook is ſomtijds de dolmakende Nachtſchade van dienst geweest. De Doorſnijding van de pijnlijke Zenuw heeft zelden baat ge- *Therapia.*

daan, maar eene Kwikkwijling (*b*), wanneer 'er eene Venerifche Oorzaak fchuilde.

ULCERA CRURUM.

ZWEREN AAN DE BEENEN

zijn Zweren van eenen kwaden aard aan de Beenen.

Diagnofis. Het KENTEEKEN wordt door het Gezigt ontdekt. Meestal komen omtrent de Enkelen fponsachtige of eenigzins verhevene, roode en pijnlijke Zweren met eenen vereelden, dikken, en blaauwen Rand.

Prognofis. VOORSPELLING. De Ziekte is meestal moeijelijk te genezen, en de genezing, indien de Zweren reeds lang geduurd hebben, gevaarlijk.

Caufa excitans. OPWEKKENDE OORZAAK. Na het ophouden der Maandftonden ontftaan zeer ligtelijk Zweren aan de Beenen door de geringfte Kneuzing van het Scheenbeen, of door Wrijving van de jeukende Huid. Ja fomtijds ontftaan zij van zelve door voorafgegane Ontfteking of aangelegde Pleisters.

Therapia. GENEESWIJZE. De krachtigfte Heelmiddelen zijn de Aanlegging van verfche, of

(*b*) *Salivatio Mercurialis.*

van drooge met warm Water natgemaakte Bladen van Kliswortel, of de

Groene Zalf van Percy.

℞ *Succi expresſi foliorum Bardanæ unc. ij.*
Olei Olivarum recentis q. ſ. (†)

wordt in een looden Mortier tot eene groene Zalf gewreven, (*) en

gebruik ze om met een Wiekje op de Zweren te leggen.

Wonderwater van Saviard.

℞ *Salis Tartari dr. ii.*
Camphoræ ſcr. ij.
Sacchari albi unc. ij.
Affunde ſenſim ſub perenni contritu
Aquæ

(*) HUFELAND, Nieuwſte Jaarboeken der Franſche Heelkunde, B. I. bl. 379. *Hoogduitſche Uitgave.*

(†) Dat is:

N. V.

Uitgeperste ſap van de Bladen van Kliswortel *twee* oncen.

Verſche Olijfolie *zooveel* genoeg is.

Aquæ communis lib. ij. (†) (*)

Gebruik. Om met Plukſel op de Zweren te leggen.

Wanneer de Zweren, echter, reeds te zeer verouderd zijn, worde 'er een Fontenel gezet en inwendig geve men dagelijks twee oncen verſch uitgeperſt ſap van de Bladen van Kliswortel.

HERPES.

VLECHT

is eene roode Plek met zeer kleine en ſterk jeukende Puiſtjes bezet.

Diagnoſis. KENTEEKENEN. 'Er ontſtaan op eene of meer plaatſen van het Ligchaam, het Aangezigt niet uitgezonderd, als op de Keel, de Borst, den Rug, den Onderbuik, in de Teeldeelen of de Leden, Gierstachtige Puiſtjes, ſomtijds zeer jeukende, welke geberſten zijnde eenen

(*) Recueil d'Obſervations. Paris 1784.

(†) Dat is:

N. V.

Wijnſteenzout *twee* dragmen.
Kamfer *twee* ſcrupels.
Witte Suiker *twee* oncen.
Giet 'er bij onder eene gedurige wrijving van
Gemeen Water *twee* ponden.

Etter laten vloeijen van eenen bijzonderen ſtinkenden Reuk. Daarna zetten zij een meelachtig Poeder of witachtige Korsten, en doen ſomtijds de Huid verzweren. Van waar 'er eene verdeeling van de Vlecht is in *meelachtige-* (*a*) *korstachtige-* (*b*) en *inetende* (*c*) Vlecht.

VOORSPELLING. Zij is eene ſlepende, beſmettende en moeijelijk te genezen Ziekte, welke ook lastig is wegens de jeukte bij nacht, waardoor de Slaap belet wordt. De meelachtige Vlecht is de zachtſte, de korstachtige, echter, reeds erger, maar de inetende de allerkwaadſte. Deze begint meest met eene groote Blaas, die geborsten eenen bloedachtige Etter laat vloeijen. In den omtrek ontſtaan 'er kleine Blaasjes van denzelfden aard, groote Zwakheid, zeer ſtinkende verſtervende Zweren, eene uitdroogende Koorts maken dikwijls een einde aan het leven. *Prognoſis.*

NAASTE OORZAAK. Eene onregelmatige Groei (*d*) in de Huid, welke niet zoo zelden na het ophouden der Maandſtonden wordt waargenomen. Somtijds worden ook jongere Vrouwen door Opſtopping van de Maandſtonden 'er mede gekweld. *Cauſa proxima.*

(*a*) *Herpes farinoſus.* (*b*) —— *crustoſus.*
(*c*) —— *phagadænicus.* (*d*) *Vegetatie.*

Therapia. GENEESWIJZE. Na eene voorafgegaan Purgeermiddel, worde gegeven Moor van Spiesglas, en een verzadigd Afkooksel (*e*) van Elfrank.

℞ *Caulium Dulcamaræ unc.* β.
Corticum Aurantior dr. j.
Ebulliant semel cum aquæ libr. j. (†)

Gebruik het Doorzeegsel om dagelijks koud te Drinken. Maar de Gift van de Elfrank moet allengs tot een geheel once vermeerderd worden.

Pillen van Moor van Spiesglas:

℞ *Aethiopis Antimonialis unc. j.*
Extracti Dulcamaræ unc. β. (††)

Maak

(*e*) *Decoctum saturatum.*

(†) Dat is:
N. V.
Stelen van Elfrank een *half* once.
Oranjeschillen *één* dragme.
Eens opgekookt met *één* pond Water.

(††) Dat is:
N. V.
Moor van Spiesglas *één* once.
Extract van Elfrank een *half* once.

Maak hiervan Pillen van drie greinen en

gebruik driemaal daags vijf Pillen.

De bestwerkende *uitwendige* Middelen zijn:

Ontbinding van opgeheven Kwik.

℞ *Mercurii ſublimati correſivi gr. iv.*
Mucilaginis Gummi Arabici unc. j.
Aquæ Juniperi libr. ß. (†)

Gebruik. Om eens of tweemaal daags het aangedane Deel te waſchen.

Water tegen Vlecht.

℞ *Aquæ phagadænicæ libr. j.*
Lactis Sulphuris dr. jß.
Aceti Lithargyri dr. ß. (††)

Ge-

(†) Dat is:

N. V.
Opgeheven bijtende Kwik *vier* greinen.
Slijm van Arabiſche Gom *één* once.
Jeneverwater een *half* pond.

(††) Dat is:

N. V.
Bijtend Water *één* pond.
Melk van Zwavel *anderhalf* dragme.
Azijn van Goudglit een *half* dragme.

Gebruik. Om dagelijks een of tweemaal de met de Vlecht bezettene Deelen te wasſchen.

Dikwijls bediene men zich van Ontlastende Middelen, ſomtijds helpt eene Spaanſche Vliegpleister of een Fontenel.

VER-

VERBETERINGEN EN BIJVOEGSELS.

Bladz. 11. reg. 1. *ſtaat:* Klauder, *lees:* Glauber.

Ibid. reg. 8. —— Myrrhæ aa dr. β *lees:* Myrrhæ aa. unc. β.

—— reg. 7. —— van onderen *ſtaat:* Myrrhe van elks een *half* dragme, *lees:* een *half* once.

Bladz. 29. reg. 1. —— Tinct. Thebaiccae, *lees:* Thebaicae.

Ibid. reg. 9. —— Lim. Mart. alcohol, *lees:* alcohol. of alcoholiſatæ.

Bladz. 109. reg. 2. —— Camphoræ ſcr. *lees:* Camphoræ ſcr. j.

Bladz. 127. reg. 11. —— Pulveris Canth. tenuisſime pulv. gr. ij. *lees:* gr. iij.

Bladz. 171. reg. 5. —— Lapillorum id ea, *lees:* in ea.

Ibid. reg. 7. —— Hujus Cineri, *lees:* Hujus Cineris.

Bladz. 175. *voeg* achter reg. 11. van den Inhoud, of tusſchen de Artikels, *Melkkorst van Kraamvrouwen* en *Ettergezwel*, het Artikel, *Ontſteking van de Baarmoeder*.

Bladz. 191. —— —— reg. 5. Maak zoodanige *acht* Poeders.

Wij hebben zoo naauwkeurig mogelijk de voorſchriften van den Autheur nog met het origineel vergeleken. Billijk oordeelende Lezers zullen, om ons afwezen van de Drukperſe, de verdere voorkomende Taal- en Drukfouten wel verder gelieven te verſchoonen.

Bij den Drukker dezes, zijn ook de volgende Werken gedrukt:

D. WILLIAM HENRY, CHEMIE, voor beginnende liefhebbers, of Aanleiding, *om de nuttigste Scheikundige Proeven, zonder groote kosten en een wijdloopigen toestel, in het Werk te stellen, benevens eene Aanleiding, tot het onderzoek der Minerale Wateren, der Mineralen, der Vergiften, der Pharmaceutisch Chemische bereidingen, en 't gebruik der Scheikundige Probeermiddelen, ten nutte van Pachters en Landeigenaars, gelijk ook tot verscheidene andere nuttige oogmerken.* Uit het Engelsch, naar de tweede oorspronglijke uitgave, vertaald en met de Aanmerkingen van den Heer J. B. TROMMSDORFF, vermeerderd, uitgegeeven door ADOLPHUS YPEY. *Tweede Druk*, in gr. 8vo. . . . *f* 1 : 18 -

SYSTEMATISCH HANDBOEK der *beschouwende* en *werkdaadige* SCHEIKUNDE; ingericht volgens den leiddraad, der CHEMIE, voor beginnende liefhebbers; van W. HENRY. Om te dienen tot opheldering en uitbreiding van gemelde Werkje: door ADOLPHUS YPEY. Vijf deelen. In gr. 8vo. . . . *f* 19 : 10 : -

VERBETERINGEN en BIJVOEGSELS, tot het SIJSTEMATISCH HANDBOEK, der *beschouwende* en *werkdaadige* SCHEIKUNDE, enz. door ADOLPHUS YPEY. Twee deelen. In gr. 8vo. met Plaaten. . . *f* 10 : — : -

Handleiding tot de kennis en genezing van de Ziekten der Kinderen, door JOZEF JAKOB VAN PLENK. *Uit het Latijn vertaald.* Met eene fraaije Afbeelding van het HAND-A B C. voor DOOFSTOMMEN. In gr. 8vo. *f* 3 : — : -

Uitvoerige Wiskundige AARDRIJKSBESCHRIJVING, voor de beschaafde Jeugd, en voor allen, die zich, zonder mondeling onderwijs, hieromtrent nader wenschen te onderrigten. *Uit het Hoogduitsch* van A. G. WALCH, *Hoogleeraar en Rector van het Gymnasium te Schleusingen*, overgezet naar den derden zeer vermeerderden en verbeterden druk. In gr. 8vo. Met Plaaten. . . . *f* 2 : 18 : -

J. F. RANDHAN, Verhandeling over de Afhaaling der Nageboorte; en over derzelver meest geschikten tijd en wijze. *Uit het Latijn Vertaald*, door J. C. TISSEL, *Med. Doctor te Amsterdam*. In gr. 8vo. *f* : - 14 : -

Merkwaardige Voorbeelden, ter bevordering der Kennis van de Zielvermogens der Dieren, voor de meer gevorderde Jeugd en weetgierige beminnaars van Dieren, *verzameld*, *gerangschikt* en *verklaard*, door J. G. TRIMOLT. Met Twee Vervolgen. In 8vo. . *f* 2 : 16 : -

De Onderwerpen in dit lezenswaardig Werkje voorkomende, zijn: *De dieren hebben eene Ziel. Over de gewaarwording der dieren. Over de denkbeelden der dieren. Over de opmerkzaamheid der dieren. Over de verbeeldingskragt der dieren. Over de gewoonte en leerzaamheid der dieren. Over de Taal der dieren. Over de schranderheid der dieren. Oorzaken van onderscheidene werkzaamheden der dieren. Zoogenoemde deugden der dieren; bijzonderlijk die tot de hoofddeugd van liefde betreklijk zijn. Nadere beschouwing van de opmerkzaamheid en leerzaamheid der dieren. Gehoorzaamheid, en eenige andere zoogenoemde deugden der dieren. Zoogenoemde ondeugden der dieren, die tegen de liefde aanloopen. Koppigheid, en eenige andere zoogenoemde ondeugden der dieren. Bepaling van de bestemming der dieren bij hun tegenwoordig leven. Ontwikkeling van de bestemming der dieren. Velerlei nuttigheid der dieren voor den mensch. Pligten van den mensch jegens de dieren. Verpligtingen jegens Huisdieren. Bijbelsche en andere drangredenen, tot vervulling van onze pligten jegens het gedierte* en *Nareden.*

Palmbladen, of uitgelezene Oostersche Vertellingen, voor de Jeugd, door A. J. LIEBESKIND, *Predikant te Osmanstadt*. Met eene Voorreden van J. G. HERDER. Twee Deelen. In 8vo. Met een agttal fraaije platen *f* 2 : — : -

De Onderwerpen en Vertellingen, in dit bevallig en leerzaam Werkje voorkoomende, zijn: *De Herders-Jongen. Hamet* en *Raschid. Het gezigt* van den *Arend* en den *Vos. De hongerige Arabier. De dankbare Dieren. De*

gierige Koopman van *Bagdad. De Vrienden* en het *geld. De Vrienden. Karun. De beledigde Derwisch. De ongelukkige Pijlschoot. De Eeuwige Last. Tai* en *Scherik* of het *Vertrouwen* en de *Getrouwigheid. De* drie *Vrienden. De Banden* der *Liefde. Mirza's gezigt. De schrandere Richter. De Bibliotheek* van den *Koning* van *Indiën. De vier goude Kogels. De Meloen. De geregtvaardigde Visier. De twee Slangen. Het woeste Eiland. Het geluk* der *Koningen. De tien dagen* van den *Keizer Seged. Abdallah en Balsora. Het Middel om Dooden optewekken. De goedaartige Princesfen. Het paar Pantoffels. De Nijdigaard. De Bedelaar* en zijn *Spiegel. De deken* van *Bandajoz. Hassan. Het Vermogen* van den *Godsdienst. De Reis naar Babijlon. Mirza's Tweede Gezigt. Abdallah. De Roover* van *Seistan. De Koopman* van *Schirwan. Salomons Vogel. De drie Zoonen. De Koningin* der *gebergten. De gevangene. De lasteraar. De gevoelige. De Ezel* van *Dadschial. Oran Zeb. Het heilige Vuur. De Reize. Het Water* des *Levens. De Stem* van den *Stervenden. De belooning. De blaauwe Palmboom. De Troost* in het *Ongeluk. De boer* van *Bilbis. De herschepping. Almets Gezicht. Bossaldabs Gezicht. Het beste Erfdeel. De Koningin Amberboah. De huichelaarij. Mostanser. Mahmuds Spiegel. De Schatting. Soliman. De Koningin* der *Maan. De verstandige Vesir. Aladdin. De beproefde Trouw. De Koningin Zulekah. De tedere Omrah. De Reizenden. Hardun* en *Nuhr.*

K. F. LOSSIUS, Gumal en Lina, eene Geschiedenis tot nut en vermaak der Jeugd, inzonderheid dienende, om haar de eerste en voornaamste Grondwaarheden van den Godsdienst in te prenten. Drie Deelen. *Tweede Druk.* 8vo. met platen. . . . *f* 5:—:-

——— Tafereelen uit het Daaglijksche Leven, benevens eenige Spreekwoorden, als Toneelstukjes voor de Jeugd bewerkt. 8vo. . . *f* 1:16:-

Magazijn van Spreekwoorden en Zedespreuken, opgehelderd door Voorbeelden en Vertellingen, tot een Leesboek voor de Jeugd. Drie Deelen. 8vo. met platen. . . . . *f* 2:10:-